

forts.

Videoband I

- I: Nej.
- O: Nej nej det var riktigt allihop ser du. Ja det var det.
- I: Hur gammal var du när du spela på din första fest då?
- O: På min första fest?
- I: Ja.
- O: Ja fjorton, jag var väl sexton år.
- I: Säger du det?
- O: Ja ja det var jag.
- I: Vad sa Mor om de?
- O: För att de dröjde allt ett par år innan jag liksom trodd mig iväg.
- I: Ja, fick du lov till de?
- O: Men sen då, kom jag ilag med spelmännen, då var de färdigt, då fick jag inte slut ser du.
- I: Nej.
- O: Nej nej....nej det gick inte nå de. Jag var tvungen att hålla på, ja det var så roligt så jag har inget emot de, nej. Men det var drygt. Ni vet att ibland så spelte till och med de var på fredag kväll, lördan och söndan.
- I: På söndan å?
- O: Ja.
- I: Det är hårt?
- O: Ja det är hårt ser du. Och så var de så förr då dom spelte här, de var inge bestämd tid då en skulle slut, nej, nej.
- I: Det var bara å fortsätta?
- O: Det var bara att fortsätta till morron, för de ville inte ge sig med dansen, ser du, nej, nej, nej. Det var inget annat än att hålla på då.
- I: Träffas ni bara spelmän ibland också?
- O: Jodå, jodå, jodå. De gör vi allt ser du. De kom hit till mig ser du, satt här och spelt alla spelmännen, jodå.
- I: Du lärde dig nya....?
- O: Ja ja jag har varit med på mycket, så det är allt skäl i att slut nu.
- I: Ja det är ju roligt?

forts.

Videoband I

- 0: Jodå, jag säger väl inget annat än att de kan vara roligt nå, men det behöver inte vara så mycket som förut. Nej det går inte ser du. Men nu vet du, nu är det inte så svårt för jag arbetar inte nå nu, nu gör det inget för den delen om man är oppe på natten, i alla fall.
- I: Men du har väl lite djur ännu?
- 0: Va?
- I: Du hade väl lite djur?
- 0: Långt tillbaka då far och mor levde, då hade vi kor här.
- I: Ja.
- 0: Ja men sen då, de dog, så sålde jag alltihop, ja. Men jag har en syster som kommer hit ibland, och hon har lägenhet i Torsby, så hon kommer, hon kommer i slutet på nästa vecka, då är här några dagar. Och här var hon förra veckan, så det är väl bra på det viset. De har jag. Men hon bodde i Stockholm, så jag för dit ibland, men jagamen ser du. Men i Stockholm skulle jag inte vilja bo.
- I: Nej.
- 0: Uuh. Jag var dit sist, så bedrövligt med folk överallt, det var inte mänskligt, nej, nej, nej, nej, nej, Nej där vill inte jag bo.
- I: Nej då har du bättre här?
- 0: Det är så säkert som helst ser du. För det, nu är det värre än det någon gång har varit i Stockholm, med all djävulskap och de... ser du. De är väl för allt inget annat?
- I: Nej.
- 0: Nej. De har bräkat mycket. Jag hörde idag en, nå, en som de trodde blev butad för ett lok som kom, men nu fick de reda på det, att han hade ramlat dit själv, om de var nå som...ja. Det fanns ett vittne på det nu. Men Palme ork inte på nå?
- I: Nej.
- 0: Det går inte. Då de inte gjorde med en gång där så vet du, det var hopplöst de. Ja det går inte.
- I: Och mitt i alltihop sitter mycket Stockholmspelmän å?
- 0: Ja.
- I: Har du träffat någon nån gång när du varit uppe?
- 0: I Stockholm ja?
- I: Ja.
- 0: Ja jag har släktingar som heter Steen där, han spelat. Ja så jag var

forts.

Videoband I

- O: dit..... Och så har jag en, en, en som var gift med syster min, men hon är död nu. Han spelar dragspel han, så vi spelte ilag i Stockholm ja. De gjorde vi ser du. Så jag har allt varit med överallt.
- I: Ja. Musiken är bra om man vill vara med?
- O: Ja det är de, de är klart att de är de, så jag får väl spela nån låt än, kanske.
- I: De här med folkdanslaget, hur länge spela du åt dom?
- O: 15 år.
- I: Ja.
- O: Så jag orkade inte längre. Du vet att detta är så hopplöst och sitta å spela några takter och tillbaka, åter och fram och åter och fram, det blir en så nöjd på så.
- I: Ja, kör de samma om och om igen?
- O: Om och om igen, visst ser du. Så dä dä... Och nu är det sämre, för nu är det bara ungdom som, ungar som jansar, och dessa, det går inte ser du. De följer inte takten eller någonting. De var så bedrövligt detta. Ja vart så lett, nej. Men de skickade order på mig nu, så jag ska gå ner på onsdag. Men jag har ju sagt till dom att jag inte kommer nå mer. Ja det var konstigt att de inte ger sig med detta. De gör jag inte, ser du. Jag vill inte ha nån spelning. Ska jag spela nå mer ska det vara gammal dansmusik. Eller....usch, de kan jag gå med på.
- I: Är de flinka och dansa uppe här?
- O: Va?
- I: Är folk flinka och dansa?
- O: Nej, Nej jag ska inte vara med på tocke, det går inte, nej.
- I: Dom här, dom som kan dansa här, är dom många här ikring?
- O: Ja det är det. Jag vet inte va många, men jag tyckte de sa 20 stycken där sist.
- I: Ja men när du spelar ute på fester och så, är folk duktiga på och dansa?
- O: Javisst är de de.
- (Olle spelar)
- I: Man blir riktigt danssugen när man hör den. Vad hette den?
- O: Ja det är inget namn på den. Jag vart bjuden av två skollärare så jag kom på långt oppe på berget, och där var de kalas och då var de en som visste att jag gör låtar så han sa: "Nu är du tvungen att göra en låt om berget"?

forts.

- I: Ja.
- O: Och jag gick ut ser du, gick ut där...och de söp och sjöng, så jag gjorde allt en vals
- I: Ja.
- (Olle spelar en vals)
- O: Denna fick de av mej.
- I: Ja.
- O: Ja.
- I: Ja nu är han klar!
- O: Va?
- I: Ja nu är han klar med traktorn!
- O: Ja han stack iväg, men han ska nu dra timmer, för han är här och hugger.
- (Olle spelar en polkett)
- I: Jaha. När du är ute och spelar nu så, får du spela mycket foxtrott och tango nu också?
- O: Nej vi spelar gammal dansmusik nu ser du.
- I: De är det bara.
- O: Ja det är de ser du.
- (Olle knäpper på strängarna)
- O: Ja och så...gjorde jag låtar, gjorde jag många låtar till spelmans-träff i Torsby, de var en spelmansträff där nere, då vart de en för var gång jag var ner, ja.
- (Olle spelar "Spelmansträff i Torsby")
- O: Men detta var sagt de att jag inte kunde få göra dom.
- I: Vad berodde det på?
- O: Jag vet inte vad fan det beror på, för att... så jag sluta med detta. Men jag gjorde en för var gång.
- (Olle spelar en vals av Erik öst)
- I: Ja ja.
- O: Ja öst ja. Tänk jag har spelat ilag med öst en gång, han var i Västan- vik, där på en dansbana. Ja han tyckte de var så roligt så:
- I: Hur länge sen var de?

forts.

Videoband 1

O: Ja det är länge sen, men han var i alla fall där.

(Olle knäpper på strängarna)

I: Ska du ta en sista av din morfars gamla låtar, så får vi packa iväg, för att komma till tåget så?

O: Få se om jag har nån här, det ska finnas. Det ska finnas här.

I: Ta polskan där?

O: Här. Jag gjorde en polska till en jante, janta i Östmark, hon skulle ha en polsk.

(Olle spelar en egen polska)

I: Den var fin den?

O: Ja hon skulle ha en, de var inte nå annat än å göra en de. Här gjorde jag en vals som jag kallade för "Snösvängen".

I: "Snösvängen", ja.

O: När jag skotta snö.

I: Ja.

(Olle spelar "Snösvängen", en vals)

I: Jaha.

O: "Snösvängen".

I: Ja.

O: Denna här är sista valsen jag har gjort.

(Olle spelar en vals, hans senaste komposition)

O: Det var den sista jag har gjort.

I: När lagde du den då, är den gammal?

O: Va?

I: När i tiden gjorde du den?

O: Det är tre veckor sen.

I: Åååå. Då kommer de fler tänker jag?

O: Ja det tänker jag det gör, jag ska väl försöka. Ja.

I: Jo om du kommer på en bra strof så?

O: Ja.

forts.

Videoband 1

- I : Så blir de väl en till tänker jag?
O : Jo det blir på...
(Ollie spelar en polska)
O : Ja detta ger sig aldrig, aldrig, för jag har väl en femtio låtar ligger där.
I : Ja det...Ja du. Jag vet ickeom vi må börja å tänka på hemresan, för vi måste hinna med olika grejer ser du, så vi får bara....
O : Vad åker du på?
I : Vi kör bil.

2. Dansbandsmusik.

Plats: Börjesgatan 18, Charlottenberg
Tid: 24/1 1987 klockan 14.00

Informant: Henry Engmark, dansmusiker sedan 1943
tel: 0571 - 20553

Frågeställning:

1. När började han spela dansmusik?
Konstellationer?
2. Vilken musik spelades i början?
Repertoar?
Hur lärde man sig?
3. Var dansade man?
4. Vad dansade man?
5. Kontakten med Norge?
Skillnader/likheter mellan Sverige och Norge?
Publiken?
Svenska dansband i Norge?
Norska i Sverige?
6. Rocken!
När kom den?
Förändring, betydelse?
7. Beskriv utvecklingen för en dansbandsmusiker 1943-1987!

Ekursion utförd av musikkvetare från de musikvetenskapliga institutionerna från Göteborg, Oslo och Ingensunds musikhögskola.

2.

Intervju: Henry Engmark, född 1923
Börjesgatan 18, Charlottenberg
tel: 0571-20553

Intervjuad av: Hanne Elisabeth Bråten
Lars Persson

Henry Engmark.

Vi gjorde intervjun hemma hos Henry Engmark, en lördagseftermiddag. Han var lite undrande inför detta med att bli intervjuad, och frågade vad vi skulle använda intervjun till men var samtidigt - som vi upplevde det - glad åt att bli uppmärksammasad.
Han hade lätt att berätta, och en fantastisk lång erfarenhet av att spela dansmusik, med över 40 års spelande. Vår intervju blev lite tidspressad mot slutet, varför frågorna om skillnaden mellan Sverige och Norge blev dåligt utredda, liksom frågorna rörande spelställen genom åren.
Samtidigt gav pratsunden mersmak; han har mycket att berätta, hans svar väcker nya frågor, och kanske kan en del paralleller finnas med gränsprojekterets första ekursion 1986, där dansmusikern Sune Karlsson uttalade sig kring reper-toar, danspublik och den allmänna utvecklingen av dansmusiken.

Orkestrar.

Henrys kvartett.
1943 - 1953

sätningen var trummor, dragspel, gitarr och från -44 en basist. Henry själv spelade dragspel. Spelade 'hotmusik', lite Alice Babs-låtar, swing, lite gammaldans.

Henry Engmarks.
1954 - 1959

sätningen blev så smånigom trumpet, altsaxofon, tenorsaxofon, barytonsaxofon, piano, bas och trum-piano. Henry själv hade gått över till att spela 'Dragspellet var inte populärt under 50- och 60-talen.' Detta gällde gammaldans också.
Delar upp dansbanden i 1/ gäng med sätningen dragspel, gi, bas+ev. trummor.
2/ Blåsgång med trumpet och sax. (Gäller slutet av 40-talet och 50-talet.)
Eibasen kom till orkestern 1955.
Egitarren var förstärkt (halvackustisk).

Orkestern slutade -59 när ungdomarna började vilja ha rockmusik. Dessförinnan hade man spelat musik typ swing, beguine-låtar typ La Paloma m och t ex Solröda segel. Schlagers kallade han den sista eller senare lättlypen för.

Stig Everts.
1959 - 1961

gitarr, bas och trummor. Spelade rockigare, ungdomligare.

Exkursion utförd av musikvetare från de musikvetenskapliga institutionerna från Göteborg, Oslo och Ingesunds musikhögskola.

Stig Henrys.
1961 - 1962

spelade instrumentala gitarrlåtar, typ Spotnicks, Shadows, Ventures.

Spelade någon vals under kvällen men nästan aldrig hambo, schottis eller polka.

The Countries.
1963 - 1966

popbandssättning (troligen). Härmade bland annat Sven Ingvars låtar och stil. Henry Engmark spelade hammondorgel, kompgitarr och saxofon.

Ingvar Wallins.
'en period...'

Henry spelade bas i den orkestern en tid.

Henry spelade vidare i Arvika Dragspelsklubb och omkring 1969/70 blev gammaldansen och program typ Nygammalt populära, och han bildade en orkester med Bröderna Lindqvist-sättning, 2 dragspel, gitarr och bas. Orkestern skulle spela gammaldans, men publiken ville ha nyare låtar, blev vanlig dansmusik istället.

Henry Engmarks.
1970 - 1979

svensktopsrepertoar. Svenska kända dansbands låtar, nästan inget engelskt material.

1974 kom två saxofoner med.

1979 slutade Henry p g a ryggproblem och orkestern fortsatte utan honom, och finns fortfarande idag under namnet Engmarks.

Henrys med Leif.
1981 -

Henry slutade spela dragspel på dans eftersom det var jobbigt för ryggen (bara enstaka gammaldanslåtar?) bildade en duo med klaviatur + gitarr + bas någon gång (Henrys son spelar bas). Spelar inte så ofta, mer på privatfester o dyl.

Om skillnaden mellan Norge och Sverige berättade Henry bl a att vi i Sverige alltid spelar låtar två och två i en dans medan man i Norge 'spelar hur som helst'.

En skillnad han märkt är att gränstrakterna vill ha lugnare tempo på gammaldansen än vad de vill ha längre in i Norge, där fö all musik ska gå hurtigare. Dessutom har country alltid varit mer populärt i Norge än i Sverige.

En anledning till att så många svenska band bokades i Norge var att Norge nästan inte hade några egna orkestrar efter kriget, och att detta ev skapade en tradition som levt kvar i synen på svenska orkestrar som bättre. (De hade några års "försprång".)

En annan anledning anser Henry Musikförmedlingen i Arvika ha varit, som p g a närheten till Norge hade bra kontakter och erbjöd svenska band till de norska arrangörerna.

(Vore intressant att kolla den skillnad mellan Folkets Hus och Böndernes Hus i Norge i stil på de dansande och musikstil som Atle Lien Jensen antydde i sitt föredrag under herrgårdsseminariet.)

Ekursion utförd av musikvetare från de musikkvetenskapliga institutionerna
från Göteborg, Oslo och Ingessunds musikhögskola.

Intervju med Henry Engmark av:
Hanne Elisabeth Bråten
Lars Persson

Tid: 24/1 1987

Kassetband 2 A.

L: Vi kan säga först då att vi sitter hemma hos Henry Engmark. Så nu
vet vi vad det är för band som vi lyssnar på. Det är första bandet
det här. Du sa att du, du hade inte, ja du spelar för skojs skull
mest.

H: Sedan har jag aldrig satsat på att det blir något så där.

L: Men du har haft det på heltid?

H: Nej.

L: Aldrig?

H: Nej. Jo, jag har faktiskt haft det ett engagemang på en månad. Men
det var ju såpass sent som -80 så det var inte i sammanhang med
något dansband. Utan det var en period när jag inte hade någon or-
kester. Så jag hade en liten anläggning så. Bonotron en tillisats
till dragspel, med rytmbox. Så jag körde lite kalas och så. Och då
fick jag ett en spelning genom musikförmedlingen i Arvika då på ett
hotell i Flyresdal, Tellemark. Så jag var en månad då och spelade.
Det är allt. Annars är det bara helgspelning. Kanske någon onsdags-
kväll eller så.

L: Vad har du jobbat med?

H: Jag har, ja det är väldigt skiftande. För jag hade ... ja, om vi
säger så då. Jag började som jordbruks... vi hade jordbruk och sedan
hade jag en liten skomakerirörelse då. Och sedan så köpte ett sko-
makeri här i Charlottenberg så jag höll på i några år då med det
här. Och hade spelning på helger. Sedan så var det nerlagt. Det
tror jag var så där i skarven 67-68. Sedan så var det Fundo då,
så småningom, Fundo aluminium här.

L: Som ligger här?

H: Ja. Så där har jag jobbat ända till nu i april -86. Då fick ...
det var lite mindre med jobb då, vet du, för en del då, så då fick
vi, några stycken, som fick sluta liksom då. Vi fick erbjudande om
att sluta i förtid då liksom. Just det, så nu har jag mer tid jag
för musik och sådant.

L: Vad spelar du med just nu för någonting?

H: Nu har jag en gitarrist som jag är ute med på kalas så, mest pen-
sionärsfester och så där. Bröllop kan det bli. Så
jag har en klavatur då, en synth kan man kalla det. Sådan där Yamaha,

forts

Kassetband 2 A

- H: digital. Och sedan en gitarrist då, ser du.
- L: Som då sjunger också?
- H: Va?
- L: Du sjunger?
- H: Nej, jag har aldrig haft någon, direkt någon sådan där sångröst. Jag har inte använt den något.
- L: Är det han som sjunger?
- H: Ja, gitarristen ja.
- L: Vad sa du, spelar du, är det dragspel och så synth?
- H: Ja, det blir ju mest den synthen då, för dragspel blir till denna gammaldans, kanske någon tango eller sådant.
- L: Spelar du pianodragospel?
- H: Ja, det är pianodragospel, ja.
- L: Vad gillar du synthen då?
- H: Jätte bra. Den gillar jag väldigt bra.
- L: Vad... Kan du få fram ... Det är en sådan där med förinställda ljud också på?
- H: Ja, det är en massa olika då. Det är det.
- L: Med orgel och piano och?
- H: Ja. Det är det. Det är ju rätt bra då om man säger så. Ligger på 11.000:- där, bara klaviaturen då så. Rätt bra. Och är inspelat trummor och bas då. Riktigt basljud då som ligger i data. Så det ...
- L: Så det går ... Jaha eller nej det fattar jag inte ändå. Hur fungerar det då menar du med basen, du kan alltså programera den?
- H: Jag kan ju visa den om ni vill, det verkar svårt att förklara.
- L: Ja, det kan vi titta på den sedan. Det kan vi göra.
- H: Den står nere i källaren den. Så är det ju olika hastigheter man ställer in på. Så jag har gjort en anordning så att jag kvickt kan få precis rätta hastigheterna så. Först hade jag väldigt besvärligt för det är så känsligt. Det kanske inte hör hit detta här men. Det är så känsligt så kanske en millimeter så går det för fort eller för sakta. Så då gjorde jag en liten grej så, så jag har vissa lägen på.
- L: Är det siffror som står? Pulsslag eller?

- H: Nej, det är inte det, utan det är bara lite streck då utsatt så. och det går inte alls det, för att det går så våldsamt fort om en tar mellan två streck så att säga.
- L: Ja visst. Och det är ju hyperkänsligt det där vilket som är rätt.
- H: Först fick jag alldeles fel då. Om en vill ändra på det. Det gick ner i farten så. Det var inte bra.
- L: Men vad sa ... sådant märker folk?
- H: Så jag kör ... jag har två sådana där jag. Jag hade en billig Yamaha då. Som gick på en 3.000. Men den var så känslig så, lite fel så, ibland sacka han farten, hastigheten så då. Så den var inte bra, så jag köpte den här för ett par år sedan. Den är bra tycker jag. Bara man kom på det. Så det har varit väldigt uppskat- tat det här. Ja, faktiskt. Och så har vi ju anläggning då, så vi har ju sådana här subbaser och. Ordentliga riktiga, sådana här mo- derna grejer, om man säger så då. Så vi har rätt fint ljud.
- L: Ska vi ... jag funderar på om vi skulle börja från början.
- H: Du får säga ifrån om vad du vill vi ska prata om.
- L: Ja visst. Nej, men ...
- H: Ja, det är ju onödigt om det kommer in sådant som inte hör hit.
- L: Ja, det spelar ingen roll. Det är mycket som kan höra dit som man inte tänker på. När du började spela?
- H: Ja, att jag ... Jag började väl, om vi säger så att, 38-39. Började jag lite grann då. Och sedan så.
- L: Hur kom det sig? Vad började du med då?
- H: Ja, jag började med dragspel då. Och jag tänkte på några sådana där gamla dragspelsklubbar som sat. Vi var ... Ja, det var det jag tänkte på faktiskt. Jag tyckte det var roligt. Så då fick jag ett sådant här gammalt dragspel utav en.
- L: Av en som spelade?
- H: En gammal gubbe då. För att ...
- L: Vad hette han? För det kanske Leit vet vem det är.
- H: Han hette Karl Olsson, han. Och han var bassist i Hammars dragor- kester. Han hade ett gammalt dragspel. Sedan, det kanske han hade haft sedan barndomen, det vet inte jag, sedan yngre dagar i alla fall som han inte använde. Och det var så att vi hade, var på en gård då, om man säger så, jag var uppväxt där. På en gård ungefär en mil härifrån. Så han kom hem ibland och var med och hjälpte till lite med skörd och så. Så det var prat då på musik. Vi hade en gam- mal orgel en sådan där tramporgel, vet du. Den gick att spela på

forts

Kassettband 2 A

- H: lite grann och så vi kom in på detta där. Hur det var då så kom jag väl in till honom då någon gång och fick se detta spelet och fick känna på det. Så jag började tycka det var roligt. Då fick jag detta där utav honom. Det började på så vis. Och detta var i hörnen på bälgen var det ju håll och. Så det var ju inget direkt att ha. Så jag började på att tjata om spel, dragspel då. Ordentligt. Och jag höll på i flera år, men jag fick aldrig något, vet du. Ja inte, för jag fick ju så småningom, men det dröjde flera år då. Det var ju sådana tider då, det fanns ju inga pengar. Det var inte som det är nu, nu får ju ungarna instrument så fort dom nämner att de vill ha. Är det inte sant?
- L: Jo, det är nog skillnad.
- H: Du vet att det är många som får fastän dom knappt vill spela, så får dom instrument. Men i alla fall så fick jag ett litet pianodragspel. Jag började med att spela på gehör, förstås. I flera år spelade jag på gehör.
- L: Vad tog du ut för låtar då?
- H: Det var sådant som man hörde på då lite, det minns jag precis inte, det kanske var lite schlager kanske, någon sådant där som fastnade. Evergreens kanske.
- L: På radio?
- H: Ja, det var radion förstås då.
- L: Var mer, på dans ute också som du hörde låtar som ...?
- H: Ja, det var det förstås. För att, man säger att när man gått och läst då och var ute på dans, så hörde man orkestrar. Så det var ju, fastnade en del melodier. Man var ju intresserad så man stod ju och lyssnade dessa där.
- L: Och tittade dom i ögonen och så där.
- H: Ja visst. Man har ju varit intresserad jämt av musik. Sedan då så ... Jo vi var med och det var ju alla ungdomar där nere då, så var dom med i sådan där SLU-förening.
- L: Vad är det för något?
- H: Ja, det är centerns. De heter väl CUF eller något nu tänker jag. Det hette Svensk Landsbygds Ungdom eller något. Och då var det fler där som spelade. Vi var faktiskt en sju som spelade. Vi hade ju fester då, små fester som möte mer då, sammanträden liksom. Och så hade dom lite dans efteråt då. Och då spelade vi. Så där var det man började spela. Och ingen, det var ju ...
- L: Men var det bara dragspel då eller var det mer instrument också?
- H: Ja, dom hade dragspel och så två som spelade dragspel och två fioler, och jag tror det var klarinettist och så var det en som spelade

H: gitarr och så spelade han trumpet. Och han, Gösta Olsson hette han. Vi två började, dessa andra dom kanske inte var så intrasserade. Och sedan, då började vi lite smält då. Så vi satt och spelade lite på danser. Det var så det började. Och vi fick väl med trummor då, och så var det väl en då som spelade lite gitarr. Men någon bas hade vi inte till att börja med då.

L: Du basa väl på dragspålet då eller?

H: Njæ, det fick väl vi, gick väl som det gick. Ja, så det var väl lite början då, på orkester då. Detta var alldeles i början på -40 och -39-40 där då började vi väl att spela. Och sedan så det var ju krig då. Och inkalitse. Det kom ju militärer. Var ju full, bygden i militärer. Och dom hade dans överallt där det fanns en lokal, och de byggde ju egna lokaler som matsalar så, baracker då. Smällde dom upp och hade dans på helgerna.

L: Så det var mycke arbetstid i falien då?

H: Ja. Det var det att man kunde ju inte något, vet du. Man kunde väl någon vals och någon liten halv lät här och en halv lät där. Det blir så. Men i alla fall så träffade jag en del som spelade, militärer som låg här, för dom spelade ju själv och. Hade instrument med. Så det, jag fick faktisk en hel del tips, för det bodde bli hemma då så bodde det. Ja vad dom hette och så kommer jag inte ihåg nu, men det var rätt bra. Det var en som spelade flöjt rätt bra, minns jag. Och han var bra, så han lärde mig noter. Han låg rätt länge så jag fick börja med det då.

L: Lärde han dig då sådant där ...?

H: Ja, han lärde mig. Han spelade flöjt, så han lärde mig noter, men jag fick inte lära mig någon fingersättning och sådana saker. Men i alla fall så talade han om hur det skulle. Så jag fortsatte ju själv då lite grann och så. Så jag lärde mig ta ut melodier efter noter. Så var jag med ute då, med dessa militärerna då. Satt och spelade i lag med dom och ibland spelade jag ensam på sådana där militärdanser och. Jag var väl lite bättre så undan för undan då så, då fick jag förtröendet.

L: Var det tjejer från bygden då, som ni bjöd in och så?

H: Det kom massor. Från alla håll, väldigt fart. Jo då, så det var första liksom början, så det var spelning då. Och han som jag talade om där, som spelade trumpet. Han låg ju i och han sjöng lite grann och. Så vi var ihop då och sedan fick vi med den batteristen och så hade vi väl gitarr då. Så då var det lite fester och. Så vi kallade detta där "Henrys" då. Men det var ju sporadiskt, om vi säger, mellan 40-43 där. Så det var någon dans då. Jag minns inte nu, kanske var ett par, tre gånger på året eller något sådant där. Det var någon gång så. Så vi fick lite spelning så det kom några människor. Ja, det var i alla fall en början. Men i alla fall så hade vi fått ihop en kvarlett då. Strax före -43.

L: Med bas då?

forts

Kassetband 2 A

- H: Nej, vi hade ingen bas. Ingen bas. Men i alla fall var det så att vi fick påstötningar från musikförbundet att vi skulle gå med där. För att de vill ju ha, inte att en skulle ha någon svartspelning. I alla fall så gick vi med då -43 då. Och då, jag är utav 43-års klass, så i samma veva där så skulle jag göra rekryten i Karlstad I 2. Så att det var lite dåligt då där, det var ju nära på, i alla fall var ju ... Det var ett år då och så var det 3 månaders beredskap som man gjorde då rekryten. Så det var spolierat där, både -44 och halva -45. Men det var en del spelningar. Jag har ett kontrakt kvar. Du kan väl se på det.
- L: Vad hade ni betalt då?
- H: Jag ska gå ner efter det, för att. Förstår att man är borta så. Man var inte så, man tänkte aldrig på, direkt. Det här är från -43 faktiskt. Då bör man se att det var faktiskt 69 kronor för en hel kvartett. Och det var musikförmedling i Munkfors, på den tiden då. Men sedan så -44, så var det i Arvika.
- L: Forsudd, jag tycker det låter bekant Bengt Forsudd.
- H: Ja, Bengt Forsudd, ja. Han hade ... Han var väl ... jag vet inte om han var i Karlstad, i något sammanhang.
- L: Ja kanske det. Jag har för mig att jag har hört namnet.
- H: Ja, det har du säkert gjort.
- L: Från 20.00 till 23.00 spelade ni ja.
- H: Ja, det var väl mest vanligt. Lördagskvällar så var det 20.00 till 24.00 och 20.00 till 24.00 och söndagskvällar 20.00 till 23.00. För att dom hade ju lördag och söndag, är det då, så det var aldrig några fredagsdanser som det är nu. Dom jobbade ju jämt folk på lördagen då. Så det var lördags- och söndagsdanser.
- L: Men dom jobbade väl på måndagen sedan?
- H: Ja, men då slutade dom 23.00 så det ... var inte ... Så det var liksom det första här då. Och då var det ju så att det var ju inkallelse. Så vi fick ju spelningar fast det gick knaggligt, vet du. Fast vi var alldeles, vi säger, nybörjare då. Så hade vi spelningar. Jag vet att vi fick en spelning här i Sunne, faktiskt, och vi var ju hämtade där med bil, för vi hade ju inga bilar, vet du. Fanns inga bilar, någon som hade någon bil. Vi skulle ta tåg men att det passade inte så, det kom en hit och hämtade oss. Han skrev det i kontraktet att vi skulle åka tåg. Det var ju så besvärligt det. Så vi ringde väl och så, så vi kom överens så det kom en med bil då. Och sedan vet jag att dom körde oss till ett hotell, Nilsson i Sunne, så där låg vi. Och så spelade vi på söndagen och det på detta här Basteruds. Det var en festplats.
- L: Hur tog ni er hem sedan då? Skjutsade han hem er sedan?
- H: Ja visst, dom körde hem oss.

L: På söndag natt, alltså. Och så jobbade ni på måndagen?
H: Ja visst, det gjorde vi. Ja visst. Det var aldrig så noga. Så att det gick. Då hade, ja det är väl ett tiotal då som är spelningar som vi hade -43.

L: Vad hette den orkestern? Var det Henrys?

H: Det var Henrys det.

L: Vad hade ni för instrument då då?

H: Då hade vi ... Här har jag det första kortet. Och då hade vi fått basist med. Men vi hade en som spelade gitarr, där så vi körde alltså på dragspel, trummor och två gitarer, så spelade han trumpet och så sjöng han, han. Så vi hade en annan där, men då flyttade han till Karlstad. Han fick jobb där. Och då fick vi med denna här som spelade bas. Det var rätt ... det kanske gick ett halvar innan så, men sedan kom han med då. Så då var det mer ordentligt.

L: Någon gång 44-45 eller så eller?

H: Ja, -44 kan man säga då. Som han kom med då. Det var ...

L: Hade ni sånganläggning då någonting?

H: Nej, det hade vi inte först. Det hade vi inte första halvåret i alla fall. Det där skaffade vi då ...

L: Så det var bara att skrika då ja?

H: Han hade en sådan där trätt som de hade först. Sjöng han och så skrek danser. Detta här gånget, vi höll ihop länge vi. Vi spelade ändå fram in i 50-talet där så. Sedan var det lite förändringar här då så. Han är fortfarande kvar, det är han som, med den stora gitarren här. Men det kom in lite annat folk, batteristen där så. Det är han som var med från början, den. Men han gifte sig och då hade vi en killie med där. Men sedan så kom han tillbaka då. Och höll väl upp han där då. Så den var med i, tänker jag, hela 40-talet. Men för bara en period så var denne här med. Så vi hade två nu då.
L: Men som så höll ni på in på 50-talet?

H: Ja. Vi höll på in på 50-talet. Men sedan då så när vi kom in i 50-talet så började vi på lite grann och ... Man märkte liksom det var som dom ville ha lite, dom började med sådana här som körde evergreens och lite jazzig musik så. Standard låtar och.

L: Vad var det innan dess? Var det bara ...?

H: Vad ska vi kalla det då. Det är lite sådant där hot, hotmusik kallar dom det.

L: Det som ni började med alltså?

forts

Kassetband 2 A

- H: Ja. Har du hört Nisse Linds hottrio?
- L: Ja, ja.
- H: Där hade vi liksom, Alice Babs och Nisse Linds hottrio och Vårat gäng. Dessa hade vi skivor utav så vi lyssnade på den musiken då. Så försökte vi spela så, då lite.
- L: Så det var inte ... ja, det var inte vals och polka och det här ?
- H: Ja, det var det inslag av, fast ...
- L: Men det var inte bara det, utan var det dans då var det ...?
- H: Var det dans, så var det sådan musik. Det fanns ju bara en sorts dansmusik. Inte som nu så det är ungdoms- och mogen- och gammaldans och så. Utan det var dans.
- L: Och då var det lite svängigt, lite jazzigt så där?
- H: Ja, det var det väl. Det var det. Och sedan då så, och vi säger att det var mest sådan där dragospeltrio och kvartetter. Dragspel, gitarr och bas var väldigt vanligt. Med runtom ikring då, också kanske hade trummor då, eller batteri som vi sa på den tiden. Men sedan så fanns det ju då som ... Det fanns den typen, och sedan så fanns det sådana där som hade blås. Trumpet och tre saxar var väldigt vanligt. Det fanns det både i Charlottenberg och Arvika. Så när jag började på att vara ute så fanns det två typer utav musik. Det var det, sådan där hottrio och kvartetter. Det var dessa här som spelade lite jazzigt då, som man kallar det att det var. Den tidens jazz. Som du har hört sedan början på Benny Godmans och dessa här.
- L: Där det var ... vad sa du att det var? Trumpet och ...
- H: Ja, dom hade gärna trumpet, två altsaxofoner, tenorsax, piano, bas och trummor. Det var standardsättningen. Och sedan så, till börja med hade dom, det var en som hette Holgers orkester från Arvika som var väldigt populär, då när jag började vara ute, innan jag började att spela ute. Och dom hade som jag säger så, men dom hade en fiol. Holger själv då, som han hette, han spelade fiol. Och det var väldigt vanligt till att börja med, men sedan var det borta. Sedan var bara blås då och så komp då. Och då var det, under den tiden hade de sådant där pianokomp, så då satt då och... Men sedan när dom kom in i 50-talet så började dom med sådana här liggande ackord och sådant. Plockackord och sedan sykoperat heter det. Och detta det tycker jag var, det första jag hörde det, tyckte jag det var knepigt. För man hade aldrig hört detta, men sedan så, fastnade för detta. Det var ju jätte bra. Så då, började vi prata lite på detta, så då skaffade jag ett piano. För man tyckte dragspel var lite ... Och det var inte så populärt med gammaldans heller, folk ville inte ha det en period. Dragspel var som ute. Det vet du att dragspel var ute i flera år. Det var ingen som spelade dragspel. Men det är ju nu de sista 10-15 åren som det kom i ropet igen.

- L: Var det under 50-talet det?
- H: Ja, det var 50-talet det var det väldigt ute, dragospel. Det var det. Och även 60-talet, för då var det mest gitarrmusik, det vet du ju.
- L: Ja, då var det Spotnicks?
- H: Ja just det, Shadows. Men i alla fall då så börjar vi lite småt då i början på 50-talet och, med blås då, så då fick vi med. Då startade vi detta här.
- L: Då hette ni Henry Engmarks då?
- H: Ja, vi började ifrån -54. Då hade vi fått den här då, saxofonisten den fick vi med lite tidigare då. Så vi började lite grann. Men här det är han då, då gick han över till trumpet och så körde vi på två. Med två blås då, så spelade jag dragspel och piano. Och så han basisten, det är han som var med från början det. Han spelade bas. Och han var den förste som köpte elbas. Han var absolut först här i Arvika. I hela, som jag känner till, området då. Fanns ingen mer i, utav alla orkestrar som var i musikförmedlingen i Arvika, som hade elbas. Så de var och beundrade denna basen så väldigt så.
- L: När kom elbasen?
- H: Jaa, när han kom. Men som för vår del var det ungefär -55 då. Kan inte säga exakt inte, men -55. Och det var en sådan där Höfner fiolmodellien då. Väldigt grova i halsen var dom, inte så behändiga. Men i alla fall, var det ju ett väldigt ljud mot vad det var förut, för basen hördes ju nästan inte den.
- L: Nej, för ni hade inga mikrofoner då inte.
- H: Nej, och sedan fick man ju köra med piano då. Hade ingen mikrofon. Man vet det att när det var pianosolo då hörde man när det var tyst i musiken så. Då var det pianosolo. Det hördes inte något. Men i alla fall så det var ju första steget till det, för att ...
- L: Bar ni med er pianot då?
- H: Det fanns alltså piano på ...
- L: Men du sa att du köpte ett. Men du köpte ett själv?
- H: Ja, själv. Jag köpte ett och hade hemma alltså. Så jag lärde lite ackord och så. Nödvändigt, solospelning och så. Så man kunde...
- HE: Så du lärde dig liksom. Du lärde dig själv alltså?
- H: Ja. Ja i och med att jag spelade pianospel då, så hade jag det i huvudet. Och sedan lärde jag då resten då. Så jag tog ... spelade ackord med bägge. När jag körde solo då, så låg jag ju mest på ackord då.

forts

Kassetband 2 A

- HE: Är det liksom vanligt med dansmusiker att dom lär sig att spela själv?
- H: Det är nog mest vanligt. I alla fall i sådana här amatörsammanhang. Så är väl det vanligt att de lär sig det. I alla fall var det det när jag satte igång.
- HE: Prövar sig fram liksom?
- H: Ja, prövar sig fram ja.
- L: Så börjar man på små tillställningar?
- H: Ja, ja, just det.
- L: Och lär sig, som du säger. Då är det väl inte så noga hur det låter?
- H: Nej, det är det. Och sedan så var det ju det att det var. Det låt väl såpass att det var...
- L: Jag ska ta och vända på bandet här bara.
- H: Vi säger att i slutet på 40-talet här så då körde vi, så vi hade de kallar det rytmorkester i Norge. För att vi hade två, körde en hel del med två gitarrer då. Dragspel, två gitarrer, bas och trummor. Den trumpetaren han tog gitarren rätt som det var, och så spelade han lite solo så han. Så vi hade jämt komp då med gitarr, bas och trummor. Och så ibland var det ju två gitarrer då. Så det var väldigt komp till dragspelet.
- L: Men ni hade förstärkare till gitarr då?
- H: Ja visst, vi skaffade oss. Det var bara första halvåret som inte vi hade och det var ju så dåligt med förstärkare. Det fanns en som, du vet som, en förstärkare på en 25-30 Watt. Och så två högtalare som stog uppe på då, som man fällde ihop så dom var som en resväska. Det var allt vi hade och så mikrofoner.
- L: Men hade ni? Ni hade elgitarr då från början?
- H: Ja, det hade vi från början. Men han fick i alla fall inmonterat en mikrofon då. Det fick han.
Ja, just det. En sådan där stor Levingitarr. Så hade dom, dom satte den väl utanpå, tror jag, om vi säger så då. Jag har en gitarr här. Här. Det fanns en som dom satte på där så, i änden här.
- L: Ja, nedanför halsen där.
- H: Ja, där. Just det.
- HE: Det har jag aldrig sett att di sätter.
- H: Ja, att dom sätter direkt på.

forts

Kassetband 2 A

H: Då var det här i slutet på 40-talet då hade vi bra med spelning, som ni ser här jag har kontrakt på. Men sedan så var det ju mer och mer intresserat utav blås då. Och det är ju fortfarande väldigt intressat av saxofon och trumpet och detta där. Så då körde vi på två, sedan så fick vi, vi körde med tre blås. Och sedan så var det fyra.

L: Så det var under 50-talet som?

H: Ja just det. Så när vi var i mitten, här skär vi ser du. Och då -54 ändrade vi då så det var Henry Engmarks då. Ska vi se, det var sex fortfarande -56. Här är vi sex ja. Ja, att vi var ... vi hade tre saxar och trumpet. Det ser jag här ifrån 5/1-57. Och det berodde på att batteristen vi hade, trumslagaren, han hade en saxofon och han låg i och övade. Och så plötsligt så gjorde vi bara så att han fick kliva fram och spela sax. Och så fick vi en ny batterist. Så gjorde vi. Så var vi sju då. Så körde vi med trumpet och alttenor och barytonsax, piano, elbas som vi hade och så trummor då. Och det ...

L: Men då var det jazz som gällde?

H: Ja. Det körde vi, hade riktiga arrangemang.

L: Vad var det för typ av låtar som ni körde?

H: Ja, vi körde ...

L: Har du några titlar du kommer ihåg?

H: Jaa, vi körde "Splanky" och "Topzy" om ni känner till dom. "Boogie Blues" och "Times of Austin" var det en som hette. Det var mycket sådana där tolvtakts blues typ. Vi hade, vi fick ju en väldigt bra trumpetare, Terje Langsmyr. Han bodde i Vestmarka i Norge. Vi hade en här, Bengt Berg hette han då. För han Gösta Olsson han som var med från början, han startade i Eda. Det hör ju inte hit men han startade elfirma, sedan fick han inte tid längre. Då var vi tvungen att ta med en. Då fanns det en här, han som hette Bengt Berg. Han är förresten trummis då i Charlottendbergs blåsorkester. Han var värvad, han hade varit på något ställe, Umeå eller något ställe. Regementsmusiker och kom hem och var väldigt bra. Så han hoppade in han med kort varsel. Han hade slutat. Han var värvad några år. Så han var med en period då. Men vi spelade, plötsligt så kom den här Terje Langsmyr då. Han ... Hörde du talas om Terje Langs orkester?

L: Nej.

H: Som kom ifrån Arvika, som var väldigt i farten ja, på 60-talet.

L: Nej, jag tror inte jag har hört talas om den.

H: Nej. De hade väldigt med spelning i alla fall. Ja, det hör inte dit men i alla fall han Terje Langsmyr han bodde i Vestmarka och han kom och bad att få bli med oss och spela. Han hade sådant väl-

forts

Kassetband 2 A

- H: digt intresse. Och då, han Bengt Berg han var glad att han fick sluta, för han jobbade bara tillfälligt då så han ville inte. Så då kom han så jag vet att, och då var det ett väldigt uppsving. I just då när han kom med då. Så då gick det väldigt bra. Och han var med ifrån den där i -57 och så ända fram ... I alla fall 2 år som det gick väldigt bra. Men sedan var det ju stil.. kom i det var väl mest kännbart i slutet på, men det började väl 58-59 där. Så var det ju mera sådant här, rocken kom ju mer och mer. Så då var det, det var sådan stiländring. Publiken var inte den samma, vet du. Utan då var det faktiskt mindre med spelning undan för undan.
- HE: När kom den till Sverige, liksom?
- H: Ja, den kom ju 55-56 började det väl lite smått. Bill Haley och det där. Det var väl den första. Rock around the clock. Sedan var det Elvis Presley och så där. Men sedan så började det, kom det ju en massor med sådan här rock, rockare.
- L: I Sverige också?
- H: Ja, så det var en Björn Nilsson, Mark Bear kallades han. Han var ute då. -58 var det väl vi märkte då. Jag vet att vi spelade i Lundsberg bort i Köla här. Det var ett väldigt bra dansställe.
- L: Ja, där har jag spelat också.
- H: Jaha, och där hade vi dansmusik ,så skulle han uppträda då. Från Borlänge var han. Så hade han en sådan där PR-kille med sig. Och väldigt med folk, fullt. Och då hade han uppträdande. Och då kom arrangören där Folke Nilsson hette han. Den som var som ledare där i Lundsberg, som drev det. Ni kanske tar och kompar honom? Det kan vi väl inte göra. Jo. Vi hade inte en aning om vad han skulle köra men den tala om. Det var sådana där treackords låtar. Och det gick ju fint som bara den. Vi hade en show, väldig show. Men det som var roligt det var det att Erik Löv han spelade bas. Han vägrade. Neej, jag ställer inte upp. Han ville inte. Han tyckte inte om detta där han.
- L: Det var för lätt eller?
- H: Nja.
- L: Eller vad tyckte han?
- H: Ja, det var väl så där. Det var lite stil...
- L: Stilen eller?
- H: Nej, det var något. Han tyckte inte om det i alla fall. Han vägrade att gå in på scenen han. Så han Terje Langserud han högg basen han då. Han spelade lite bas alltså, så det var inte bluff heller. Och det var ju inget svårt för det var tre harmonier så, tre ackord. Han körde den här ... Du vet han låg ju på golvet ibland och väldigt hålligång. PR-killen han stod och slängde idolbilder han, ut så. Sedan när uppträdandet var slut så kom fansen alldeles fullt

forts

Kassetband 2 A

H: upp på scenen. Så han fick springa och gömma sig han. Och sedan så träffade vi honom i Arjang då en gång. Så vi var med där också då lite grann. Kompade honom då. Och då så var det lite sådana här tävlingar i rock'n roll då. Så det var lite danspar och så som hade tävlingar. Så vi spelade till, ja, vi hade dansmusik och så körde dom med uppträdande och sådant i pausen då. Så dom kunde vara med på då, liksom, och kompa. Så då lade vi in lite instrumental rock-musik. Vi hade lite, kanske en fyra låtar då på kvällen som vi körde ute på dans.

L: På gitarr då eller?

H: Nej, jag skrev arrangemang då, en del. Det kan jag tala om, jag var tvungen att skriva för att det första, när vi fick med sax då, så ville han ha noter han. Och då, talade han om att han kunde inte, så jag var tvungen att skriva då, så då skrev jag ner, som jag tänkte att det var då.

L: Och det gick bra?

H: Ja, det gick. Det är inte rätt, sa han men. Vi justerade så då, så vi kom allt rätt då. Och sedan så skaffade jag lite böcker då om notskrivning och så.

L: Du lärde dig själv alltså?

H: Ja visst, jag är helt självlärd. Sedan så skrev jag för både två och tre och fyra blås då. Men sedan då när vi var som mest kräsna, då liksom, så vi var ju mer och mer, då köpte vi. Så vi hade en som hette Ingvar Järeby och en som hette Bendt Olsson ifrån Norrköping som skrev åt oss. Rätt svåra arr det här som vi hade specialarrangerat då för fyra blås. Och det var alltså 77-78 detta här. Så hade vi ...

L: Det var 57-58 eller?

H: Ja, just det. Naturligtvis. Talfel. Vi hade även liksom lite schlagerebetonat arrangemang för den sätningen då. Nu ska vi ta ...

L: Dom italienska schlagers och så då?

H: Ja, då "Con e prima" och sådana här. "Begin" sådana där låtar. "La paloma" och liknande. Och dessa här liksom lugna låtarna "Två sol-röda segel" som den hette på svenska, och . Sådana där hade vi ju med då "Övan regnbågen" och lite melodiosa då. Så det var inte bara jazz, utan vi hade ... För att det var ju dessa här jazziga låtarna var ju att det var arrangerat ett korus då, och så var det improvisationer och en massa solo. Som det är om du hör gamla standard och dom där. Så att vi körde ju inte bara det då, utan vi körde lite arrangerat och lite enklare emellanåt.

L: Var det hela 50-talet också eller?

H: Ja, just det. Det var ju den typen av musiken som vi körde då under 50-talet. Så det var inte bara jazz.

forts

Kassettband 2 A

L: Ändrade det sig någonting mer under 50-talet?

H: Nej, vi säger att i och med att vi började där, det började lite smått 51-52 där i skarven och köra med blås, så höll det sig ända fram till rocken kom.

HE: Vilken betydning fick rocken för dansmusiken? Förändret det dans musiken?

H: Ja, det var total förändring då. Helt förändrat var det. För att det .. Förut hade det varit det att man körde, det var väldigt vanligt att dom körde med, som jag nämnt nu med blåsare och så. Och den typen, lite jazzig dansmusik. Men sedan så kom detta här, vad ska vi kalla rock-musiken, då var det ju mest gitarr och sång. Sången där då och gitarr. Och väldigt lite, kanske ett kort gitarrsolo då så mest sång.

HE: Så dansbandene gick över til att spele rock på detta?

H: Ja, det var det att det kom fram sådana här yngre förmågor som spelade så. Och de som höll på med den jazziga stilen de var som borta. Jag vet att det fanns ju flera då. Det var en Gunnar Janssons orkester i Arvika, som hade precis samma som oss. Det var samma, det var slut.

L: Ni fick lägga ner orkestern då?

H: Ja visst. Så vi lade ner där. Vi hade ju diskussioner, eventuellt till att försöka att förnya oss, om man ska säga, men det gick inte med den sättningen och så. Utan det var nedlagt. Vi lade ner faktiskt.

L: Lade ni av?

HE: Vilket år?

H: Ja, -79, -59 alltså. Det var svårt detta här, -59 ja. Men det är en sådan väldig massa år så, -59 ja. Och då var det en del kvar liksom, basisten han var kvar och sedan så fick vi med en ungdom då. En batterist, trumslagare, som bodde alldeles granne med han basisten då. Han var väldigt för sådan musik han, så då sa vi det att vi spelar väl lite grann i namnet Henry Engmarks då. Vi fick med en gitarrist, och så den trummisen och så en gitarrist, vi hade lite grann spelningar -60 då.

L: Men då spelade ni mer för ungdomar?

H: Det var danser så det var samma publik. Det var dans ja.

L: Det var samma publik, fast dom gillade en annan musik.

H: Ja, men det slog inte speciellt inte. Det var ju svårt att lägga om till sådant. Så det var inget vidare lyckat. Men han hette Stig Evert Olsson, han batteristen, så de körde ett tag då. I ett gäng som vi kallade Stig Everts då. Och då så hade vi en som spelade saxofon som bodde här. En dalslänning Lennart Munter, han var också en ungdom. Så då spelade vi lite rockigt då, som vi kallade det.

- HE: Så det ble påvirket så att man lirka sig litt etter?
- H: Ja, vi kan väl kalla det det då för att ... I alla fall så hade vi en del spelning. Vi hade ju väldigt med spelning i kongsvinger på Vinger hotell. Så där hade vi helg efter helg. Jag har säkert ...
- L: Men det var det som hette Stig Everts då?
- H: Ja. Det ser ut att vara -61 eller något sådant där. -61 som vi körde med Stig Everts då. Men sedan så ... Han tröttnade han faktiskt. Villket berodde på att han inte fick fram det han tänkte. I alla fall har jag här ifrån -62 ett kontrakt. Han tröttnade, i alla fall. Och då hade vi en massa kontakter så då fortsatte vi. Då kallade vi oss Stig Henrys sedan för att det skulle bli lite ...
- HE: Stig Henrys?
- H: Ja. Vi bara tog detta Stig så att det inte skulle bli så ...
- L: Så folk skulle veta att det var samma?
- H: Ja. Så det ser jag här att -62 här hade vi ... Björkelangen t ex har vi haft kontrakt där och Jessheim. Jag tänker på Norge. Skotterud, Jessheim igen och kongsvinger, Vinger restaurangen ja. Och då hade vi liksom så att då började vi och så jag började att spela gitarr då. Så jag spelade kompgitarr och. Så körde vi delvis med två gitar- rer och så, under den perioden.
- L: Du lärde dig, lärde du dig spela gitarr själv också eller?
- H: Ja, men det hade jag gjort tidigare. Så jag började rätt tidigt då. Jag hade gitarr och. Jag började allt då, jag hade nog en gitarr så. Så det var inte alldeles hux inte. Jag hade flera, bas vanlig kontrabas hade jag också, en gammal. Så jag spelade det också, så spelade jag elbas också så småningom.
- L: Vilken typ av låtar körde ni, Stig Henrys?
- H: Stig Henrys och Stig Everts, då körde vi en hel del. För då kom den här gitarrmusikken, med instrumentala där som Spotnicks och Shadws. Så det har vi väl spelat.
- L: Det har jag spelat mycket själv också, ja.
- H: Det spelade vi och hade ... Det kom väl, det var ju, kom ju in lite olika, nyare folk undan för undan så. Vi fick med en gitarrist då som var rätt bra sologitarrist. Under denna perioden.
- L: Fendergitarr eller Fenderförstärkare då eller?
- H: Vi hade, vi slog på då, vi köpte så vi hade vita, två vita gitarrer och en vit elbas då.
- L: Inte Fender eller vad var det för märke?

forts

Kassettband 2 A

- H: Nej, det var nog Höffner tror jag. Så då spelade vi en hel del. Jag kommer inte ihåg vad dessa låtarna hette.
- L: "Last date" förstås.
- H: Den var ju med. Gitarrboogie var ju. Den var ju ...
- L: Om ni hade låtar med sång då vad var det mer då?
- H: Ja, det var bara lite det du.
- L: Det var mest instrumentalt ni spelade?
- H: Ja.
- L: Hur många låtar hade ni på en kväll då?
- H: Ja, vi hade. Vi brukade jämt haft så där en 70-80 låtar.
- L: Så ni hade ganska snabbt ... eller ja, mellan danser och så.
- H: Jaa. Ja, det har vi försökt och kört så snabbt som möjligt då. Så att det inte skulle bli uppehåll.
- L: Var det samma på 50-talet också?
- H: Nej, det har blivit mer och mer att det skall gå tätare. Det var inte riktigt så då.
- HE: Vad dansa man liksom til musikken? Var det nån slags swing, eller?
- H: Ja, dom dansade vanligt. Höll om varandra liksom. Höll i varandra.
- L: Buggen.
- H: Ja, du vet att det var ju både jitterbugg och ... Det var det ju i perioder liksom.
- L: Dansade dom det här häromkring också?
- H: Jaa då, det gjorde dom. Fast inte så våldsamt som i Stockholm och så. Man såg, det var lite lugnare som på vanliga danser. Det var det.
- L: Tango och sådant där, var det populärt?
- H: Inte något populärt inte. Men det förekom ju. Men inte var det, kanske en på kvällen så. Men inte överallt, det kunde variera lite grann från ställe till ställe så.
- L: Hur var det med gammaldansen då?
- H: Väldigt lite.
- L: Var det någon vals?

forts

Kassetband 2 A

H: Vais. Det var väldigt sällan man spelade hambo, schottis och polka, och sådana där saker. Utan det kanske var en vals på kvällen så. Och det hände faktiskt t ex där nere i Jössefors hade vi, om vi ser på 50-talet och så när bästa period var så fick vi ju spelning i Jössefors, där var ju liksom bra att komma dit.

L: Det var ett stort ställe då?

H: Ja visst. Sedan hade vi detta här vinterpalatset, har ni väl hört ta-las om, som var i Arvika. Det var reportage om det här en vändning. Det var en sådan där, det är omskolning där nu. Skall se om jag kunde få fram ett ... Här är det direkt: Vinterpalatset. Det var ett väldigt populärt ställe, det hade haft sådan där, det är en stor fabriks-lokal som ligger alldeles i hörnet där vid Kätvikens, kallas det.

L: Mitt inne i stan? Det som dom byggt om nu?

H: Ja, just det, dom har haft omskolning där också. Det är alldeles på hörnet där så. Hela det området, där hade de byggt upp en dansbana, hade dansbana inne i lokal, och hade dansen då. Och det är ju, nu får vi se, detta är från 4/1-58. Jag tror vi var där två gånger. Vad jag minns.

L: 450:- stod det där ni hade i gage.

H: Ja.

L: Var det för sju man det?

H: Ja, sju man ja. Det är ju inga stora gage.

L: 60:- lite drygt per man.

HE: Var det som var vanligt att man spole på såna ställen, såna lo-kaler liksom?

H: Ja, vi hade liksom Värmland, här vi då. Om vi ska se på perioden här ifrån -50 när vi började med sju man, då har vi Magnor, Charlottenberg, Mangskog var ett väldigt populärt ställe, fullt med folk.

L: Det är söder om Mangskog.

H: Ja, jämt vid sjön där så. Alldeles fullt med folk. Glava glasbruk hade, du ser att vi har två kontrakt 9/2 och 22/4 det var ett ställe. Fredros och Bäckalund ligger 15 km nordost om Sunne. Det är ett stäl-le som kör forfarande. Och här har vi Jössefors, Blomskog och så Mangskog igen, Högboða, Jössefors, Adelfors det är Lundsberg det och så Hammar det är ju här nerät Töckfors, Gräsmark, Boandsbol, Glava sedan blir det Yppersbyholmerna var ett populärt dansställe som ligger ett par mil utanför Arvika och det låg på.

L: At vilket håll då?

H: Ja, vi säger att, Kiässbol kör ut mot Säffle och när du kommer till Kiässbol där så tar du till vänster så kommer du till Högern då.

forts

Kassetband 2 A

H: Och där låg den Yppersbyholmen. Och den var, dom hade sådan där hängbro för att komma dit för det var, vatten, öppet vatten om man säger. Så dom hade gjort en sådan där hängbro så det var väldigt besvärligt att komma dit.

L: Fick ni bära över där då?

H: Ja, det var så besvärligt så. Men vi hade ju inte så våldsamt med förstärkare och så, så det gick ju bra. Eda parken, där hade vi fyra spelningar. Detta här var en väldigt populär park, Gunnarskog folketspark, den hade ju dans och artistuppträdande dom, stadigt. Flera år. Där var t ex han Stickan Andersson. Han gick ju på Ingesund då. Och var ute i parkerna. Nu är han ju världsberömd med Abba och allt. Men där började han uppträda han. Jag minns inte om vi spelade dansmusik. Men jag vet att jag såg honom när han uppträdde där en gång. När han sjöng och så. Och Årjäng t ex Sillerud och.

L: Vi kan fortsätta framåt får vi se. Från -62 och sedan. Vad gjorde du sedan då? Fortsatte ni med det gänget?

H: Nej. Du vet att det var liksom.

Intervju med Henry Engmark

Kassetband 2 B

- L: Det är band 2 det här. Det är med Henry Engmark också, ifall det blir något, så vi tappar bort banden någon gång så vet vi vad det är.
- H: Ja du får väl.
- L: Ja, om vi fortsätter på ... Skriv band 1 på det. Nej, vänta lite -60 står det, det var dåligt sa du.
- H: Ja, det var det verkliga. Om man säger så, det var inte intressant. Spelningar fanns det ju, men att det var inte så. Ja, i och med att man inte ... Stilen var ju inte precis som man tyckte. Det var väl svårt mest för det.
- L: Om man säger de här gängen Streaplers och Cool Candys och dom här som har hängt med sedan tidigt 60-tal. Vad spelade dom då för någonting?
- H: Det var ju väldigt vanligt att dom tog låtar och förändrade om dom. Det var allt möjligt. Och det gjorde även Spotnicks. Dom körde vanliga visor och sådana här typ "Gamle svarten" och allt sådant där gjorde dom om. Till lite, ändrade lite på komp och lite rockigt och vad man ska kalla det. På så vis hade de ju en väldigt massa. "Muckartwist" t ex. Ta en sådan, det är ju en polka. Det var ju en väldigt mycket spelad utav deras skivor. Men Cool Candys dom, den stilen var ju bra. Tyckte vi allt en del. Vi spelade ju sådan där som man säger "Silvermåne över bergen" är ju en väldigt känd låt som vi hade. Populär. Den hade vi både instrumentalt och med sång. Det var två inspelningar där. Just det. Men så kom inte vi in på, utan vi provade lite grann. Vi körde lite ... Ändrade vi namnet på detta här Stig Henrys, fick fram ett ... Detta berodde på det att vi hade en som skjutsade, körde oss, en som hade taxi här i Charlottenberg, och han hade ... bil hans stod det väl något sådant, Country. Ja, så en herrgårdsvagn. Så då kallade vi oss det Country. Vi tyckte det låt bra. Så vi körde ett år med det då. Spelningar fanns det, men vi körde väl, ja.
- L: När är det då -63 då ungefär?
- H: Det är -63 ja. Det hade vi som sagt var. Var överallt här i Värmland och Norge, -63 ja. Även in i -64.
- L: Är det inget som ändrar sig sedan, utan det fortsätter under 60-talet eller vad händer då? Är det någon skillnad sedan mot början och slutet av 60-talet?
- H: Vi säger att det var ... Det var väl sådan här rockmusik då, som var dominerande. Och så den här gitarrmusiken, Shadows liknande.
- L: Men framåt 67-68, inget som hände då?
- H: I slutet på 60-talet då var jag med andra. Jag spelade inte något. Jag var med en period med Ingvar Wallins och spelade bas där en period. Jag slutade där i -66 var det väl eller så där. Just för att .. Då var jag med där. Vi spelade mest gammaldans då. Jag spelade elbas där.

forts

Kassetband 2 B

- L: Hade det blivit populärt då igen? Var det då det började med GDV och så?
- H: Han körde gammaldans och så körde han vanlig sväng han, om man säger då. Som vi kallar det då. Standardlåtar. Måste svänga då. Väldigt bra dragspelare den här Ingvar Wallin.
- L: Men du sa att det inte hade varit så populärt med dragspel och gammaldans. Men det blev det då igen eller?
- H: Ja, han hade spelat, Ingvar Wallin, han hade faktiskt haft det. Han började väl på 50-talet, och faktiskt höll igång och haft en hel del spelningar, fast det inte var så populärt. Han hade väl andra ställen alltså. Han körde väl på andra ställen han då. Men sedan började så smått då i slutet på 60-talet, och blev, kom liksom tillbaka. Och sedan när vi kommer fram i -70 där, så var det ju väldigt på modet.
- L: Med gammaldans?
- H: Ja, du vet att det var ju då Bröderna Lindqvist och alla dessa här kom. Och Nygammalt och detta här kom i ropet. Så det kom väl lite försiktigt då i slutet på 60-talet då. Stilförändringen där. Och då började det liksom med mogendanser. Alltså äldre folk gick ut då och dansade. Det var ju inte vanligt förut. Det var ju bara ungdomen då, som var ute. De som var gifta, de var inte ute på vanliga danser inte.
- L: Var dansade dom då? Hade dom privatfester då eller firmafester?
- H: Ja, det hade dom förstås. Vi spelade väldigt lite, under hela, vi säger ifrån det jag började och framtill slutet på 50-talet så, så spelade vi väldigt lite på privata. Det var vanliga danser ute alltså, som vi hade. Så om vi säger, om vi nu går tillbaka till 60-talet så var det en period där det var mest ungdomliga orkestrar som gjorde sig gällande liksom. Det kom ju de här Nore Ingmans t ex, om ni har hört talas om dem? Ja, dom var ju väldigt populära dom. Vi skall ju inte glömma att Sven Ingvars och dessa här kom. De kom ju i slutet av 50-talet. De var ju verkliga banbrytare. Dom körde ju, det vet ni vad de körde. "Ett litet rött paket" och "Te dans me Karlstatösera".
- L: Körde ni dom låtarna också?
- H: Ja visst. Vi tog ju upp allt som vi hörde då, liksom. På skivor och så, det hade vi med då liksom. Så vi hade ju med utav Sven Ingvars låtar. Det hade vi. Alla dessa här "Kristina från Vilhelmina" och "Ett litet rött paket" och dom som gick. Det ville ju folk höra. Men sedan då, om vi säger, när det började med dans för mogen ungdom, då hade jag liksom halvsides lagt av med spelning då i slutet av 60-talet, för att det ... Jag tycker inte det var något som passade mig. Så då var jag med Arvika dragspelsklubb. Så vi spelade och hade samman komster, egna då. Och då var det ett tillfälle, vi hade eget. Så var det en av dragspelarna där som hette Alf Carlberg, som kommer till mig och säger det att du skall vi ta och sätta igång en sådan här Bröderna Lindqvist orkester. Det tyckte han om, som han hade hört då. Sett i TV. Och vi gick alltså ihop och började på att spela gammalt då. På två dragspel. Och sedan, ja vi skulle allt ha gitarr och

forts

Kassetband 2 B

H: och bas sedan, för det hade dom då. Så vi fick med, då fick jag med en som jag hade haft med i början på 50-talet. Han hade spelat trummor då, och sax spelade han också. Det var han som jag talade om, batteristen som lade om till sax. Men han hade slutat. Han hade inte spelat sen då -79, när vi lade ner. Nej, -59 säger jag. -59 när vi lade ner. Och nu var vi inne i, bortemot -70 då.

L: Så han hade inte spelat emellan då?

H: Nej. Men däremot hade han under tiden skaffat sig en elbas. Satt hem-

sedan han var liten. Han spelade aldrig ute, men han hade gitarr. Det är ju väldigt vanligt. Och han tyckte att elbas var roligt. Så nu hade han en elbas och så var det en gitarrist nere i Amotfors då vi kontaktade. Och så satte vi igång och spelade sådant här Bröderna Lindqvist musik, och fick spelning. Vi började i början på -70 och det var någon som fick reda på att vi spelade och då skulle vi spela på ett sådant hat knytkalas i Fligned. Och började där att spela ... Fligned vet du vart det ligger, bortanför Amotfors. Började spela gammaldans och folk, nej, det tyckte dom inte om. Nej, kan ni inte något modernt? Och det kunde vi ju. Så då var det skippat. Vi spelade vanliga moderna schlagers då. Det vi kom på då. Och han då, som spelade bas, han sjöng och gitarristen sjöng lite grann. Och vi hade sådana här låtar som "Kom, kom till Brittas restaurang" det var en populär låt då. Det var 70-talet. Och "Huckieback" det var Cool Candys inspelning. Dansa Huckieback den hade vi med och sådana där tog vi fram då, som vi spelade. Ja, men då hade vi inga, det var inte något bra med den andre dragspelaren då. Då skaffade han sig trummor han. Sedan lärde han sig. Han hade aldrig spelat trummor, men han lärde sig liksom, så han slog två symbaler så här. Han tränade, och det gick fint. Han hängde med bra. Tacksäker. Så det var svårt det med Bröderna Lindqvist musiken, Det var inte något det. Det var bara in-slag då utav gammalt emellanåt, förstås. Men stilen det var ju där då att dom skulle ha så kallade "svensktoppsmelodier" då. Vikingarna hade väl börjat en hel del då, så dessa här låtarna "Hände bakom knuten" och "Kors i Jösse namn" alla dessa där, det tog vi med. Rubb och stubb, allt det vi fick fram då av sådana här låtar, det sjöng vi.

L: Flamingo och dom här? Tog ni låtar från dom också?

H: Ja, allt sådant. Vi skaffade skivor och. Så det var starten liksom, 70-talet på mogen danserna alltså, detta här.

L: Var det någon mer orkester som var just som Vikingarna och Flamingo, som var stora då? Som alla tog låtar ifrån?

H: Ja, nu skall vi se så inte jag blandar ihop det. Vi säger Cool Candys, det var ju liksom, det var ju en period, det var ju väldigt, dom spelade in skivor, en massa gång, får se så inte man blandar ihop, Såwes och får se här.

L: Marianneängen där. Schytts.

H: Schytts och Jigs och alla dessa där.

L: Ja, dom var ju väldigt populära då.

forts

Kassetband 2 B

- H: Ja. Flamingo kvartetten var väl den som var mest populär då ett tag. Sten & Stanley var ju väldigt populära. Han var ju inte med själv han. Det var ju dessa här, vad heter det nu, som sjöng rock, dessa här svenska rockkungarna.
- L: Rockfolket?
- H: Ja, då just det och Rock-Ragge och vad dom nu alla, Sten & Stanley hade ju en, vad heter den nu då, Little-Gerhard. Var de med när dom började, först då. Men sedan så började dom köra själva då. Körde och Sten Nilsson sjöng då. Det var ju väldigt populär musik då. Men alltså, jag skall tala om det att detta här gänget som vi började med där. Det sprack det, för det var så, för mycket spelning. Så det ville dom inte ha, så dom lade av. Vi var inte överens alltså, om en säger så då. För jag ville ju ha spelning jag då, men dom, nej, det var inte bra. Så då började vi ...
Det är svårt att komma ihåg allt.
- L: Vi kan väl ta den bara översiktliga, vad som hände. Men då startade du Henry Engmarks då eller?
- H: Ja, vi kallade oss Henry Engmarks då, i och med att vi började där då.
- L: Ifrån -70 då?
- H: Ja, men då när dessa här hade slutat, då började jag lite grann med blås igen då. Så vi -74 så. Så då, vi säger, kort, vi kan ju kort säga det att vi hade två saxar då, och så komp då. Och så sångare som sjöng sådana här svensktoppslåtar då.
- L: Engelska låtar?
- H: Nej, det har vi aldrig haft. Bara svensktopp.
- L: Om vi tar vad som hände sedan. Det var -74 så höll ni på. Och det gänget finns fortfarande?
- H: Ja, det som heter Engmarks nu. Jag höll på ända till -79, på pingst då var jag tvungen att sluta, för jag var alldeles förstörd i ryggen. Då stog jag och spelade elbas då, och så dragspel till inslag på gammaldans. Och jag orkade inte med det. Hela vintern där var jag dålig, så då var jag tvungen att sluta till pingst. Vi hade faktiskt spelning både pingstafton och pingstdagen, men jag kunde inte fullfölja mer än på pingstafton. Dom fick få en i stället. Så så var det. Så då övertog Lars Larsson detta då, han spelade gitarr i Engmarks. Han övertog orkestern då. Då kallade dom den Engmarks, och det gör dom fortfarande, som kör med denna.
- L: Vad gjorde du sedan då, efter det? Tog du igen dig ett tag?
- H: Ja, jag tog igen mig. Det var inte mer än ett halvår. Sedan började jag spela på kalas, då var det den vägen. Sedan så då träffade jag en som hade bott här, Leif Bäckängen. Han är gitarrist. Han hade bott och jobbat här, annars är han ifrån Finnsrud i Norge, ovanför Helgoboda där vid gränsen. Och han hade en del spelningar på bröllop och

forts

Kassetband 2 B

H: så och villie att jag skulle bli med. Så vi var och spelade. Och sedan så, plötsligt så, jag har en pojke som heter Ingmar som spelar elbas. Han var med i en ungdomsorkester. Dom var fyra femtonåringar. Och då tog jag med honom, han var inte gammal men han kom med då. Och så en batterist. Då började vi som det började jämt att det var på små tillställningar. Och så var det rätt som det var. Då gick vi med i förmedlingen i Arvika. Då kallade vi oss Henrys med Leif. Det var -81 det.

L: Leif var det din son det alltså?

H: Leif Björkängen var det. Ingmar heter min pojke då. Batteristen heter Sven-Åke Wikström. Vi kallade oss Henrys med Leif och då sa vi det att visst det var roligt det. Vi tar väl lite privatspelningar, sa vi då. Och det var ju på samma vis, det bar iväg till Norge och över- allt i Värmland.

Ja vi säger att han leif då, han sjöng en hel del så det var nästan bara sång. Han har en stor repertoar.

L: Men samma typ av låtar då också?

H: Ja, han har sådana här, vi säger typiska svensktoppslåtar då. Ja den hä, vi säger "I en liten fiskerhamn" och sådana där. Ja, all sådant där "Leende guldbruna ögon" alla sådana där hade han. Så vi körde, kan man säga, jag körde klaviatur och så dragspel på gammaldans. Och så körde vi rätt ut sådan där musik. Han sjöng och vi andra hängde väl på. Men sedan, ja det var ju väldigt bra, om man säger så då, roligt och bra. Men att då jag fick besvär med ögonen, gråstarr, vet du. Så först då, jag var nästan blind faktiskt. Det hör väl inte hit, men att orsaken till att jag lade av var att jag hade gått igenom ögonoperationer på bägge ögonen. Så jag slutade där alltså.

L: Nu är det duo?

H: Nu är det som det är alltså.

L: En liten duo?

H: Ja. Och det har hänt att vi har haft med en tredje man då ibland, fast inget fast.

L: Jag tänkte vi skulle fråga dig lite grann om Norge också. Just med det här.

HE: Jag tänker litt på du sa att du hadde vart næstan fifty fifty i Sverige och i Norge. Kan du si litt om, grann vad forskell ikksom forskell og likheter mellom å spille i Sverige og Norge.

H: Ja, till att spela, det är, om man säger att, lika roligt är det. Men att däremot kan det variera med dansen och så, t ex i Sverige är det väldigt vanligt att man spelar en dans med två melodier så, två och så har vi lite uppehåll och så tar vi en ny dans med två melodier så. Men det är inte så vanligt i Norge utan där kör de liksom.

HE: Jag har aldrig hört om det.

forts

Kassetband 2 B

- H: Nej, dom kör liksom, dom dansar så länge dom har lust, och sedan så kanske dom går ner och sätter sig så. Så att det blir som en omställning där. I Sverige är man van vid att man dansar två danser så går dom. Tack för dansen och går och ställer ner partnern och så.
- HE: Men publikum och ...
- H: Men publiken tycker jag lika bra om, om man säger så. Det vet du också som har varit där.
- L: Det är ju väldigt tacksam publik.
- H: Ja, väldigt tacksam publik. Och som i gränstrakterna tycker jag inte det är någon större skillnad. Det blir väldigt likt det. När man kommer längre in då så blir det väl en del variation. Det kan variera liksom. Faktiskt att på en del ställen längre in vill dom ha snabbare låtar t ex. Och gammaldansen t ex här i gränstrakterna där dansar dom som i Sverige, lite lugnare så, men kommer man längre in får man dra igång väldigt snabbt med polkor och sådant där. Gärna snabba låtar annars också. Men typ sving då, även om det inte är sving men att, mer den typen då. I Sverige kanske man kunde köra mera slow tempo på låtar så. Så att där fick man ha, se till att ändra lite grann här så. Ja, till helgen t ex har vi spelning i Norge, då tar mer snabbare låtar. Så gjorde vi i alla fall.
- HE: Hur är det med svenska danseband i Norge mot norska danseband i Sverige liksom?
- H: Ja, det har väl varit det att det har varit mest att det har varit svenska orkestrar i Norge. Det är det.
- L: Vad beror det på tror du?
- H: Ja, det vet jag inte. Men har man hört med arrangören så, dom gillar faktiskt svensk, ja gillar svensk musiken väldigt bra. Det har dom sagt, men annars vet man inte.
- HE: Det är väl ikke, sådan vanlig danseband da i Norge heller. Det är väl färre än det är i Sverige har?
- H: Ja, det har väl blivit mer nu. De har väl sådana typ Ole-Ivars och sådana där musealt.
- HE: Vi har några som heter Kjell Vidars.
- H: Ja.
- HE: Hur kan du huske nå norska danseband?
- H: Kendells kommer jag ihåg ifrån Skotterud. Dom var ju med Ingelisa Andersen, vet du väl, sångerskan. Körde väl lite turnéer.
- HE: Hon heter Rypdal no, hon är gift.
- H: Det var ju ett populärt och bra, välspelade gäng, om man säger så.

forts

Kassetband 2 B

- H: Dom spelade ju en hel del svensk musik, Sven-Ingvars t ex repertoar hade dom med en hel del utav.
- HE: Huskar du t ex Septimus och såna?
- H: Nej.
- HE: Jaj skrev upp en lista här på de jag kom på liksom.
- L: New Jordan Swingers, skrev vi upp.
- HE: New Jordan Swingers.
- H: Jo, dom känner jag igen ja.
- HE: Di driver ju ännå.
- H: Jassa. I och med att jag spelade själv så var det ju det, att man var aldrig ute på något heller särskilt så, så man kom ...
- L: Nej, det är ju dom gängen som man träffar i så fall. Och det är inte så ofta man gör det.
- HE: Gluntan är ett gamelt band. Känner du ikke det?
- H: Nej.
- HE: Jag husker ikke fler.
- H: Nej, men Kjell Vidars och det här andra det. Dom var väl mera förtjus- ta i country musik då i Norge än de är i Sverige. Det finns ju väl- digt många countrygång, eller fanns en period i alla fall. Och för min del har jag aldrig spelat countrymusik. Det har inte blivit så.
- L: Nej, du kommer från svingen då eller?
- H: Ja, jag är uppväxt med den.
- L: Det blir en annan stil. Jag tänkte på, Leif sa någonting om att du, att du hade spelat i Norge då efter kriget, väldigt mycket. Och att det fanns få norska band då.
- H: Ja, då fanns det nästan inga efter kriget. Jag vet det var ett, vad de hette vet jag inte, dom var tre, och dom hade trummor och gitarr och dragspel tror jag. Det kommer jag ihåg. Ett enda gäng. Det var väldigt dåligt då länge.
- L: Så det var så att svenska band var efterfrågade också för att det inte har funnits så mycket norska band också.
- H: Ja, det kom ju utav det att det fanns inte. Det låg väl nere då under kriget förstås. Då fanns det ju inte musik, dansmusik överhuvudtaget. Så då var det att det var mer och mer i och med att det var musik- förmedling i Arvika då -44, så var det dom sände väl kanske in reklam då till lite olika ställen. Och så var det att dom ringde

forts

Kassetband 2 B

- H: till Arvika och beställde musik då. Norska. Och det på gick ju under många många år.
- HE: Var det alltså vanligaste det att spille var det Folkets Hus och såna städer eller var det restauranger och?
- H: Ja, det var Folket Hus kan man säga, ja.
- HE: Som på lokale liksom?
- H: Lokale, som ni säger ja. Men det fanns ju typ lite som i Skarnes, Bøndernes Hus hade dom. Jag vet det var ett populärt ställe Bøndernes Hus i Skarnes, där var vi ofta. Så det var ju lite restaurangbetonat. Fast dom hade en sal då, med scen, liten scen, speciell danssal och så var det liksom en balkong där. De hade ju rum för gäster då, och kanske det var dom som hade rum, så satt dom där uppe på den balkongen och lyssnade. Det kanske var äldre personer då, som satt där ibland såg jag. Det brann detta förresten. Du var inte där?
- L: Jag minns inte om jag har varit där. Jag tycker det låter bekant. Men jag är inte säker på det. Men jag har nog säkert åkt förbi det många gånger. Jag känner igen det.
- H: Sedan var det ju, vi hade väl lite längre speltid också i Norge. Men det har ju ändrat sig.
- L: De har ofta en timma längre där.
- L: Är det någon skillnad mer när det gäller publiken. Norsk publik kan ofta vara spontan, tycker jag. Spontanare, lättare att få igång handklappning och tryck i lokalen och så där.
- H: Ja, just det. Sedan var det ju detta här 17:e maj stadigt. Det började rätt tidigt alltså. Och det var stadigt varje år så var vi där. Det var ju mer och mer ställen, det började med Magnor, Skotterud, Kongsvinger, Skarnes och sedan så var det ju en hel del andra ställen också. Jag kommer inte ihåg så noga men Rocksta och Momoen och Björklagen och Blaker och Jessheim och det var mer och mer och mer sådana här ställen då. Jag kommer ihåg ett år, vilket det nu var, men det var i skarven där 40-50-talet, så var det 11 orkestrar ifrån Arvika inne och spelade på 17:e maj.
- L: Det fanns väldigt mycket orkestrar i Arvika.
- H: Ja, vi hade, den var väldigt efterfrågad musiken ifrån Arvika då. Så det var ju faktiskt ett tema i TV då och vi ställde upp oss här på torget i Arvika. Ställde upp oss runt om så, Med bilar och släp och bussar och vad dom hade då. Jag vet JK:s, det var en väldigt populär orkester.
- L: Den känner jag inte till.
- H: Nej. Men det var ett väldigt populärt gäng under hela 50-talet. Jens Karlsson hette han som. Han körde stenhårt han. Var väl upp i Norrland och sedan Vikings då. Förr var det Viking sedan Vikingarna och

forts

Kassetband 2 B

- H: Vikings då.
- L: Tony Jordans fanns det någon som hette, men det var tidigare kanske?
- H: Ja, det var i den perioden, då -50 det också. De körde ju med blås dom liksom. Två tre blås hade dom. Trumpet och två saxar.
- L: Vad tror du det kom sig att det var så mycket dansband i Arvika just? Eller överhuvudtaget, Värmland är känd för väldigt mycket dansband.
- H: Ja. Det vet, jag vet inte. Det kanske var det att gjorde att det var förmedling där. Och det var många som spelade här. Och det var en viss stil och alla jobbade väl för att dom skulle spela hyfsad dansmusik. Då började dom ta musik ifrån Arvika. Och då var det att arrangören ringde efter en orkester. Nej, den är inte ledig. Har du någon annan? Ja, vi har de och de. Ja så var det mer och mer. Det var ju så många som anmälde sig och ville ha spelning. Det fyllde på undan för undan så. Det var mer och mer.
- L: Ja visst, när det gick bra för några stycken så hängde dom andra på.
- H: Och dom tog ju långt upp i Norrland, tog de vanliga orkestrar. Vi ville inte åka, men vi hade faktiskt spelning uppe i Örnsköldsvikstrak- ten en gång. Vi ville inte gärna åka långt, men att då tog vi det någon sommar. Vi hade väl semester och så, så åt... Vi var vid Docksta, Skuleberget hette det. Det lag nedanför Örnsköldsvik.
- L: Ja, där uppgenom har jag varit.
- H: Har du varit det? Där vet jag att vi var.
- L: Vi måste dra iväg märker vi, för klockan börjar bli så mycket.
- H: Jag vet inte om jag har varit till någon hjälp.
- L: Jo, det har varit jätte intressant.
- H: Man har väl tänkt mest på sig själv så, så en har inte tänkt på andra så i och med att man har varit ute.
- L: Nej, men du har ju varit med så länge. Så du har ju sett hela utveck- lingen och allt som har hänt.

3. Barnvisor - vaggvisor.

Plats: Byn, Gunnarskog
Älgstråket 19D, Stommen, Gunnarskog

Tid: Byn 24/1 1987 klockan 14.00
Stommen, efter besöket i Byn

Informant: Birgitta Andersson
tel: 0570 - 35113
Birgittas mos Ada Algsten
tel: 0570 - 32005

Frågeställning:

1. Vilka visor sjöng man för barnen, vid olika tillfällen?
2. Vad gjorde man ifall barnen inte somnade?
3. Improvisation?
4. Likheter/skillnader mellan olika generationers sätt att sjunga barnvisor?
5. Vem sjöng för barnen?
Hur lärde man sig visorna?
6. Förspel och "efterslängar" till visorna?

Ekursion utförd av musikvetare från de musikvetenskapliga institutionerna
från Göteborg, Oslo och Ingessunds musikhögskola.

3.

Barnvisor - vaggvisor!

Intervju den 24/1 1987 med Birgitta Andersson (ca 50 år) hemma i hennes kök.
Plats: Byn - Gunnarskog.

Intervjuare: Maria Koziołtzis
Kajsa Paulsson
Helene Grönqvist

En fin vinterdag åkte vi hem till Birgitta. Hon var väldigt glad och positiv
och vi fick snabbt en fin kontakt. Vi spelade in hela intervjun på band och
fotografierade henne. Hon hade förberett vår ankomst genom att skriva upp
några texter på gamla vaggvisor som hon kunde. Hon hade själv lärt sig dom
av sin mamma Ada Algesten som fortfarande är i livet. Vi ville gärna träffa
henne också men hon orkade inte.
Hon sjöng visorna för oss med en klar och övertygande stämma.
Hon poängterade flera gånger hur lite hon hade att komma med men efterhand
visade det sig att hon hade mycket att berätta både om musiken och situationer-
na.
Hon är uppväxt i en familj med rik musiktradition. Hon visade kort på en vagg-
hon själv låg i som barn.
Hon bjöd på kaffe och hembakade bullar och vi hade en trevlig stund.
När vi åkte därifrån så var vi fullt nöjda med informationen vi fått.

Exkursjon utförd av musikvetare från de musikvetenskapliga institutionerna från Göteborg, Oslo och Ingesunds musikhögskola.

Intervju med Birgitta Andersson av:
Maria Koziomtzi
Kajsa Paulsson
Helene Grönqvist

Tid: 24/1 1987

Kassetband 3 A

I: Då skulle vi vilja veta lite, ja först kanske vilka visor eller... om du kan säga...

B: Jaha...

I: Det skulle vara jätte kul att höra också för när vi har samlat in... Det är så många som är lite olika varianter på och så.

B: På samma texter ja.

I: Ja samma ord.

B: Ungefär samma texter.

I: Hur det har förändrats.

B: Jag satte mig faktiskt och rite ner jämt lite grann.

I: Ja, vad jätte bra.

B: För ibland så kommer en inte ihåg när en sitter så här. Detta här är inte nåt som ni får se utan jag bara har...

I: Ja.

B: Ja, då var det dom här då. ^Söv i ro mett lelle bårn. Och den har jag två stycken som börjar med det. Och då är den ene så här. Vill ni att jag ska sjunga?

I: Ja gärna. Ja, jätte gärna.

B: Sjunger: "S^ov i ro mett lelle bårn
tids nok får du vakne
tids nok se den onda värld
och dess galla smake
världen är en sorgeö
bäst man andas måst man dö
och bli mull tillbaka"

Ganska sorgligt att sjunga så till små barn som ligger, men det var så. Den gick i moll då förstås.

I: Ja, just den melodin är rolig för att den finns det väldigt mycket på.

B: Och sen är det en annan då som börjar med "S^ov i ro mett lelle bårn", men den är lite annorlunda:

forts.

Kassetband 3 A

B: Det vet jag, en av mina systrar, hon var så stor när mamma vaggade henne till sömns så hon började att sjunga med. Hon sjöng på sitt... Hon sjöng dessa visorna hon med.

I: Hon ville inte alls sova då?

B: Nej, och sen är det en till, jag tror inte jag kommer ihåg någon mera sedan.

"Ja satte mä ner i hussa se låg
å hussede gjord ja så gärne
da tappe ja bort mi bjälleko
ho hette Rögull stjärne
jä locke å jä lille, å ja helt me så ille
men så feck ja höre
klīng klang i bjälla
langt norl på fjälla
der gal göken
der växer löken
der sjunger svala
der ä gött å vara
för de små barna
der blåser räven i pipa si, i pipa si."

I: Det är lite samma, den är lite lika, det ärsamma melodi som går igen?

B: Ja, det är i stort sett samma, jaa det är det.

I: Variationer så ...
Men sjöng de bara vaggvisor? Sjöng dom?

B: Å nej, de sjöng allt möjligt, mamma gjorde det.

I: Ja för som barn får man höra mycket musik även det som kanske inte är avsett för barn.

B: Ja.

I: De är vi ju också intresserade av.

B: Jo det vet jag. Mamma sjöng allt möjligt, små svenska visor och vårvisor. Och allt detta där. "Vintern rasat ut" ja det som passade liksom, och "Mandom mod och morske män", den gick ju i moll, så den sjöng hon också minns jag. Ja allt möjligt. Och sedan så sjöng hon och pratade med barnen som låg i vaggan eller vagnen och sjöng, sjöng liksom nu när du har sovit en stund då ska du komma upp och då ska vi göra det och det och det. Eller så talade hon om vad hon skulle göra, till exempel att nu måste du sova för jag ska baka och så där. Det sjöng hon då på någon melodi.

I: Hon improviserade detta då?

B: Ja... Så hon har sjungit i många, många timmar hon åt oss.

I: Jaa. Var det andliga visor också?

forts.

Kassetband 3 A

B: Det var det säkert eftersom mamma då är kristen och det tror jag att andra kanske också gjorde, men jag kan inte minnas någon sådan sång som hon sjöng, utan det var nog mest... ur skolsångboken tror jag, sådana sånger... plus det som hon pratade då. Improviserade, talade om...

I: Vad gjorde hon ifall barnen inte somnade?

B: Ja, det hände nog att vi inte gjorde utan hon fick ta upp oss, efter många kvarter som hon hade sjungit. Det tror jag.

I: Har du sjungit dom här visorna senare?

B: Du... när vi fick barn här. När jag fick barn då var det ju inte populärt, man skulle inte sjunga till söms, utan då var det så att, då skulle en lägga dom och stänga dörren, så skulle dom sova där då. Så jag har nog inte sjungit så väldigt mycket. Jag har aldrig sjungit dom till söms, det har jag inte gjort, utan jag har bara lagt dom ner. Men nu så har jag barnbarn och när dom har varit hemma ibland så har jag... Vi har gått och lagt oss med dom, endera min man eller jag, och då har jag brukat sjunga. Jag minns en gång när jag sjöng denna här, Maria heter det barnbarnet. Jag sjöng "När Maria å litta å inte örker söve". Då började hon att gråta för hon sa att hon är inte liten, hon är stor.

I: Ja, men var det bara mamma, din mamma som sjöng, när ni skulle sova eller när det nu var. Sjöng pappa mycket hemma och så också eller...?

B: Pappa var nog aldrig hemma och sovde oss, nej han hade sitt yrke han på verkstan, han hade snickar... Men mormor var hemma ibland. Hon bodde inte hos oss, men hon var hemma i små perioder. Och då vet jag att hon sat vid vaggan och sjöng. Det var ju dessa här visorna det då. Hon kanske hade andra sådana här berättelsesånger som de hade förr. Det hade hon faktiskt, mormor. Hon sjöng om "Alfre ve stenkolisgruva" och de där som är väldigt sorgliga också.

I: Långa texter och verser då?

B: Ja, och som slutar så ledsamt med att någon dog eller så. Det var det...

I: Kommer du ihåg något om det?

B: Tyvärr., jag är dålig på att komma ihåg texter. I mörka stenkolis... nej jag kommer inte ihåg texten, men det var en sådan där som gick i moll.
Trallar.
Det var många verser på den minns jag.

I: När sjöng mormor den då?

B: Den kunde hon sjunga då när hon vaggade, men min mormor var sådan att hon sat och spelade gitarr och sjöng. Det gjorde hon ända tills... hon skulle ha blivit nittio år när hon dog. På slutet sat hon i en gungstol med gitarren och sjöng. Det var sådana sånger, det kunde vara 22 verser. Det var 22 verser på en minns jag. Det är egentligen väldigt synd att en inte har dom faktiskt.

forts.

Kassetband 3 A

- I: Jo jag tänkte på de här improvisationerna som din mamma sjöng, när hon hade sjungit en visa färdigt. Har du nån uppfattning varför hon....?
- B: Ja det tror jag det var att ibland mot slutet på visan så sjöng hon ju lägre, ljudnivån var lägre, och så tittade hon efter om vi sov, om det var något liv och försökte att sakta ner vagnen lite grann. Såg hon då att det fanns lite liv, ja då fick hon börja igen, att dra vagnen eller vaggan och börja sjunga igen. Men då imellan det där då så kanske hon kunde säga â â â â, och kika efter om de sov. Ganska gulligt egentligen?
- I: Ja, sjöng hon högt eller sjöng hon ganska tyst?
- B: Både och, mamma var ju sopran så hon sjöng ju högre tonarter och där varierade nog ljudstyrkan lite grand. Ibland högt och ibland lågt.
- I: Hon har lärt sig de flesta sångerna från sin mamma då?
- B: Antagligen ja, det tror jag.
- I: Vad var det för situationer eller om vi går från vaggvisorna just, som när du var liten vad hörde du mest för musik eller om du vet hur hon... när hon var liten?
- B: Ja, jag vet om mammas uppväxttid. Min morfar, hennes pappa, dog innan hon föddes, och mamma är den fjärde i syskonskaran där, mormor blev änka vid 29 år. Mammas farmor bodde hos dom då, men de var ganska musikaliska tror jag, jag har förstått. Det var väl mest att de spelade gitarr och sjöng. Min morfar hade varit väldigt duktig att sjunga och han hade en bror också som sjöng. De var ute som sådana här lekmanapredikanter och sjöng och spelade. Så det var väl mycket andlig musik, förstår jag. De hade "stögmöte" och sådant där på den tiden. Så jag tror att mamma var uppväxt med det där att de klinkade på gitarren och sjöng, väldigt mycket. De sjöng både duett och solo och gemensamma sånger. Och som sagt, mormor sjöng ju in i döden nästan. Ja det gjorde hon, och för min del så är jag uppväxt med musik, både mamma och pappa spelade musik och sjöng. Pappa spelade fiol och mamma spelade piano, och lite gitarr. Det var alltid musikfolk hemma, men då spelade de ju mest klassisk musik. Men det minns jag att det var ofta vi både somnade och vaknade till musik. Så det har jag som minne hemifrån. Det var något som jag tyckte var väldigt jobbigt när jag åkte hemifrån och kom på ställen där det inte fanns ett piano till exempel saknade jag musiken väldigt mycket. Så vi är nog lyckliga som fått växa upp med den faktiskt.
- I: Spelade de... vad var det för slags klassisk musik?
- B: Ja, jag vet att pappa spelade alla de här Fritz Kreisler bitarna. Ja, det gjorde han och mamma hon accompanjerade. Sedan så kom det ju folk, musiker, så att ibland hade de riktig kammarmusik. De hade cello också, pappa spelade lite cello och han gjorde instrument också. Så det var väldigt... och mamma sjöng väldigt mycket fina gamla sånger som en minns. Sådana visor som det var förr då. Om "Smålandsgossens hemlängtan" och sådana där grejor.
- I: Skillingtryck då?

- I: Det har jag märkt nu när jag har jobbat med olika generationer att det försvinner ju mer och mer. De små nu de kan inte så mycket utantill... så den träningen... nu är det så mycket så man klarar inte av det längre.
- B: Ja, du det var blandat, måste jag säga. För att... ja förr... jag beundrar mamma för att hon kan ju allt utantill. Oj, vad hon kan sånger utantill och jag har inte fått den gåvan, men Stina då, som jag pratade om förut som kom hem... Hon är musikiärare, förresten, hon har gått på Inggesund. Hon kan lära sig utantill, hon lär sig utantill allt. Det måste vara en särskild läggning till det tror jag, eller träning också ja.
- I: När hon sjöng under hushållsarbetet var det de andliga sångerna som hon sjöng eller var det någon slags folkmusik som...?
- B: Ja, jag har allt en bror som har spelat in ganska mycket som hon har sjungit.
- I: För ni får säkert låna material av Leif eller så. Han är överlycklig över de som försöker att samla in så mycket som möjligt av det som finns just nu.
- B: Ja, jo, men det har vi försökt att göra lite grand också, men egentligen skulle vi göra det mer faktiskt.
- I: Det kanske är något för dig att spela in?
- B: Nej, jag sa att det kommer två. För det trodde jag att det var två ungdomar. Nej, men hon orkar nog inte med. Men annars är hon väldigt glad så där. Vår ena flicka kom hem ifrån Amerika och hade en kille med sig, som hon gifte sig med nu, och då var hon väldigt uppat här i somras. Då spelade hon åt henne och spelade bröllopsmarsch direkt och så där då. Han tyckte att "Jag hoppas att du Stina blir lika peppig när du blir över åttio år." Så att hon kan allt spela upp än då, men nu gick det inte.
- I: Han har varit hos henne?
- B: Ja, och det gör hon än men hon har ändrat sig väldigt på ett år bara. Hon är över 80 år. I vanliga fall skulle hon ha tyckt att det skulle bli roligt ifall ni kom, och gärna velat att ni skulle ha kommit. Hon skulle säkert ha satt sig vid pianot och spelat och sjungit för er. Men hon sa helt nej nu, och ville förvissa sig om att jag skulle säga åt er att ni inte skulle komma. Det är väl ett ålderstecken bara. För Leif har ju varit här.
- I: Ja. I hushållsarbetet för övrigt, sjöng din mamma då?
- B: Och "Vita syrener" minns jag att det var en som hette. Jag var så glad i dessa visorna. När jag växte upp och kom i tonåren så tyckte jag att de var så fina. För det var små kärleksvisor då. Lite romantiska saker... Sedan så spelade hon mycket andlig musik och sjöng i kyrkan och sjöng på begravnings och bröllop. Och pappa spelade.

Kassetband 3 A

forts.

forts.

Kassetband 3 A

B: Nej, Lena vår äldsta flicka då, hon har två små då. Den ene var tre år i juni, den andre var två år i oktober nu. Så de är inte så gamla, men vad många visor de kan utantill. Fast på barnspråk. För Lena spelar och sjunger med dom. Och det är roligt det.

I: Vad spelar hon på annars då, sa du Lena?

B: Det är ju en skatt det faktiskt.

I: Ja visst, Leif pratade om sådana där förspel och efterslängar som var. Var det dom du... ville visa?

B: Ja, det kanske det var. Detta där att hon började med â â â och ro ro och sedan detta här tusserilullan susserilej och sådant.

I: Var det någon av de här sångerna som hon tyckte väldigt mycket om, som hon sjöng jämt?

B: Menar du vaggvisor?

I: Vaggvisorerna eller var det olika sånger som var populära eller så där?

B: Nej, jag tror att... Det kanske var någon mer, men jag kommer inte på någon mer än dessa här. Men det var dom som gick. Hela tiden blandat då med annat och sedan så började hon väl om från början igen. Förstår jag.

I: Det var ingenting som man kunde säga var direkt barnvisor då, utan det var vaggvisorerna och sen var det hennes repertoar. Men ni som barn, vad sjöng... sjöng du som barn?

B: Ja, mamma lärde oss ju dessa här "Bä bä vita lamm" och "När lillan kom till jorden" och sådana här visor. Det fick vi ju lära oss sedan när vi blev större då. Men det hörde ju inte till sövningen riktigt utan det gjorde hon ändå då. Jaa, sedan...

I: Kan du räkna upp några av dom?

B: Ja, nu kommer jag inte på, men "Bä bä vita lamm" då och "När lillan kom till jorden". Ja och så "Tryggare kan ingen vara" förstås, och "Tror du små blommor bedja till Gud" och säkert väldigt många, fast inte jag kan komma på fler nu då.

I: "Byssan lull"?

B: Neej, den kom senare den ser du, så den lärde jag mina flickor, "Byssan lull koka kittelen full". Den tror jag inte mamma sjöng.

I: Den är ju så gammal ändå?

B: Ja, den är säkert gammal, men den kunde inte jag hemifrån. Nej. Och sedan vet jag, vad pappa gjorde, han lärde oss väl lite ramsor så han.

I: Kommer du ihåg några?

B: Fast det vet jag inte om jag kommer ihåg någon. Men :

forts.

- B: "Det va en gång en gubbe som hette Olie Høk.
Han sope si stöge för damm å för rök.
Å när han hade sope så stöga va ren.
- Nej... när han hade ... hur var det nu. Den brukar jag väl kunna:
i alla fall att när han hade gjort så
så låta han på kammardör å rope på si Britt.
Att nu ska du mjøike mine getter å får
Men du får inte spille en drypande tår.
Å när Britta hade mjøike så kalla va full
Så snøplø ho på getlorst så kalla trell omkull."
- I: Så kan det gå.
- B: Jaa. Hur var det då? Ja det var något som skulle rimma på Britt där då,
men det... jag har glømt det. Och så var det en som hette så här, men
det var inte riktigt på... det var mera riktig svensktext på den:
"Kom boken till gossen
kom kalven till mor
kom jамande hāsten i snøvita skor
kom ankorna gula
och pløcka en smula
se grāset ār vāt
men solen gōr gōt
ja tidigt, ja tidigt på sommar det ār
men ropa på hōsten och snart ār den hār."
- I: Så kunde pappa sitte och prata med oss.
- I: Var ār du oppvāxt nāgonstans?
B: Hār i Gunnarskog ja.
I: Hār i Gunnarskog.
- B: Fast lite lāngre upp, en mil upp ungefār.
I: Och din pappa jobbade pā...?
B: Pappa var mōbelsnikkare ja.
- I: Sjøng han i arbeidet eller sā? Vet du det?
B: Det tror jag knappast att han gjorde. Maskiner som dundrade och sā.
Det gjorde han inte. Och han sjōng inte sā mycket. Han han sjōng...
jag vet att sōndagen det var ju en dag som en inte fikk gōra mycket pā
pā den tiden dā. Dā skulle allt vara helgdag. Och dā vet jag āt, jag
kunde vakna ofta, och jag vet āt nāstan alltid pā sōndag fōrmiddag
satt pappa och spelade Davids psalmer. Vad hette han Wenngren... Wan-
nergren ja. Och dār var det vāldigt mānga utav Davids psalmer, tycker
jag. Och dom sjōng han. Och spelade piano, fast hans speling var inte
sārskilt bra... han var inte pianist pappa, men sāpass āt han kunde
spela de hār dā. Och dā var det sōndag. Det ār sādant som en kommer
ihåg helt enkelt.
- I: Din mamma heter Ada?

Forts.

Kassetband 3 A

B: Ada Algesten.

I: Algesten. När är hon född?

B: 1905.

I: 1905. Och din pappa?

B: Pappa lever inte nu. Han var född 1897.

I: Har du upptäckt några saker som du tycker är... ja likheter eller olikheter saker som... du reagerat på som finns kvar. Eller som kanske har försvunnit eller... något som är väldigt olika mot vad det är idag eller?

B: Menar du sedan jag var barn eller?

I: Ja, eller sedan din mamma var barn och . Vad hon kanske inte fick, gjorde för er eller som hon fick göra som liten eller vad hon...lät vara kvar och kanske varför hon... sållade bort eller inte.

B: Jag vet inte.

I: Det är ganska svårt men...

B: Ja. Ja det har ju ändrat sig otroligt på dom åren då, om en tänker på vad hon då lekte med som barn och vad vi lekte, och samma våra barn lekte med. Jag vet att när jag var liten då, vi hade jätte roligt och lekte med sådant som var ingenting, om en jämför med vad barnen har nu då. Vi kunde sitta, jag vet att vi bodde granne med en ganska barnrik familj. Det var ett bondställe där då och där skulle de göra om ett ut-hus. Så då hade dom bräder på gården. Och då i dessa här brädorna... dom lade ju upp dom så att man kunde klättra upp och så gå in där. Och där lekte vi då och hade hyllor och grejer och vi... Ibland så inredde vi tändsticksaskar. Vi fick utav en tant som gick och tog upp order ifrån Ahlen&Holm, och sådana där grejer var det på den tiden. Och då hade dom tygprover, för en kunde ju skicka efter allt som fanns. Då hade hon små kataloger med tyglappar, sådana här. Så att en kunde se vilket tyg en skickade efter. Och när dessa blev gamla så kunde vi få en sådan katalog utav henne. Och det var ju... å vad underbart det var. Och då då inredde vi i tändsticksaskar, kan ni tänka er. Och gjorde...

I: Sådana där små?

B: Jaa, små. Vanlig storlek på dom, sådana här fem centimeters. Och då kunde vi klippa utav dessa så det blev mattor och vi lade mattor på golvet och vi tapetsera uppöver väggarna och så här lite grand och så vek vi papplappar till bord och så hade vi tändstickor till människor. Som bodde där , och vi skar ju av dom då, för att vi hade plånet på, det var huvudet det som var mörkt det då liten bit. Och så hade vi hårnålar som, dom använde vi som pincetter, och flyttade dessa där med. Å vad vi hade roligt. Och små, små sådana där bitar kunde vi fransa då och lägga på bordet till en duk också. Det kunde väl inte min mamma leka med sådant då förstår jag. Men hon har ju talat om hur dom lekte där då, dom bodde i närheten av ett ganska stort berg , som inte var så högt men det var långsträckt så här. Där var det fint. Och där sopade dom rent sa hon. Och så hade dom stenar, fina stenar, och lekte att dom

- B: Ja, du vet att vi fick nog gå och lägga oss och sova en stund på dagen ända tills vi kanske var uppi trefråsaldern. Och det... På den tiden så
- I: När hon vaggade det. Men sedan kanske hon sjöng för de äldre...?
- B: Jaa.
- I: Jo, de här vagvisorerna då, sjöng din mor för det yngsta barnet, spädbarnet liksom. Hon hade sju syskon var det?
- B: Ja, fastän en kanske upplevde att det var bråttom och stressigt och var.. men det var ju inte på samma sätt på något vis. Nej, det var det inte.
- I: Sedan var det väl på ett annat sätt då att det var mera lugnt och harmoniskt. Det är ju så stressigt nu i dagens samhälle så det, det måste ju också bidra att det togs mera tid till att...
- B: Ja det måste det ha gjort ni är ju väldigt unga ni. En del är ju till det bättre men det är ju en del saker en tänker på att jag tycker nästan har det så där förfärligt roligt många gånger. Som vad vi kunde ha med småsaker alltså. Och på vintern när vi var ute och åkte getdoning då hade vi en stor... som pappa hade gjort. Åkte i backar och vi drog denna uppför och åkte utför och hade så roligt.
- I: Det har ju förändrats ganska så mycket när massmedia har kommit så.
- B: Vi hade ju inte TV, vi hade inte radio i mitt hem förrän jag var väl en ja kunde det vara 10-12 år. Så det är allt annorlunda.
- I: Nej men det är ju väldigt annorlunda för oss. Och då när det blir så splittrat som det blir nu mer och mer så... sugen på att söka reda på.
- B: Det kanske är det, jag tycker att det är så anspråkslöst det där.
- I: Det är jätte kul att höra.
- B: Jag vet inte. Längre fram då när en började skolan då lärde en sig sådana där danslekar och sådant då. "Lilte lilte lilte lilte lej" och "Kom lilla flicka dansa med mig". Sedan fick vi faktiskt Rune och jag, min äldste bror då, vi fick utav en moster till min pappa, som var lärarinna, i Julklapp ett år, en bok med barnvisor som hette "Snipp snapp snorum". Den var väldigt trevlig faktiskt. Den slöt vi väl nästan ut. Och den fick jag utav min bror till en jul för många, många år sedan, som ett minne ifrån vår barndom. Det var rätt trevliga visor. Som bara den här "Har du sett min lilla kat" och "Kom lilla flicka dansa med mig" och "Krocketspel brukar vi alltid ha" och, ja sådana här "Och pojkar ni ska tro att vi var på ett fyrverkeri i går kväll jag har aldrig sett någon sin har sett maken" eller något sådant där. Mendet är väl den enda visbok som jag minns att vi hade så med sådana barnvisor. Nedtecknade.
- I: Kan du några sånglekar eller något sådant där som ni lekte på barnkalas eller? Julgransplundring eller? Eller söndagsskola eller något sådant där som du...?
- B: hade ladugård och tog... ja sådana där grejer gjorde dom då.

Kassetband 3 A

Forts.

forts.

Kassetband 3 A

- B: var det ju inte vanligt att en bara gick och lade ett barn, utan det skulle vaggas. Åtminstone i mitt hem var det så.
- I: Vad tror du om... hade dina kamrater... blev dom också vaggade till sömns?
- B: Ja, jag vet inte om det var... men det kanske det var... jag har hört med min man då som är... hans barndomshem är här uppe... att där bodde farmor hos dom, och hon sjöng vaggvisor för dom, säger han. Så det kanske var gängse att de gjorde det. Men jag undrar på sådana ställen, det fanns ju omusikaliska även, om man säger så då. För där uppe på Nytomta där fanns det ju inget instrument eller så, men farmor där hon sjöng sa Arne. Men min Arne kan inte sjunga han är precis... Så det kanske är olika från hem till hem så.
Jag vet inte, men jag kanske upplever mig och mina syskon som ganska privilegierade när det gäller sång och musik, jag tror det. Men även mina kusiner på mammas sida var väldigt musikaliska, så jag tror att dom har också upplevt det hör med sång till sömns.
- I: Är dom också här från trakten?
- B: Jaa, det är dom.
- I: När dina barn var små då sa du att då skulle man inte sjunga för barnen.
- B: Nej, det var ju en trend då. Man skulle inte göra något med dom, en skulle inte... dom skulle ligga... och om dom skrek skulle dom få ligga ändå, du vet hur det är. Det växlar ju detta... Det var ju hemskt egentligen. Jag tror inte att dom fick ligga och skrika så mycket, det fick dom inte... ganska snälla ungar... Men nu så ska dom ju ta upp dom och ... Och på den tiden var det ju så att dom skulle ha mat med fyra timmars intervaller också vet du. Särskilt Lena, hon var väldigt sträng den första där. Det skulle vara så riktigt så. Gick inte att överskrida den gränsen inte. Det ändrar sig allt.
- I: Ja. Jag är förskolelärare från början, och jag jobbade på daghem ett par år. Och vi har ju vila på dagarna då. Då läser man en bok och då så sjunger man en stump efteråt då. Det tycker dom är...
- B: Men visst tycker barnen om. För de flesta barn tycker ju om att sjunga. Och lalla och tycker om rytm och så där också.
- I: Har vi några fler frågor?
Ja, jag sitter och tänker febrilt. Man får höra så mycket så.
Du sa att du och din yngre bror ni låg i vagga, men sedan så fick ni vagn.
- B: Ja, Rune då, min äldste bror och jag och Jarl, det är min yngre bror det. Sedan tror jag att... redan innan mamma slutade sjunga för honom så låg han i vagn, tror jag. Sedan var vagnen undanställd då var det vagn då.
- I: Sedan var det ingen mer?
- B: Nej, sedan har vi haft denna vagnan, för den vagnan har min morbror gjort ja. Och så våra barn har legat i den. Och flera utav mina syskon

forts.

Kassetband 3 A

- B: har lånat den här vaggan.
I: Det var en sådan vaggå att den stod på golvet?
B: Ja, och det var en som gick åt det här hållet alltså på längden så.
Så vaggade den, så här. Det finns ju vaggor som vaggår så här också.
I: Jag låg i spjålsäng.
I: Ja, det gjorde jag med tror jag.
B: Ja, det gjorde dom här sedan. För den här vaggan. Jag tror att jag har något kort... ska se på den sedan, om ni vill. Den är så liten så att det var inte länge... till slut så blir dom så stora att det är farligt att ha dom i vaggå då. Jag vet inte förr när dom hade dom i vaggor... antagligen var det en farmor eller mormor, tror jag, som alltid tog upp dom ur vaggan när inte dom sov. Som sat med dom, tror ni inte det? Det tror jag att dom gjorde. Dom vaggade dom till sömns så att dom sov där. Och sedan när dom vaknade då var det alltid en mormor eller farmor som kanske tog upp dom och hade då när dom inte låg stilla i vaggan.
I: Man vägade ju inte lämna dom.
B: Nej, det kunde en ju inte göra.
I: Läste din mamma några sagor eller berättade historier eller sådant för er?
B: Nej, det vet jag inte att mamma gjorde. Mormor berättade för oss.. men jag kommer inte ihåg... men jag vet att hon berättade om... hon kom uppifrån ett ställe som hette Bortan, Bortan, och att där fanns det sådana här små tomtar dom kallar för tussar. Och det fanns det uppe i Bortan, och det talade hon om då, och det var väldigt spännande. Särskilt ett ställe där som hette Tomta där dom hade väldigt många sådana där. Det brukade hon tala om då. Ja lite episoder om det, och det var väldigt spännande.
I: Det har jag hört, min mormor är uppväxt i Värmland och dom när dom gick ut på kvällarna så skulle dom eller ibland gick i skogen så sjöng dom sa hennes mamma för att... annars så skulle kvällstussen komma och villå bort dom så att dom inte hitta hem igen. Var det några sådana som du minns eller har hört talas om?
B: Nej inte så. Men dessa här de var ju snälla alltid, det var inga elaka väsen utan det var snälla. Och de höll ju till i ladugård och så där med djuren och så. Det är synd... jag tror det är i senaste laget som ni är ute med detta här. För att det är väldigt många som... äldre som har dött och många som glömmet detta här. Och det var inte så aktuellt ett tag. Det var liksom att den nya tiden den kom och tog allt. Man var inte så intresserad av det som var förr. Men det blir mer och mer nu, och då är det väldigt mycket stoff som redan är... som en inte kan få tag på.
I: Vet du några personer som kan mycket eller så där, som du tror skulle...
I: Mycket och mycket... så kan man... mycket eller mer intressant än

forts.

Kassetband 3 A

- I: man tror själv.
- B: Ja. Ja det borde man väl veta någon som skulle kunna... Jag kan inte komma på någon jämt nu då men.
- I: Ja, för vi funderar ju på att skriva någonting mera om... eller skriva uppsatser om det... barnvisor. Då skulle vi kunna ringa till dig igen eller om du kanske kan få...
- B: Du menar just barnvisor då?
- I: Ja.
- B: Och lite sådant ja.
- I: Fast
Muntlig tradition och så.
- B: Ja. Jag kan inte komma på någon.
- I: Det blir lite, det är inte bara barnvisor som barn får höra. Alltid, utan det andra är lika viktigt för det är lika stor del av musiken som barn upplever. Fast det tänker man oftast inte på, utan när man frågar någon så blir det oftast att man tänker efter bara barnvisorna. Den andra biten är lika intressant.
- B: Nej, men jag kan ju tänka på om jag kommer på något men... Jag försöker att tänka på min släkt men dom är ju inte här nu då. Dom har flugit ut i världen.
- I: Pratades det om dom här vaggvisorerna i ditt hem? Eller var det bara som någon självklarhet?
- B: Ingen pratade om dom inte.
- I: Det pratades aldrig om att någon var bättre att sjunga vaggvisor eller sämre eller så? Fick barnen att somna fortare eller?
- B: Nej. Det kan jag inte erinra mig.
- I: Hon måste fått bra träning på sju barn.
- B: Ja, mamma var suverän på detta.
- I: Ja, det var jätte roligt att höra.
- B: Ja kan det vara till någon nytta så.
- I: Får vi se om man kan lära sig någon av dom här vaggvisorerna.
Det måste ju ha en mycket lugnande inverkan på spädbarnen.
- B: Ja, det tror jag, och just att det oftast gick liksom i moll då. Det var nog lite sövande det.

forts.

Kassetband 3 A

- I: Just att känna närheten bara.
- B: Javisst.
- I: Sjong din mamma när hon ammade också eller?
- B: Jag vet inte att hon sjöng då, mamma satt i en gungstol som hon kallade "mjölkstoln". Den hade pappa gjort. Det var inte en sådan där hög stol, gammal, utan den var ganska bekvämlig, som en fåtölj så där som gungade lite försiktigt så där. Den har hon kvar än och sitter i och ser på TV. Och då satt hon nog och gunga lite så men jag tror inte hon sjöng då. Jag kan inte minnas det i alla fall.
- I: Då skulle inte barnen sova heller.
- B: Har vi några frågor? Om vi kommer på någon fråga så kanske vi skulle kunna få sig en signal?
- B: Ja, kära då. Om jag kan hjälpa till med något. Det kanske är uttömt nu mitt förråd.
- I: Det brukar bli så när man åker härifrån så kommer man på det skulle jag frågat det och det.
- B: Ja då, det kan ju komma till det är ju så.
- I: Vi får tacka så jätte mycket. Skulle vi kunna få låna telefonen och ringa efter taxi?
- B: Vill ni ha en kopp kaffe? Jag kan gärna koka det.
- I: Har du tid?
- B: Ja.
- I: Snipp snapp snorum, text och musik av Felix Körling. Och illustrationerna är av Hilding Nyman. Albert Boniers förlag i Stockholm. Copyright 1933. "Motorbåten", "Krocketspellet", "Födelsedagskakan", "Vi ska campa", "Pojkar vill ni följa med vi ska ut och campa, vi imorgon klockan sex börjar vägen trampa. Titta om min ränsel du sitter bra på ryggen, allting har jag stoppatner, också nät för myggen. När till havet skall vi gå, hej vad vi är glada, vi som negrer svarta bli, hela dan vi bada."
- Andra versen:
"Vi ska gå med långa steg inte själ att hasta, och när vi har gått en mil, vi i skogen rasta. Snart av stickor, bark och strå flammarmuntert dålet, kaffekittel kommer på, mums blir frukostmålet. Havet hinna vi till kvällen om vi blott är raska, då vårt tält vi kvickt så upp, ursch vad vi ska blaska." Det är en marsch det ja. Trettioalet det var då det började, ut och campa då liksom. Gylade iväg och campade.

forts.

Kassettband 3 A

I: Ja, just det den här kommer jag ihåg "Stjärna", den sjöng jag när jag var liten.

Hur går den?

"Mamma se när det blir mörkt får himlen vita prickar.
Ja så här är stjärnor små som ner till jorden blickar.
Stjärnor är ju ett slags ljus
i den goda Gudens hus
eller petar änglar hål
på himlen med en nål.

Den sjöng ofta mamma för mig på kvällen.

Det gjorde hon på kvällen?

Ja.

Andra versen också kan du sjunga den?

"Nej men titta en så stor den lyser och den blänker
den är från Guds eget rum där sitter han och tänker
Och nu är där inga mer
har dom släkt dom kanske ser
att jag tittar till dem in
så då drar dom för gardin."

Den är ganska gullig.

Jätte fin.

"Har du sett min lilla katt, lilla katt, lilla katt
han är vit och han är svart, han är vit och svart
mjau mjau kiss kiss kiss kiss."

Den kommer jag också ihåg ja.

"Fyrverkeriet".

B: Ja, ni kan sitta en stund till, så kan jag lägga på den sedan.

I: "En visa året runt".

Det är rätt roliga beteckningar.

Hurtigt och skojigt. Måttligt fort.

"En katt över vägen".

Är det en svart katt?

Ja.

"Vår julgran" den är tryckt Åhlen&Åkerlunds boktryckeri 1945.

Pris 3,25.

4. Pianotillverkare - pianostämmare.

Plats: Christian Erikssons väg 17, Arvika
Tid: 24/1 1987 klockan 14.00

Informant: Rolf Degertorp
pianoarbetare
pianostämmare
tel: 0570 - 12195

Frageställning:

1. När och var började han bygga piano?
2. Pianotillverkningens historia i Arvika, Östlind&Almqvist, Malmjö, Jahn piano osv.
3. Hur gick pianotillverkningen till i historisk belysning?
4. Skillnader mellan orgel och piano bygge?
5. Hantverksskicklighet - yrkeskunskunnande.
Var och hur rekryterades arbetarna?
Fördel ifall man var musikintresserad?
6. Finns det förutsättningar för att återuppta pianotillverkning i Arvika i mindre hantverksmässig, men kvalitetsmässig skala?

Exkursion utförd av musikvetare från de musikvetenskapliga institutionerna från Göteborg, Oslo och Ingesunds musikhögskola.

4. Anteckningar från intervju med pianotillverkare.

Datum: 24 januari 1987
Intervjuobjekt: Pianobyggare/-stämmare Rolf Degertorp, född 1926.06.28
Plats: Rolf Degertorps hem, Christian Erikssons väg 17, 671 00 Arvika
Intervjuare: Mats Berglund
Lena Carlsson
Catharina Dyrssen
Övrigt dokumentationsmaterial: 2 st kassetband

Om pianofabrikens historia i Arvika.

Östlind i Gunnarskog byggde orglar i mitten på 1800-talet. 1848 började man bygga pianon. Östlind slog sig samman med finansiären Almqvist från Göteborg och startade fabrik, så småningom med 250 anställda. Man hade egen såg, brädgård och fastigheter för anställda. 1875 kom Malmsjömekaniken. Man byggde (fram på 1900-talet) skolorglar, större orglar fyra sorters kammarpianon, flyglar samt ett kortare tag även kontrabasar och kassaregister. 1958 bytte fabriken namn till Malmsjö.

En stockholmare utan erfarenhet av pianobyggeri tog över fabriken 1965 och började med ny (enligt Rolf D oduglig) pianomodell. De gamla pianobyggarna ansågs konservativa av den nye fabrikören. 1968 gjorde denne konkurs, bytte namn till Svenska Pianofabriken (ny ägare?), gjorde ny konkurs 1970.

1970 startade Rolf Degertorp egen tillverkning tillsammans med sin bror Nisse. Pianot kallades fortfarande Malmsjö, och ansågs hålla hög kvalitet. Bland annat gjorde de succé vid Frankfurtmässan 1971, en stor beställning kom, men man hade inte resurser att genomföra den.

Konkurrensen från billiga importpianon blev allt hårdare.

Den slutliga konkursen kom 1977. Då hade bröderna hunnit tillverka 103.000 pianon.

Rolf Degertorps egna arbete.

Rolf började som lärling med "knäppning" (se nedan) 1948. Han fick snabbt avancera till förstämmare. Senare arbetade han som intonare. Han hade själv hand om flera lärlingar, men först 1967 reste Rolf och Nisse till Stockholm för att avlägga pianostämmarexamen (det beskriver Rolf mycket målande). Efter tiden med den egna pianotillverkningen har båda bröderna arbetat som pianostämmare och pianotekniker.

Processen i pianotillverkningen.

- * Järnramen kommer färdig till fabriken
- * Borrning för stämnglar
- * Ryggen tillverkas av bordmakaren. Steg (=stall) för bas, mellanregister och diskant monteras. Järnramen skruvas på.
- * Besträngningsavdelningen: Lärlingar "knäpper" för att grovsträcka strängarna.
- * Omlimmarer monterar stommen, limmar på sidorna m m.
- * Till sammansättningsavdelningen för montering av mekanik, klav- och pedalverk.
- * Ytbehandling.

Exkursion utförd av musikvetare från de musikvetenskapliga institutionerna från Göteborg, Oslo och Ingesunds musikhögskola.

* Förstämning (utförs av lärning)

* Finjustering av justerare.

* Finstämmning och intonerings. Får ofta göras flera gånger före leverans.

För fortsatt arbete.

Rolf har en pärm med bilder från pianoaffärer i Bl a Göteborg, Örebro och Arvika. Se också förteckning över tillverkningsår och -nummer för pianon och flyglar - utgiven av Svenska pianoförbundet.
Kontakta pianotillverkarna Gunnar Larsson ("bra på ärtal m m") och Horst Tischer i Arvika, som båda vet mycket om pianotillverkning.

Exkursion utförd av musikvetare från de musikvetenskapliga institutionerna från Göteborg, Oslo och Ingesund musikhögskola.

Intervju med Rolf Degertorp av:
Mats Berglund
Lena Carlsson
Catharina Dyrssen

Tid: 24/1 1987

Kassetband 4 A

- I: Hos Rolf Degertorp som är en gammal pianobyggare. Första frågan är ganska naturlig då, hur kom det sig att du kom i kontakt och började att arbeta med pianotillverkning?
- R: Jaa du. Det var ganska lustigt det. För brorsan min, han spelade trumpet han, och han var väl en 14 år. Så då fick han jobb på Östlind Almqvists pianofabrik, för att här borta bor det ju en verkmästare. Och den här verkmästaren fick reda på att han var lite musikalisk så. Så han fick ju börja där i maskinsalen först. Med 25 öre i timman. Och jag var ju två år äldre än han, så jag hade annat jobb på verkstaden jag. Men när jag hade gjort lumpen då, då hade han frågat mig också han. Så det var på så vis jag kom in där, och dom testade mig på stämning med en gång där. Och jag var antagen. Så så började det.
- I: När var detta?
- R: 1948.
- I: Bror din det är Nisse?
- R: Det är Nisse det ja. Han var ju platschef han på Malmsjö, sista tiden då. Så han kunde göra allt på ett piano då. Det är ju rätt det, när dom har sådana chefer som kan, vet du. Dessa vi hade förut, dom kunde inte något. Dom bör allt kunna lite. Dom ska veta var C på ett piano är.
- I: Och sedan, kortfattat liksom, hur fortsätter det? Det händer ju en massa med fabriken liksom, som ni jobbade på.
- R: Ja. Då när jag började, vet du då. Först och främst fick jag lära mig att lägga på strängar och så. Och mekanik och allt. Sedan så blev det ju stämning då. Då heter det knäppning och förstämning. Och jag kom ganska fort till förstämningen, för då hade vi klaviatur och mekanik i. Knäppning det sitter en och gör med en sticka så här, som när en stämmer en cittra, var det ingen mekanik eller något sådant i. Så började det så då, och den tiden, så ringde folk och ville ha piano. Jaa, det ska gå bra det, men dom fick vänta i två år på det. Två års leveranstid var det, den tiden. Och dom hittade på allt möjligt, dom skulle ha guldbröllop och ungarna skulle fylla och det var konfirmation och. För att få detta piano. Men det var två års leveranstid, den tiden. För i Tyskland där gjorde dom... alla pianofabriker där gjorde möbler. För det var ju nerbombat allt. Så vi låg ju bra till, för vi kunde göra piano vi. Behövde inte göra några möbler vi. Så gick det, ser du. Men sedan så kom det ju andra utländska då, när den tiden var över. Tyskarerna kom igen då med piano. Så nu i Sverige gör dom inte piano, inte på något ställe. De sista som lade ner det var Vetlanda, Nordiska Piano-

R: fabriken. Det finns ingen tillverkning nu. Men ett museum har ju byggts upp i Stockholm, dom var ju här och intervjuade mig. Visste ni om det?

I: Ja.

R: Det har jag talat om för dig va?

I: Ja. Är det det privata museet?

R: Jag har namnet på henne som har hand om det, hon heter Eva, denna flicka. Jag ringde, men han har tagit pension, han chefen för radiohuset. Conny Karlsson han som stämmer där, dom är tre stycken, han talade om det att dom har gjort ett väldigt fint arbete. Så dit ska du fara och titta, så han, om du kommer till Stockholm. Så jag hjälpte dom så dom fick gamla gjutmodeller och så, vet du. Så ryggraden i ett piano det är ju järnramen. Det var jag karl till att ordna så hon fick, gjutramar. Så dom hänger där nu. Och verktyg och mycket sådana saker som hon har fått.

I: Det med gjutramarna, det går tillbaka, det går längre tillbaka det då? Eller använde ni... Hade ni sådant?

R: Vi har alltid haft järnramar i ett piano. Alltid varit järnramar i ett piano. Dom säger till mig att... Ja detta var så dåligt för det var träram i... Jag har aldrig i mitt liv kommit på ett piano som det är träram i. Jag förstår inte var de får det ifrån. Det skulle inte gå, vet du. Det måste vara järnram i. Men dom kanske tänker på dessa gamla tafliarna. För där i ena hörnet var det ju lite järn som dom kroka strängarna i va. Sedan var det inget mera.

I: Men du pratade på förra gången jag pratade med dig, om att ni tog olika detaljer ifrån Danmark också...

R: Ja visst. När vi gjorde här på 50-talet, då gjorde vi allt själva. Gjorde stammarna själva, gjorde mekanikerna själva, vi gjorde klaviaturerna själva. Men sedan när vi började nere i Klässbol, där köpte vi stammarna ifrån Danmark. Alltså höljet så va. Klaviaturen köpte vi från Vetlanda och Rennermekanikerna köpte vi från Tyskland.

I: Mekanikerna, har dom alltid importerats utifrån eller?

R: Ja, utom när vi gjorde plastmekaniker själva. Det gjorde vi en period. Men de var för dyrt, det var billigare att köpa. Men vi gjorde dom då, för vi fick ju inga efter kriget, under krigstiden. Jag minns gubbarna talade om när dom jobbade två dagar i veckan, bara ibland. För det fanns inte mekanik, för det var krig. Och ibland då så kom lastbilar, med fulla flaket med stora lådor med mekanik ifrån England. Då hurrade dom och klappade i händerna, gubbarna, för då hade dom jobb. Och kom det mekanik, då hade det kommit någon båt hit då, vet du. Och klarat sig hit ifrån minor och allt. Så var det under kriget då.

I: Du har forskat en del i pianotillverkningen i äldre tid. Du känner till en massa gamla arbetare och så.

R: Ja, oj ja. Det var tredje generationen som jobbade där innan det var slut. Från vissa familjer så.

forts.

Kassetband 4 A

I: Kan du inte berätta lite om historia?

R: Ja, då får jag börja uppe i Gunnarskog då. Som ni ser på detta piano, så står det Östlind & Almqvist. Denna Östlind det var en som kunde göra med händerna allting. Denna Almqvist han kunde inte göra något med händerna, men han hade pennningar. Och så var han göteborgare. Denna där Östlind han var uppi Gunnarskog och gjorde orglar. På andra våningen där på ett ställe, och på första våningen så stod Per Andersson och gjorde plogar han. Östlind han startade pianofabrik här i Arvika.

I: När var det?

R: Ja, det var 1888. Per Andersson han startade Arvikaverken. Gjorde slåttermaskiner och plogar och sådant, den tiden då. Och radsåningsmaskiner. Dessa två kom upp i Arvika, får hjälp förstås. När det beträffar Östlind här så kontaktade han ju Almqvist, den där göteborgaren. Så dom började på att bygga en fabrik där nere på Esplanaden. Och då var det tillverkning utav orglar första året. Sedan så fick dom en tysk anställd jag tror han hette Heinecken ja. Men det var en tysk i alla fall. Han kom hit och han så de, vi måste börja med piano också, för det är stor marknad på det. Så det växte och växte där nere. Och denna villan, den har en ju sett, som Östlind bodde i. Det är där musikskolan är nu. Vad heter det? Hemgården. Där har du väl varit i Esplanaden? Till vänster, Kranz håller till där. Där bodde han, han. Det var väldigt flott då, ser du. Men hur det var så, jag kan inte säga riktigt hur det gick i stöpet för Östlind. Men firman fortsatte ju och då så. Och sedan har det fortsatt och dom har ökat ut och ökat ut. Vi var 250 anställda ett tag. Då gjorde vi... små skolorglar... sedan gjorde vi sådana stora orglar som gick med fläcktrem med fotpedaler på. Det gjorde vi på beställning. Sedan gjorde vi tre sorters piano, kammarpiano modell 40 och 30 och 20 nej, vi gjorde fyra sorter. Sedan en liten tid gjorde vi kontrabaser.

I: Hur kommer det sig?

R: Jo, det var en som hette John Backman, som gjorde basar. Kom dom på att dom skulle göra det då. Så det är en liten stund. Sedan gjorde vi naturligtvis flyglar. Sedan gjorde vi kassalådor till, ja vad heter denna firman då, Kassaregister. Det var modernt med sådana där kassaapparater i affärerna då, vet du. Så det gjorde vi utav trä då bara, vi. Det är ju lätt att göra på en pianofabrik, vet du. Men det har ju inte med musikinstrumenten att göra. Ja, så har vi hållit på.

I: Längre fram så hände det väl en massa grejer, med att ni bytte namn och?

R: Ja, du... Östlind Almqvist det var ju väldigt starkt, för dom hade brädgård, dom hade såg, dom hade fastigheter. Så för de anställda var det väldigt billigt att bo, den tiden, för dom. Och så fick dom köpa ved från fabriken billigt. Det var ju viktigt den tiden. Och så, dom var starka. Var det någon som kom in och sa ja, jag har gift mig jag. Vi tänkte köpa ett hus därborta. Ja, det ska vi hjälpa dig med det. Så då skrev dom på för dom. Dom var starka. Så det var väldigt bra ett tag, men sedan så kom det ju. Det är ingen som är stockholmare här? Nej. Då kom det hit en stockholmare och då var det ju förstört alltihop. Dom började på att bygga större fabrik där uppe och han skulle lägga allt under sig och det var fiasko utav allt.

forts.

Kassetband 4 A

- I: Agarbytte eller hur kom han hit?
- R: Direktörsbyte.
- I: När var det?
- R: Ja du. Artalet det är borta det du.
- I: Men så där ungefär.
- R: Ja, jag skulle tro det var på 1965 eller något, tänker jag ja. Då trodde vi att en som hette... vår direktör då hette Högberg, och vi trodde det skulle bli försäljningschefen. Han hade organistexamen han. Han var väldigt tvekligt folk och kunde spela för dom när dom kom och... Vi trodde ju att han skulle vara... Men det blev det inte. Det var en stockholmare som inte visste något om piano. Och dom fortsatte ju att fråga efter denna där kronqvist eller Blomqvist. Han hette Blomqvist och en annan hette Kronqvist. Blomqvist frågade dom efter. Denna Darton han som var direktör, han tyckte ju inte om detta, så han ordnade så han fick sparken han. Så då kontaktade han Nordiska Pianofabriken han, vet du. Flyttade till Malmö, öppnade affär där och sålde Nordiska, för fulla muggar. Men sedan började det på att gå dåligt när dom började på härute vid viken, vet du. Flyttade huvudkontoret till Solna, och jag kommer ihåg allt vad telefonräkningarna gick på. Det ska vara allt på ett ställe.
- I: Dom investerade i nya byggnader och...?
- R: Ja, nya byggnader. Och nytt piano som vi sa det, detta går åt helsike, sa vi. Dessa gamla gubbarna som var säkra, vet du. Dom sa det också till dom. Nej, då var vi så konservativa, så vi var inte något med i utvecklingen. Och det barkade åt skogen också.
- I: Gällde det liksom pianots utseende och konstruktion?
- R: Ja, dom, vet du, dom tog in sådana här u-balkar och vinkeljärn och svetsade ihop järnramen. Det är inte bra det för dom, det ska vara gjutjärnsram det. Som det är än idag.
- I: Gjorde dom mindre också då?
- R: Och mindre förstås. Och då... när dom skulle stämma dessa piano... Mensur på ett piano det vet ni vad det är va? Om du tar bort mekaniken på ett piano så går, där kallar dom det för steg men på en fiol hater det ställ. Det går så, i en bøj då. Dom gjorde den rak dom. Det går inte. Så det fick dom göra om. Och lärningar... när dom skulle stämma dessa pianon så tog dom upp lärningar. Dom tordes inte att säga till oss. Så när dom fick detta piano färdigt så så åkte det med hissen ner så. Fyra våningar då hade de sjunkit två toner, tänk er det. Två toner. Och så kallade de det Merit. Och så bjöd de in här käbi laretei, var här och spelade. Men hon fick ju spela på en riktigt flygel, det fick hon. Men dom demonstrerade där då hur detta... Hur dom bygger detta, hur fort det gick att bygga det och. Vi satt och vred oss vi. Gamla råvar, vi visste att det skulle gå åt helivete. Dom trodde på detta ser du. Han... Vad hette han på radiotjänst, som har hand om de tekniska. Ton... han är pensionär nu. Han pratar lite skånska han. I alla

forts.

Kassetband 4 A

- R: fall han var inbjuden också. Och Ingesund var där. Och Ingesund fick ett sådant piano. Det första Ingesund gjorde när dom har tagit pianot, så bar de ner det i källaren. Det var aldrig spelat på det. Och det var ju nerlagt också. Det gick inte att göra dom, vet du.
- I: Bytte dom namn?
- R: Nej, då hette dom Malmsjö. Det bytte dom 1958.
- I: Från Östlind Almqvist till Malmsjö?
- R: Från Östlind Almqvist ja. En mellantid där, före där så hette det Förenade också ett tag. För det var många fabriker då, vet du. Det var Malmsjö, Brolins i Åmål, och så var det en fabrik i Norrköping som hette Gustavssons. Då kallade dom sig Förenade.
- I: Hur kom det sig att dom bytte till Malmsjö?
- R: Det var äldre och mera utspritt tyckte dom.
- I: Men hur fick dom ta det? Fick dom ta namnet så där?
- R: De fick ta det, för dom ägde det. Dom köpte in Malmsjö fabriken i Göteborg dom. Så alltså i många år så gjorde vi stommarna här vi, vet du. Och flygelstommarna gjorde vi i Arvika, och skickade till Göteborg. Då satte dom in mekanikerna där, och stämde dom och strängar och polering och så där. Så vi gjorde nog det mesta på dom här vi.
- I: Nästa steg efter Malmsjö det var Klässbol?
- R: Sedan då så var vi här borta vi. Så gick det omkull, vet du.
- I: Vilket år var det?
- R: 1970, det var andra konkursen det. Vänta nu, vi har hoppat över ett tag här då. Efter första konkursen så kom Svenska Pianofabriken från Sundbyberg in också. Så dom körde i två år dom, före 1970, nej 68. Körde sedan i två år, Svenska Pianofabriken. Sedan gjorde dom konkurs. Först Kronqvist, sedan Svenska Pianofabriken. Sedan så startade chefen för Svenska Pianofabriken, han hette Hammar han, han startade eget han. I egen regi i Klässbol. Det började vi med 1970 det. Där var vi i sju år. Och sedan tog ordena slut, vet du. Det var slut på det.
- I: Det fanns utbud som var billigare då eller?
- R: Ja, sedan så har du finnarna, vet du. Dom byggde upp en stor fabrik mitt i skogen som blev subventionerad utav staten.
- I: Var det Fazerfabriken?
- R: Just det.
- I: Byggde dom här?
- R: Nej, i Finland. Finnarna gjorde det. Dom säljer choklad dessa också. Jo, ser du, dom är som Japanerna, dom gör piano, orglar och trumpeter,

forts.

Kassetband 4 A

R: och utombordare och. Dom heter Yamaha allt det, vet du. Så började

I: Det finns en annan sort, vad heter den, Atlas?

R: Atlas ja, det är också finnar. Jo då hade vi sådant, och sedan så tog vi in öststats piano, billiga, vet du. Sedan Yamaha. Kinesiska, kavalj heter dom. Och ja, det är många namn, ser du. Det är mycket sådant som har kommit in här, ser du. Så vi fick inte några order. Men när brosan var i Frankfurt, vi var på Frankfurt massan det var väl -71 det, tror jag. Då hade vi en sådan där stor monter där, vet du. Dom hade trettio piano där i denna monter. Och där skulle vi få vara en vecka då. Bredvid hade han Jean Krupa. Han demonstrerade trummor han. Lite längre bort, så var det han i bröderna Marx som, han med mustagen, han demonstrerade harpor han. Han är död nu. Det är länge sedan delta. Så brosan var där. Kommer det in en neger där, går igenom alla piano. Han sitter en hel dag och spelar. Inte säger något. Så går han därifrån så kommer han tillbaka. Då hade han en stor kraftig karl med sig. Och så säger han så här: Jo min pianist, sa han, har varit här och spelat på era instrument. Och han tycker det är massans förnämsta instrument. Och jag undrar om jag kunde få tusen om året av dom här. Då hade han en musikkedja i Amerika denna här. Han fick inte enda ett för vi hade redan sålt hela årsproduktionen. Innan massan var öppnad. Så bra gick det ett tag, vet du. Du förstår det.

I: Men -71 det var ju precis.

R: I slutet på -77. Du ser. Det var ju ett fint betyg.

I: Sedan så fortsatte det då efter den här andra kursen så, var det sista steget uti klässbol, då eller?

R: Ja, du där höll vi på från -70 till -77 då. Och då tog ordena slut, var det inga mera order, för det ... inte allt möjligt.

I: Under vilken organisation var det som det drogs igång då uti klässbol?

R: Jo, det var som jag sa förut. Det var Hammar det, han som jobbade, var med på andra kursen. Han var chef för Svenska Pianofabriken han. Han hade det där han, ser du.

I: Hette det Malmjö fortfarande?

R: Det hette Malmjö ja, i Malmjö. Men det stod Malmjö på pianona. Och jaa, han var ilag med en också, en... vad fasen hette han, det var mest Hammar en hade att göra med. Jag kommer inte på det nu. Men han körde det... Han lade ner -77, för då var det inga order, ser du. Så kom... Dom svarmade in över hela... Han köpte hem utländska han, också han Hammar. Öststaterna var billiga, vet du. Det var synd detta där.

I: Vi pratade lite grand också om, liksom, de här genuina hantverkarna då?

R: Ja, visst.

forts.

Kassetband 4 A

- I: Att dom reagerade så starkt när dom gjorde om modeller och mekanik och alltihop. Finns det några sådana kvar av de gamla?
- R: Ja, dom är pensionerade nu. De vill inte göra nu, vet du.
- I: Men dom finns kvar och dom vet väldigt mycket också om pianotillverning.
- R: Ja, dom finns. Ja, det vet dom.
- I: Det vore väldigt intressant om vi kunde få namn och så?
- R: Du, då ska du ta och kontakta Gunnar Larsson. Han är 80 år, men pigg. Det kan en inte tro att han är 80 år. Han vet mycket, och så samlar han mycket på kort och så.
- I: Han bor här i Arvika?
- R: Ja, han bor här i Arvika. Jo, du vet, dessa där gamla gubbarna, vet du, dom såg på virket dom, vet du, om pianot skulle bli bra. Det såg dom på resonansbotten dom. Och mått och sådant, vet du. Det går inte att se sådant på en ritning. Det såg dom på virket dom, vet du. Dom gick och knackade så på resonansbotten så, så hörde dom. Detta blir bra, detta blir inte så bra det.
- I: Var du med och tog del, och lärde dig utav dom?
- R: Ja för faan. Dom sa det till mig att ska du ha en riktig, dessa gamla gubbarna då, dom hade förkläde på sig, vet du. Ska du ha bra ton i ett piano, ska du ha tolv årsringar på tumen, sa dom. Alltså tolv årsringar på tumen. Ja.
- I: Tättvuxna då.
- R: Ja, det då. Det får inte vara långt emellan dom. Dom ska växa på skuggsidan, sa dom, träna. Det är ju balgasgran i dom bottnarna.
- I: Var det ett av skälen också att det var svårt att få fram träd?
- R: Nej, det gick allt bra, ser du. Det gick bra.
- I: Det blev för dyrt helt enkelt att framställa dom, på det gamla hantverksmässiga sättet.
- R: Huja, det blev för dyrt. Det kom ju pålagor här, vet du, så det. Sociala avgifter och arbetsgivareavgifter, om en säger. Det är inte gott, ser du. Det är väldigt farligt det. Det kan bryta ner en fin tillverkning det du.
- I: Vad tror du om en eventuell nytillverkning av ett kvalitetsmässigt högt stående Arvika-piano?
- R: Det skulle gå fint det. Det behöver inte vara många som jobbar där.
- I: Men finns det folk som fortfarande kan lära sig detta?
- R: Som kan lära ja. Men det finns ju sådana som kan det här.

forts.

Kassetband 4 A

I: Det finns det fortfarande?
R: Ja, än så länge. Men de är jävligt nära pensionen då, vet du. Ja det finns det, vet du. Som jag nu. Det tänker jag ni håller med mig på. Du som spelar piano, du har väl spelat på sådana här kammarpiano någon gång? Ja, det är ju inte något piano, vet du. Nej. Ska du ha ett riktigt piano. Du har ju bra piano du. Ska du... Så ska du högre och högre, desto större det är desto bättre blir det. Litet piano, liten ton. Stort piano, stor ton. För skulle dom bygga piano, en konsertflygel, som ett piano, vet du. Efter samma konstruktion som ett piano då finge dom göra hål i taket då. Men det betyder då att ett sådant stort piano det har stor resonansbotten, långa strängar. Då får du det du vill ha. Så skulle jag göra ett piano om jag hade gott om penningar. Då skulle jag göra ett sådant piano. Stort ser du. Fastän fin design på. Känner du igen denna killen här på kortet?

I: Lars Toren ja.

R: Ja. Jävlar vad glad han är i dessa piano. Det förstår du?

I: Ja. Kan du beskriva hur det gick till att tillverka ett piano? var det.. moment för moment?

R: Jag har tagit korten här. Här du. Nu har jag fel glasögon på mig och... Ja... Kan ta... Allt är inte med. Ja. Först så kommer det en järnram. Det är denna grå här med guldfärg. Den kommer till fabriken. Järnramen kommer.

I: Den kom då från Danmark eller?

R: Nej, den kommer ifrån, vad heter detta gjuteriet där nere. Vi gjorde dom på verken här nere i Arvika först. Men på slutet gjorde vi dom i, vad heter detta Hammars gjuteri där nere i Jönköping. Kommer du ihåg det? Stort gjuteri. Det gick på data där, vet du. Därifrån fick vi dom på slutet. Ja gjutjärnsramarna kommer i alla fall till Arvika då. Sedan går dom in i verkstaden, för du ser här. Detta är stamnaglarna de som ska det borras hål för alla dessa, sedan går de in i en borraravdelning. Det är mycket borrar i för befästningsskruvar runt om här och. Då kommer de in i borrarningen. Järnramen kommer in hit så att alla ska vara med. Sedan när det är gjort så gör bordmakaren. Han gör en bakrygg, en rygg kan du skriva. På den ryggen, så sätter han fast, limmar han fast stallet eller stegst. Det heter steg på... men du kan skriva ställ inom parantes. Steg heter det inom pianovärlden. Diskant och mitten och bassteg. Sedan när det är gjort så läggs järnramen uppå allt detta där. På resonansbotten och stegst läggs järnramen uppå och skruvas fast. Skruvar du fast den där. Sedan så går denna där ryggen då, in till besträngningsavdelningen. Det hörs på namnet vad som kommer att hända där. Där är ett jävla väsen. För där... Då börjar dom här i diskanten. Här är strängarna bara 8 cm långa. Högt upp i diskanten här. Och du ser här, här har du mensuren. Här har du mensuren, svänger så. Och dessa gjorde dom raka dom, det gick inte något det, vet du. Dom smäll av dessa strängarna, vet du. Då börjar han här och lägger på strängar undan för undan. Hela vägen, tills han kommer dit. Du ser det ser ut som en harpa här, vet du. Ser du det? Ja.

forts.

Kassetband 4 A

- R: Det är som en harpa här, vet du. Dom spelar där, vet du. Då sedan så börjar han på och ... lägger han på bassträngarna, som är spunna. Det är stål med spunnen koppar på. När det är gjort så har vi lärlingar på fabriken som vi kallar att dom knäpper. Då får dom börja på att stämma här. Så dom sträcker strängarna va.
- I: Det var det som du började med?
- R: Ja. Och det gör dom tre gånger på dom. Dom sjunker fort, vet du. Det vet du om du byter på en fiol eller gitarr. Du får hålla på och sträcka och sträcka. Ja, nu är vi framme ... Du har skrivit knäppning, ja?
- I: Ja.
- R: Ja. Nu har vi kommit långt. Nu kör dessa ryggarna upp till omlimmar-na, heter det. Omlimmare. Varför det heter det, vet jag inte, det kommer ifrån Tyskland, tänker jag. Omlimmare. Men det är det samma som stommen detta. Så att dom limmar på sidor och sådant va. Så det ser ut som ett piano. Ja. Men nu fattas klaviaturen och mekaniken va. Nu går det ... Sedan efter det så går de in till sammansätтарavdelningen. Där monteras mekanik. Klav och pedalverk. Nu har dom gjort detta. Sedan så har vi en lärling till som kommer, för nu ska det stämmas. Det kallas för förstämning.
- I: Vi var vid förstämningen.
- R: Nu har vi gjort den ja. Jo det är bra att dom misshandlar denna här och slår hårt och så. Det är ju bra för stämningen och allting. Och så är det bra för filtret. Skinn och allt det va. Så att när förstäm-maren har stämt nu så går det ut igen. Och så gör dom en finjustering. Och dom kallas justerare dom som gör det. För att det är väldigt noga att det ska väga ordentligt. Då märker dom upp och borrar och sådant.
- I: Är det bly?
- R: Det är bly det. Ja. Ja sedan när justeraren har gjort detta, så att det fungerar perfekt. Du ser att det är mycket som rör sig där. Jäkla bra uppfinning. 1875 kom den här mekaniken i bruk. Och håller på än, än idag.
- I: Kom flygelmekaniken samtidigt eller är den?
- R: Na, den är nog lite före den. Här slår de så, vet du, på ett piano. På en flygel slår de så. Sedan har justeraren haft det, sedan går det in till finstämning. Och intonering, då behandlar en dom här klubborna med nålar va. Intonering det är ungefär det samma som ... Om du är dirigent och det står en och skriker för mycket, så får dom ju tysta ner den. Det är ungefär. En måste sätta i löpet så fint så att när dom gör löping så inte en låter för mycket och ... Så det är väldigt kon-stigt med detta för att smaken är ju forskellig som norrman säger. En del vill ha hård ton en del vill ha medium och en del vill ha väldigt mjukt. Har du märkt det?
- I: Ja.
- R: Självt vill jag ha medium jag. För det får inte skrika, vet du. Ja då var vi där. Då är det klart. Då är det färdigt ja. Ja då står det där

forts.

- R: på pianofabrikken då ett tag. Och så ringer det någon. Ja nu vill jag ha lite piano här... jag vill ha... kan ni skicka 50 stycken. Ja. Då får vi stämma dessa en gång till. Leveransstämmning Och blir dom ståendes väldigt länge får dom stämmas bra många gånger innan dom går ut. För att dom drar ju bortåt 18 ton cirka.
- I: Stälva höljat kommer på? Alltså ytterstommen, när satte du på?
- R: Det har du skrivit här det. Omlimningen. Omlimning det är stommemontering kan du skriva där. Den kommer redan där den, ser du. Ja vänta får du se. Vi har polering emellan. Vi har polering också, efter sammanställarna där du. När mekanik och klav ska i. Ytbehandling kan du skriva då.
- I: Efter skruvningen?
- R: Efter mekanikinsättningen och förstämning ja. Vad skrev du där?
- I: Och sedan kommer finjustering.
- R: Jaha. Vad står det där?
- I: Lärning.
- R: Förstämmning ja. Men var har du mekanik? Var har du skrivit det?
- Där har du mekanik ja. Efter det så kommer ytbehandling kan du skriva där. Dom både polerar det och mattpolering och sådant där. En del vill ha vita piano och så där. Arbetsordningen är järnramsbörning, vi tar det då från början, sedan bordsmakeri, sedan har du besträngning, sedan har du omlimning, det är detta med stommarna det, vet du. Sedan har du sammansättning med mekanik och klav och det. Polering efter det, ytbehandling, sedan så går det ner till justeringen och sedan stämning, finstämmning och intonering. Sedan är det klart för leverans. Så går det till.
- I: När vi är inne på stämning där så måste du berätta hur det gick till när du var och tog din pianostämmarexamen eller du och Nisse?
- R: Javisst.
- I: Det var ganska roligt.
- R: Det var det. En tycker ju inte det är roligt när det kommer en stockholmare som inte vet var C på ett piano är, och ska bestämma och göra. Och se att det går åt helivete. Så är det inte roligt va. När en ser dessa gamla gudbarna när på gråter som vet du, som far och son har stått där och jobbat. Och dom ser att det går åt helisicke. Så vi, vi sa att vi ska inte ha några papper utav dessa där. Utan vi far till Stockholm och tar examen. Och vi för dit också. Vi tog nattåget. Och vi kom till Stockholm klockan åtta på morgonen. Nej, vi var där sju. Och vi skulle upp i Vasastan. Hos en som hette, han hette Östlind den också. Han hade en pianotillverkning där han också. Och affär hade han. Där skulle vi få fyra timmar på oss till att stämma detta piano då. Det gjorde vi, men efter en och en halv timma så gick jag in till Nisse. Jag är klar jag, sa jag. Ja, det är jag också, sa han. Vi går och äter på något ställe, sa han. Ja det gör vi, sa jag. Du vi går ut och äter vi, sa vi

forts.

Kassetband 4 A

- R: till en som var, liksom hade vakt över oss då. Är ni redan klara, sa han. Ja. Nej, för fasen, sa han. Håll på tiden ut, sa han, för dom kuggar 30 procent här. Vi började på att titta på varandra, jag och Nisse, vet du. Och svultna var vi också, vet du. Jag gick in och hörde på hans, ja det var inget fel på. Han hörde på mitt, det var inget fel på det. Ja. Men näggum vi tordes gå och äta. Då kom dessa då, vet du. Jag tror det var två ifrån akademin, så var det två ifrån, ja, pianostämmarförbundet. Dom hälsade inte på oss en gång när dom kom, bara gick förbi oss så. Gick dom in i mitt stämrum var där i en tio minuter. Jag sa till Nisse. Konstigt sa han, en hör väl för faan på en minut, det tar väl inte det en gång, att höra om ett piano... Det går på några sekunder det. Dom stod inne i tio minuter dessa. Så kom dom ut då, ifrån mitt, så gick dom förbi också in i Nisses. Det är klart att en var lite skärrad, men jag sa det, va faan vi har justämt åt Lejgraf åt alla dessa här storfräsarna, sa jag, så det är ju ingen fara. Då var dom inne där tio minuter också. Men sedan då kom dom ut. Jo, det var ju välkomna i föreningen och så. Så fick vi sådant där då. Men det roligaste, vet ni vad det är. Ser ni att det står Erik Brink där? Du, den är ifrån Göteborg han. Han var organist och kom hit till Arvika, missionsförbundet. Och då skulle han lära sig att stämma, så jag hade hand om honom jag. Det var en väldigt trevlig pojke. Och så skulle han gå en... Såhan lärde sig att stämma till slut då och det. Gick ner till Högberg och ville ha höjt, naturligtvis, på lönen. Är han på den då?
- I: Jaa.
- R: Det vete faan vad tufft det var. Jo han gick i alla fall dit och frågade om han skulle få höjt då, men han hade ju inte samma ringen så han hade inte rå på något vis. Då sa han det till mig, denna Brink. Du, sa han, jag flyttar till Stockholm jag sa han. Ja, sa jag, det är ju fasen också, när jag har strävat med dig nu här. Men du gör rätt, sa jag. Han flyttade dit. Var emottagen med stora famnen, han fick operan han som arbete, vet du. Det är han som har skrivit på mitt där. Och jag har lärt honom. Va, är det inte konstigt? Så han var med denna gruppen han, vet du, som kom där.
- I: Men vad sa han när han kände igen dig då?
- R: Ja. Han skrattade, vet du. Jo men. Så kan det gå till.
- I: Vet du något om det har varit andra klaverinstrument, om det har funnits tillverkning av klavikord också?
- R: Du, förste som gjorde piano. Nu får du skriva här, förste som gjorde piano i Arvika hette Halvar Olsson. Och han hade patent på. Han hade två resonansbottnar i basen han, på sina piano. Och när ni står utanför Domus och tittar rakt över gatan så har ni en bank där va. Och på andra våningen uppå där, där var telegraf där, där höll han till.
- I: När var detta?
- R: Det var före 1888, det du. Detta får du fråga han mera om, Gunnar Larsson. Han skriver mycket i tidningen om sådant. Båtar och allt sådant. Sedan så kom Östen Almqvist. Där har vi två nu. Sedan kom Jahn piano. Nej, Standard kom emellan där. Har du spelat på något Standard piano någon gång?

forts.

I: Ja.

R: Standard kom där. Och där ska vi uppehålla oss lite vid Standard. Jo. Dessa gubbar som bildade Standard dom jobbade på Östlind Almqvist dom. Och dessa bildade fackförening. Då fick dom ju naturligtvis sparken. När var det?

R: Ja, det får du fråga Larsson om det, ser du. Jo, då fick dom sparken då. Sätter dom igång att göra Standard piano dom. Det var inte länge sedan jag såg i Arvika Nyheter för 75 år sedan, så fick Standard en silvermedalj. Dom hade lämnat in den på något. Det kanske ni läste? Nej. Jo, det var Standard det. Och sedan var det Jahn då. Malmström sedan. Om vi ska ta namnen på dom. Sedan så är det bröderna Degertorps då men det får du inte tag i något. För det var privat tillverkning det. Detta vi gjorde.

I: Men hur mycket piano har ni gjort?
R: Ja, jag tror det var, vi var uppe i hundra... Då lade vi ihop Malmström och Östlind Almqvist. Jag tror vi kom upp i 103.000.
I: Stycken?

R: Ja. 103.000. Det är ju inte mycket det. Dessa andra dom Yamaha, dom är uppe i över miljonen dom. Men dom kanske började på några miljoner, jag vet inte jag. Dom kan ju börja när dom vill. 103.000 gjorde vi sammanlagt med Malmström. Sedan får du räkna... de är inte med där. Alla skolor har vi gjorde de är inte med där. Flyglarna är med då, det är dom.

I: Dessa här tafflarna och hammarklaveren vet du något, om hurvida dom tillverkade sådana?

R: Nej, det känner jag inte till. Vi bytte alltid in tafflar. Det var roligt. Du vet tafflar, vet du, det är det värsta en pianostämmare vet. Men vi bytte in dom i alla fall, för dom köpte piano. Jar tror vi gav 100 kronor eller någonting för dom stycket. Sedan så körde jag och Per Rosenqvist dessa på tippen vi. Det var mycket snö också. Så skjuts jag den ena taffeln, så han gick neröver tippen där bort i Klässbol. Han spåra han, vet du, så det var spår efter den, vet du så. Och så hade vi en till, och stolliga var vi bägge två. Vi hatade sådana, förstär du. När vi var i dörren och tog betalt så var de falska. Och vi slängde iväg denne andre. Och den gick som fäsen, neröver, det var sparat då, vet du. Bom, sa det där nere, vet du. Och så välte han på sidan så. Då gjorde vi så. Detta var på en fredag. På måndag då ringde telefon. Jo, det är Lisa Stolpe. Jaa, hej du, för hon bor bortom hon. Jo, sa hon, jag har ett par tafflar som ni vill göra iordning åt mig. Har du varit på tippen, sa vi. Hon trodde väl inte att vi hade slängt dom där, vet du. Jo, det har jag varit. Far då tillbaka med dom, sa vi, för det är inte något att göra på dessa där. Jag trodde det gick att göra iordning dessa, sa hon. Det är mycket dyrare till att göra en ny, till att laga denna här är mycket dyrare än att göra en ny, vet du. Finns ju inte delar till sådant. Nej, det är bra smörgåsbord brukar jag säga, när dom ringe... Ha dom som smörgåsbord. Jag kom på ett ställe, vet du, dom skulle stämma ett sådant, där var strängarna borta. Faan det är ju inte strängar här, sa jag, så hade mössen varit och ätit och. Det går

forts.

Kassetband 4 A

- R: inte att göra något åt denna, sa jag. Nja, sa han gubben, pojarna gjorde ju pilbågar när dom var små. Då hade dom här små gjort pilbågar då, vet du, utav strängarna. Men det var ju en som hade en sådan taffel jag sa det. Det är ju massivt virke detta, sa jag, så ta och gör några möbler utav denna istället och skaffa dig ett piano. Det gjorde hon. Fraktade denna upp till Göte Melin. Och, du vet, en musiklyra så där... Det är bara en trampa på en taffel. En sådan musiklyra, vet du. Gjorde han ett bord utav det. Sedan utav det andra gjorde han ett fint skåp, åt henne. Och så bredvid stod det ett nytt piano. Det blev ju fint. Nej dom är för gamla, dom håller inte något just, det spricker i dom och uschiamej. Dom är till att titta på bara.
- I: Om man ser på vilka som, vilka ni sålde till genom tiderna, lade du märke till något speciellt då liksom? Hur efterfrågan var ifrån olika folkskikt?
- R: Ja du vet att. Det är synd nu har jag en liten lägenhet där nere i stan. Jag har ju en stor pärm där med kort ifrån alla affärer dom hade Östlind Almqvist, vet du. Dom hade på Kungsgatan i Arkaden i Göteborg. Det känner du till?
- I: Hm.
- R: Sedan hade dom en stor affär i Örebro. Det har varit vinlager där förut. Där är källare och var fint iordning. Sedan hade dom allt, ja dom hade en 80 återförsäljare över hela Sverige.
- I: Tillverkning hade dom den?
- R: Och tillverkningen var här den.
- I: Var här. Enbart här?
- R: Ja.
- I: Var det vid något tillfälle tillverkning nere i Göteborg också?
- R: Njaa. Det gjorde vi. Vi gjorde halvfabrikat dit, vet du, som jag sa förut i... Dom sätter mekanik och strängar i där då. Men du vet, det var "kväsit" där i Arkaden i Göteborg, för att då hade dom ju... vad heter denna affären, Weidele, var ju bredvid där, vet du. Det vet du?
- I: Hm.
- R: Ja, då gick dom in till Östlind Almqvist först då, i Arkaden. Och så skulle dom köpa ett piano. Då sålde ju Weidele också, vet du. Då gick dom till Weidele. Då gick han ner lite han. Och sedan gick dom tillbaka, till Östlind Almqvist, då prutade dom igen. Så var det när dom köpte piano där, vet du. Så han fick sluta med det till slut. För han ville ha mera i provision denna här, men han fick inte det. Han fick inte bli någon försäljning där. Då fick dom ha det själva. Det var ju bättre, vet du.
- I: Dom hade försäljning även här på fabriken här i Arvika?
- R: Ja, till börja med så hade vi... Det har jag sett på gamla kort, så

R: hade vi, en gick in från Esplanaden. Det var en fin affär där. Det hade vi ser du. Det var många som kom till fabriken och köpte också, men Musikcentralen, här i Arvika hade ju försäljning också.

I: Kvarnäs?

R: Kvarnäs ja. Men sedan började kriget, vet du då, med denna pianoför-säljningen, och då det är klart, då ville han ha lite mera provision och då. Då fick han inte det heller, då tog han in Schimmel han. Då var det världens bästa piano, vet du, Schimmel. Det var bättre provision att sälja. Det är provisionen som gör allt, ser du. Då är det jävligt bra, om du får bra provision. Då är dom väldigt bra, du.

I: Det måste ha varit hemskt för dig som gammal då, som hade lärt dig liksom genuint hantverk då att se liksom hur utvecklingen gick och så liksom.

R: Ja det är bedrövligt, vet du.

I: Hur industrin och tillverknigen bara slogs. Har du gjort några strå-anden nu efteråt liksom att försöka att dra igång?

R: Nej, nej, nej. Det bryr jag mig inte om. Men jag är väldigt glad för att jag kan stämma piano, för det är det brist på. Då har en så mycket som stod vid maskinerna. Dom fick sluta med, men dom fick ju andra jobb så det gick ju bra ändå.

I: Men tror du det finns. till exempel unga människor idag som skulle vilja börja med sådant här?

R: Ja, det tror jag säkert. Och du vet så på en... Det är det förstår ni som är så roligt på en sådan industri som där dom gör musikinstrument. För alla så kanske dom... dom är intresserade av det, det är för det som spelar cello, någon som kanske blåser någon trumpet, klarinett och någon spelar dragspel och vad som helst. Det blir ett väldigt bra folk-slag på ett sådant ställe, för dom är "goe" på varandra och hjälper varandra och. Det är en jävla sammanhållning på ett sådant ställe.

I: Det var fint för det, ser du.

I: Var alla musikintresserade som jobbade där?

R: Nej. Nej det kan jag inte säga. Det var dom inte.

I: Men dom var tämligen många av er?

R: Många var det ja. Tror du inte lärde en, han var femtio år när han kom men. Han hade gått på verken i hela sitt liv. Han spelade fiol denna. Tänk om jag kunde lära mig att stämma sa han, vad roligt det vore. Han fick börja och. Det gick så bra så. Det gick så fint så du kan inte tro. Men en måste ta det lugnt med dom så. Dom får inte sitta och bli svet-tiga, vet du. Gå ut och titta på vargryggar, brukar en säga till dom. Nu får du inte sitta något längre och höra, och en del glömde äta fruk-osten och allt. Såintresserade var dom. Ja, det är ju roligt det. Då gjorde dom det.

Kassetband 4 A

forts.

forts.

Kassetband 4 A

- I: Började du som lärling eller?
- R: Ja visst. Det var ju så som man börjar med knäppning där och.
- I: Vad lång tid fick du?
- R: Ja, jag... höll inte på länge med knäppningen, sedan kom jag på förstämningen bra fort. Det gjorde jag, ser du. Men dom sista tio åren gjorde jag inte annat än att intonera. Det var där finstämningen kom det ja. Det var en synskadad pojke där. Två synskadade hade vi, finstämmare. Så hjälpte jag Nisse då. Så jag hade hand om intoneringen då på slutet. Jag stack med denna nålen så, vet du, så jag fick ont här. Kanske som en får, som en som skriver mycket får ju ont, vet du. Jag fick ta ett annat grepp så.
- I: Men man höll på med nålen på hammaren, så var det att man packade filten?
- R: Ja, du vet att denna filten det är fårull. Sammanpressad med lim i. Och då, då skruvar dom till väldigt, vet du, när dom gör dessa, så och sedan när dom lossar på dessa så skär dom med en vass kniv. Då kommer hammaren fram. Sedan så sätter dom in denna i pianot då. Det är mycket slipning en ska göra och så stickning för att få det jämnt, vet du. Det låter stenhårt innan en intonerar, ser du. Hemskt hårt.
- I: Så man luckrar upp det?
- R: Ja en släpper ju upp det. Dom... Det är många typer en får göra. Det bästa är om en går in med nålen och sticker här va, och där. Då blir det liksom mjukt den biten och den biten va. Sedan kanske en får ta lite på toppen här också. Och så ska denna träffa på alla tre strängarna, den får inte träffa snett så. För då blir det en flageoletton. Utan då ska en slipa in här, ser du, så att det träffar precis. Detta är så noga, vet du, så. Så det är för det det måste vara jämn värme till ett piano. Behövs både till stämning och... Det kan ändra sig ett skaft, detta här. Det kan ändra sig, vet du, allting.
- I: Hur många delar innehåller ett piano?
- R: Ja, det vet jag inte. Men hela piano påstår dom att det är 15.000. Om du ser på den här, det är bra mycket bara på en sådan, vet du. En, två, tre, fyra, fem, sex, sju, åtta, nio, tio, elva, tättning tolv, tretton med hålbörning, fjorton med det här. Se bara på en sådan.
- I: Vilket är svårast att göra då, flyglar eller piano?
- R: Jaa, det är klart det är ju mera jobb på en flygel. Men svårast. En kommer ju väldigt åt bra på en flygel. Det är ju inget i vägen.
- I: Man kan kanske dra ut?
- R: Ja dra ut som en bakskiva då. Så när en intonerar en flygel då se, så gör vi en öppning. Så visar en på här då. Kritar den då. Sedan får en dra ut den. Och så sticka i, och så in med den igen. Sudda ut detta då. Så göra en öppning igen då. Är det något mera. Och rita på så där.

forts.

- R: Det tar en jävla tid. Men på ett piano går det ju fortare.
- I: Rent byggnadstekniskt var det stora skillnader på orgel och piano?
- R: Orgel?
- I: Ja.
- R: Ja du vet jag kan inte något jag. Men du vet orgel det är ett stämbord så där, stämmorna ligger i det, vet du. Och så en bälg. Två trampor. Det är mycket på ett piano, vet du.
- I: Var det helt... orglarna gjordes på en helt annan avdelning?
- R: Ja.
- I: Det var inte alls samma folk?
- R: Nej, det var orgelavdelningen det, vet du. Dom var högst upp dom. Gunnar Turesson började där som småpojke. Och satt och fila stämmor han. De vet väl hur en orgelstämma ser ut?
- I: Ja.
- R: Det vet ni. Det är luft det som blåser där. Så piano det tillhör slag-instrumenten. För det är slagmekanik. Det är mycket grejer på en tangent så här. Sitter fullt så bortåt. Så denna kallas för bjälke den. Så tag i den. Här har du tangenten, piloten, hävledning, spelaren, fångaren, kontrafångaren, hammarfäste, hammarfäste, damparfäste, och vipparm kallar vi denna. Man kallar den för dämpare också. Nej, här har vi dämparen, här är vipparmen. Och så vippfjäder där, spelarfjäder där. Vet ni vad den här heter då?
- I: Nej.
- R: Vad påminner det om då? Har ni ingen fästman ni? Hängsle. Ja, detta där då det ser ni vad denna där grej, vad ser den ut som?
- I: Skeden.
- R: Ja, det är skeden. Den heter skeden. Sedan när du trampar på vänsterpedalen går denna fram.
- I: Ja, just det.
- R: Sedan har du avlösning här. Det justerar du där. När du kommer dit nu så går den ifrån där och sprätter till den där.
- I: Det är glappet i tangenten alltså?
- R: Ja. Har du varit på ett piano någon gång som har trummat riktigt? Dut, dut slår flera gånger så.
- I: Nej.
- R: Nej men då kan det bero på denna där. Då får du skriva upp den.

forts.

Kassetband 4 A

- I: Ja, just det.
- R: Eller så skruva ner denna där.
- I: Det här med att gå lärling då, det var liksom ett sätt att rekrytera folk det då?
- R: Ja.
- I: De fick liksom en provanställning då?
- R: Ja. Jag hade 1,34 i timman jag när jag började som lärling.
- I: Och sedan så blev du godkänd eller?
- R: Ja. Sedan vilket ni tror mig eller inte, men de sista, inte de sista åren, inte ner i Klässbol inte, men därute, så jobbade pianostämmarna på ackord. Ja, kan du fatta.
- I: Varför då?
- R: Ja, dom strävade och strävade för att få upp löningarna sina, men det fick dom inte. Då tog dom ackord. Men det gick ju bra det gjorde det. Men jag menar ett sådant yrke ska inte ha någon stress över sig. Det ska det inte ha. Nisse stämde ett piano han. Vi tog tid på honom jämt. Det var faktiskt 29 minuter. 29 minuter. Vi hade en läkare här i stan som han var hos och stämde, brorsan. Han var mågen till Harald Hahlén prosten här i stan. Han var läkare han. Han hade varit i Afrika, så hade han piano hemma. Och där nere i Afrika var det inga pianostämmare. Han skulle stämma själv han. Och han skrev... Han berättade detta för Nisse: jag skrev efter litteratur sa han. Om detta där. Och jag stämde, och det barkade åt skogen alltihopa. Så han satt hos Nisse när han stämde. Han tyckte det såg så jäkla enkelt ut, för det gör ju det. Det var... När Nisse var klar så berättade detta. Hur han hade "knövle" med detta ner i Afrika.
- I: Det här med wohltemperiert fick ni några studier i sådant sätt, i hantverk att stämma på?
- R: Ja du menar denna knäppningen som dom gör det , det är, där blir det ingen temperering men på förstämningen där börjar dom då göra tempere-rat. Det är ju fantastiskt, vet du. Tänk när dom kom på detta. Du förut så kallade dom halvtonerna för vargarna. Så gick det bara att spela vissa tonarter.
- I: Fick ni någon undervisning i dom andra stämningarna?
- R: Nej. Det finns så mycket andra konstiga.
- I: Ja, medeltonsstämmning.
- R: Hur... vad går det ut på, stämmer dom kvarter och kvinter rena?
- I: Dom stämmer i terser.
- R: Terser ja.

forts.

Kassetband 4 A

- I: Ja, små terser.
Nej dom har stora terser, ren då. Men det går ju bara att spela vissa tonarter. Det blir små konstigheter.
Man kan spela... Det låter bra ifrån A-dur till Ess-dur.
- R: Men sedan bär det åt pipan.
I: Spelar man i Fiss så låter det fruktansvärt. Så att det använder dom ju bara som effekt då.
- R: Tillämpar dom detta på instrument?
I: Ja, det gör dom.
På cembalo och sådant.
Ja, på cembalo, när vi ska spela autentiskt.
- R: Ja, vi stämde franskt där ute en gång åt en. Det svävade väldigt så som ett dragspel så, vet du. På ett piano. Det är ju synd att göra så på ett piano. Jaa ni flickor, nu kan ni sätta igång och bygga ett piano.
I: Vad tycker du om den sista pianoutvecklingen då det här med synth, synthesizer och sådant där då med elektriska grejer?
R: Du det är. Jag var och stämde. Jag fick löneuppgift nu... teater, vad heter de, vad heter denna teatern, far ikring, statliga teatern.
I: Riksteatern.
R: Riksteatern ja. Jag fick sådan här uppgift nu att det jag ska ta med i deklarationen ja. Då för jag till Amotfors. Dom hade en sådan där el-flygel dom. Faan det var inte något att spela på den, vet du. Nej.
I: Men folk köper många sådana.
R: Visst gör dom det. Dom kostar en 50.000, vet du. Kan du fatta.
I: Men det är väl det att de är bra att transportera.
R: De är det, vet du. Och så håller dom stämningen.
I: Man får spela på samma instrument hela tiden.
Har du någon uppfattning om folk här ikring, eftersom det har tillverkats andra delar av Sverige?

Intervju med Rolf Degertorp

Kassetband 4 B.

- R: Med de har dom kvar. De vill inte göra sig av med dom. Det är som piano skulle ha en själ. Jag har ju bytt in några piano, för jag sålde piano också ett tag. Och när jag tog då i byte, vet du. De var jämt efter och klappa dessa gamla piano, vet du. De blev fästa vid dom, vet du. Jasså du, ni ska börja göra piano då?
- I: Nej, men det vore ju fint om det kunde komma igång igen. För att de...
- R: Vet du någon som vill börja?
- I: Inte så där direkt. Eller jag vet många som vill att det skulle komma igång igen. Men ...
- R: Då kan jag tala om för er att, de har varit en person hos brorsan min. Först så ringde han till honom. Sedan var han hos honom. Pratade om tillverkningen han också. Men han hade inte en aning om piano han. Han vet inte något han, vet du. Han var ... Hörde sig för som ni gör. Nej du, tänk vad roligt det skulle vara att få göra ett riktigt konsertpiano, vet du. En behöver inte vara många man. Det behövde inte vara många, ser du. Också köpa delarna färdiga. Bara sätta ihop det. Det skulle gå fint det, ser du.
- I: Vad tror du ett sådant piano skulle kosta?
- R: Ja, man ska ta riktigt betalt för dom. Det ska man göra. För se på dessa där som bygger båtar nu. Dessa båtarna för en 200.000, de, de... De är inte så fina och sälja de, men är det en som, en båt som kostar 3,5 miljoner, den blir dom av med på en gång den. Det går att göra kvalitet, vet du. Då ska man ha betalt för det. Du ser, det här är sedan 1903 det, det är kvalitet det.
- I: Den maskinparken som ni hade ute där?
- R: Ja den är borta den.
- I: Den är borta?
- R: Ja, den gick på auktion den.
- I: Utomlands?
- R: Nej, det gick allt till Sverige.
- I: Men det skulle finnas ...
- R: Det var inte så mycket maskiner. Det var ... Jag menar om man räknar upp dom. Det var en rikthyvel, en planhyvel och en sådan där kling-såg, bandsåg. Det var inget mer.
- I: Också borrh?
- R: Borrh också ja. Ja järnramsborrhing ja.
- I: Det skulle inte vara svårt att få tag på maskiner då om man tänkte starta igen?

forts.

Kassetband 4 B

- R: Nej. Och så en spinmaskin, där dom spinner bassträngarna till ett piano.
- I: Ja, just det. Inga sådana här svåra specialmaskiner?
- R: Nej. Detta vore väldigt roligt. Tänk om någon ville börja. Jag skulle ställa upp direkt jag. Hjälpa till. Det är roligare att jobba med sådant, ser du. Tänk när vi gjorde dessa, vad tiden gick fort. I källaren här.
- I: Det är ju väldigt viktigt tycker jag att dokumentera den här pianotillverkningen och, och visa fram för ... Som Arvika kommun t ex hur uppfattar du intresset hos kommunstyrelsen?
- R: Nej, de är inte något för det de, ser du. Men denna som började med Standard här, som fick sparken, när han skulle bilda fackförening. Han började göra Standardpiano han. Han var ordförande i Arvika kommun han. Han var fabrikschef han. Det var Ivarsson, han hette. Och hans son kom och inom det kommunala. Han är pensionär nu. Han lever än han, Karl-Erik. Varför dom sluta, det vet jag inte. Varför Standard slutade.
- I: Var det Karl-Erik som startade det då?
- R: Nej far hans.
- I: Nej far hans. Ja, ja det var 30-talet det ja.
- R: Har ... Har du spelat på något sådant. Jo, jag fick utav han ... jädra rolig grej här... kungliga musikakademien, det är allt "svåra" grejer det, vet du. Jo här ska du se. Här har du fabriken i Arvika. Se här. Den byggnaden har dom lagt till på ritningen, vet du. Och den och.
- I: Det var sådant som dom tänkte sig.
- R: Dom tänkte så ja. Här ser du, produkterna, det är orglar. Så har dom klämt till med en flygel här.
- I: Pianino nr 420, 1.000 kronor.
- R: Sedan lämnade han en taffel i byte, va.
- I: Ja, just det.
- I: Har du några mer sådana här namn som kan tänkas känna till mycket om äldre pianotillverkning.
- R: Ja, det har jag. Denna här Larsson. Nu jobbade han på orgelavdelningen visserligen, men han känner till mycket, för han är väldigt på ärtal och så, det är han. Joa, vem skulle man ta mera. Tischer kanske.
- I: Tischer?
- R: Tischer ja.
- I: Han finns här i stan?

forts.

Kassetband 4 B

R: Ja.

I: Sedan hade du en del bilder?

R: Ja, det har jag i lägenheten nere i stan. Där jag har pianot som jag gjort.

I: Det kanske är sådant som man eventuellt kunde få låna?

R: Ja, det ska du få det. Dom har lånat dom i Stockholm och. Det här museet.

I: Ett sådant har jag spelat på.

R: Har du spelat på något sådant? Hur lång är denna du? Den måste vara 2,10 den.

I: Ja, något sådant. Stor.

R: Var den bra?

I: Jätte bra var den. Den stod i Jönköping.

R: Dom hade två sådana i studio 9 uppi Stockholm.

I: Den. Jag tycker den känns skönare att spela på än en Steinway.

R: En Steinway ja. Då har vi samma uppfattning du och jag.

I: Det är mjukare ton.

R: Ja. Jag tror dom kostar 350.000 kronor. Dom är från Österrike, Wien, dessa.

Du vet att ska man göra ett piano. Ska man göra allt själv, så fordras det så fruktansvärt mycket alltså. Tänk allt virke som kommer in. Det ska in i en tork, va, och torkas. Då är det bättre att köpa färdigt. Då är det redan gjort. Så behöver du inte ha folk anställda som gör detta. Du köper det. Bara sätter du ihop.

I: Fast det är klart det är väl problemet idag att få virke som är bra torkat, som inte är för hastigt torkar och så.

R: Ja, det är klart. Problem tror jag inte det är, ser du, men man får vara noga med det. Känna till så, får inte vara blött eller något sådant.

I: Var blir detta nu då?

R: Esplanaden.

I: Esplanaden, ja.

R: Får se du har, jämt tvärs över här har du hemgården. Där går ena gatan och där går den andra gatan.

forts.

Kassetband 4 B

- I: Ja, just det ja. Är det gamla tapet....?
- R: Nej, nej, nej. Ligger på Esplanaden. Det är skola där nu.
- I: Ja, ja, ja, ja just det ja.
- R: Dessa korten jag har där nere, det är på affären och sådant det bara. Skytning och. Ja, det är det, ser du. Dom ståtar de som är på konto-
ret.
- I: Det blev lite för mycket utav sådana byråkrater tycker du eller?
- R: Ja, Det tycker jag. När vi var i klassbol, vi hade bara en vi som skötte papper, på 32 man. Dom ska vara produktiva alla, vet du. Den här boken börjar på och bli dålig den och. Och den före den var ännu sämre. Så denna här boken har rektorn i Sunne gjort. Han som står före "Vi i femman". Han gjorde fotostat och gjorde en sådan bok åt mig han. Så hon är hemmagjord. Den är bra att ha.
- I: Hur kom det sig att det blev. Var det skogen och tillgång på järn som industri, att det blev just här upppe?
- R: Nej, du vet att detta. Jag tror det. Jag tror... Vartför det var så fruktansvärt med pianofabriker, det var för att det var i ropet. Som alla sätter igång, vet du. Det såg ni när dom började på att göra hönseri, då skulle alla göra hönseri. Så tror jag det var, ser du.
- I: Också att det fanns en massa gårdar som, där det fanns avsättning för piano, på den tiden.
- R: Ja visst.
- I: Stora gårdar?
- R: Stora gårdar. Här har vi en intressant kille. Det står Malmborg där. Han har pianotillverkning i Leipzig. Denna Malmborg han är ifrån Karl-
stad han.
- I: Jasså.
- R: Ja. Han utvandrade här ifrån Karlstad. Det vet Tischer om för han jobbade på denna fabriken nu. Det är tredje generationen eller fjärde som har den fabriken nu. Han utvandrade ifrån Karlstad. Då hade han en ryggsäck på ryggen. Och på axeln så bar han en sådan stor hyvel som kallades för rubank. Så gick han ifrån Karlstad ner till Malmö och fick färja över. Och kommer till Leipzig och får hjälp av tyska staten. Och sätter igång och gör ett piano. Det är fantastiskt, det du. Tischer han har jobbat där han, på Malmborgs. Han gjorde orglar och. Denna Tischer nu han kom hit till Arvika när han var 1 år. Gick i skola här. För pappa hans var orgelstämmare. Tysk förstås. Han var orgel-
stämmare så han fick jobb här. Så Tischer gick här hela skolan och konfirmerades och alltihop. Men sedan blev det dåligt här ett tag, ser du. Så han flyttade tillbaka gubben, till Tyskland. Och denna gubben han var inte dum, ser du han. Nu kommer denna Hitler till makten. Nu skriver jag ett brev till direktör Högberg här. Och det gjorde han.

forts

Kassetband 4 B

- R: Frågade om han fick börja igen. Och han fick brev han, javisst han är välkommen att få börja här. Och de skulle åka. Stopp! De tog passen ifrån dom. Dom fick inte åka. Så denna stackars stumpen Tischer här fick göra rekryten där i Tyskland. Var med i kriget. Var med och gick under triumfbågen med tyskarna. Sedan var han med nära på till Leningrad och kriga. I 53 graders kyla. Var tillfångatagen. Satt i rysk fångenskap i fyra år. Höll på att svälta ihjäl. Och i fånglägret, där talade han om, där var det alla människors folk. Det var skådespelare, det var musiker, sångare, regisörer, det fanns allt, balettmästare. Och dessa ryssarna, dom hade hört talas om sådana här operetter. Så dom frågade dessa tyska fångarna där, om dom inte kunde sätta upp en operett där. Jo. För dom skulle få mera mat då. Och det gjorde dom. Så Tischer han gjorde en kontrabas han. Också tränade dom. Små smala pojkar fick gå i balett. Dom fick perukmakare. Dom gjorde allt. 30-mans orkester kom det fram, dom tränade. Så hade dom föreställning för ryssarna. Dom ryska officerarna med fruvar. I ett halvår. Så fick dom göra i fångenskap.
- I: Klarade livet på det?
- R: Och så var han med ute på byggena och ljög och sa jag är byggnadsingenjör, och så. Du vet att dessa trähusen dom gjorde, dom satte ihop hörnen då, som ett par stolpar dom hade på backen. Sådant var han med på. Han skulle vara ingenjör där uppe, ja. Han fick ljuga sig fram. Ja, i alla fall. Sedan så skulle dom få åka hem. Då var dom uppställda på ett stort järde, så. Det var ett helt tågset som skulle få åka hem till Tyskland. Och dom hade ropat upp flera hundra. Men Tischer hade dom inte nämnt. Så han... Han skrek upp, denna rysken, så konstig tyska. Då han skrek något som lät i närheten av Tischer, då sa kompisens: "Skrik för fasen". Så han skrek: "Ja", där vet du. Fick han gå ett steg åt sidan. Och åka med detta tåget. Och dom åkte i en hel vecka på detta tåget. Dom var långt upp i Georgien, hette det. Och tåget gick, det var ånglok. Till slut så stoppade tåget. Kopplade ifrån, fick fara ensamt då tåget, för att hämta mera vatten. Det måste ju ha ånga, vet du. Under tiden då, vet du, då dessa kovagnarna som dom satt i, dessa fångarna, magra och bedrövliga, ingen mat eller så. Så gick dom väl ut och fick, orkeslösa, att få luft, vet du. Och tog gräs och åt och. Och till slut då kom detta tåget. Och kopplade till. Då kanske en del var för långt undan de. Dom reste ifrån dom. Dom fick ligga där och dö dom. Men han kom hem till Leipzig, då vägde han 50 kg, talade han om. Då gick han gatan fram och huset stod kvar, sa han. Det var inte bombat. Då var det några småpojkar där som hoppade hage. Då gick han och frågade dom. Vet ni om herr och fru Tischer bor här? Jaa, sa pojkarna dom. Lever dom? Ja, dom lever. Gå in och tala om att deras son står utanför här. Så den ene småpojken han sprang in han. Och far hans trodde ju att han hade varit död i flera år, vet du. Så han kom ut och fick se sonen sin där, vet du. Det är allt så gripande. Och dom levde, vet du. Vinter och kallt var det och inte något att elda med. Dom var ute i parkerna, sa han. Och hörde på träden om dom var torra. Då sågade dom ner dom. Och så sprang dom hem med dom om natten och satte på värmen. Det var allt ett helsike. Men då skrev han hit till Högberg, han då i sin tur då. För då hade han jobbat på Malmborgs. Och frågade om han fick börja här. Jo, det fick han, vet du. Och så kom han hit. Han är här än han.

forts

Kassetband 4 B

I: Vad hette han i förnamn?

R: Horst.

I: Horst Fischer. Hur gammal är han nu?

R: Han har jämt fått pension. Jag har sagt till honom att han ska skriva

en bok, jag. Han vill inte sa han.
Tänk en gång, han tog en fånge. Dom misstänkte det var en på ett
ställe. Han fick tag i denna ryssen. Det var 53 grader kallt. Och
han fick gå med geväret så. skulie ha honom till lägret då. Då klap-
pade han denna ryssen på axeln, så hängde han på sig geväret. Då
var han pig, ryssen. Han började på att noppa på skägg som är på
träden, vet du. Och dom satte eid på detta, och gjorde värme. Så
dom fick värme av detta där. Dom var bästa kompisar dom, vet du.
Och här sitter vi runt elden. Han kunde inte ett dugg ryska han,
vet du. Ser du, fast han var där. Så han sa det att. Dom sa det.
Konstigt att vi ska bräka det är ju inte värat krig, sa dom till
varandra. Det var ju sanning också. Jo, så han lärde sig bygga org-
lar, där han hos Malmborg, där. Och här fick han ... Han var på
orgelavdelningen här. Han var på dessa stora orglarna. Och sedan
så på slutet så gjorde han piano. Mekanikgrejer.

I: Vi är lite tidspressade så vi kanske ska avrunda lite grann. Det
var väldigt intressant. Det visste vi redan före vi åkte hit.

R: Hur håller det sig, pianot ditt?

I: Joo då.

R: Det är bra det.

I: Vi har varit sparsamma med vädningen mellan jul.

R: Man får allt vara det, vet du. När jag kom till Hjo en gång, till
en fru, röker du sa hon. Jaa, sa jag, men jag har såpass vet i
huvudet, sa jag, så jag frågar om jag får röka. Ja, det var en här
förut och stämde och han rökte cigarr, sa hon, så jag var tvungen
gå ut. Så när han hade gått så tog jag korsdrag. Det var 20 grader
kallt, så pianot vart falskt det. Det var synd. Denna Camilla Rick,
du, spelar hon fiol än, vet du det? Amerikanskan. Hon var här och
hade konsert. Fantastiskt bra. Hans Leygraf var ju här varje år.
Han är professor nu, va? Han kom alltid in på fabriken och hälsade
på han. Ja. Då stämde vi åt honom så det var klart. Så kom han och
tränade. Sedan då när han hade tränat färdigt så var vi där och
putsade över det lite till. Till konserten på kvällen då. Sådana
här sålde jag ett tag. Men det var inget sådant kvalitetsinstrument,
vet du. Men det duger till att spela "Blinka lilla stjärna" på.
Så såg flyglarna ut. Så här såg det minsta pianot ut.

I: Ja, vi får väl tacka för det här. Det var jätte roligt.

R: Han heter Rülcker. Känner ni till det?

I: Jag känner till efternamnet.

forts

Kassetband 4 B

- R: Rülcker. Du vet Arvikabryggeriet de som ägde det hette Rülcker. Men vem av ungarna där, han ska vara 45 år, den här killen. Våldigt intresse men han är ingen pianogubbe. Men man vet aldrig, vet du, när dom är intresserade så om det kan ...
- I: Det kan vara pengar.
- R: Det tror jag han hade du. Rülcker dom har ju penningar dom, vet du.
- I: Det är ju det det handlar om.
- R: Ja, visst är det det. Och så stödområde, det blir bra det.
- I: Det var i alla fall jätte intressant.

23 januari	
8.00 - 8.30	Frukost
9.00 - 9.30	Inledande samling och introduktion till seminariet
9.30 - 10.30	Herrgårdskulturen i Värmland förr och nu (Ingemar Liman, Värmlands museum)
10.30 - 11.00	Kaffe
11.00 - 12.00	Et kulturstorisk blick på de norske storgårdene i förrige århundre (Liv Hilde Boe, Akershus fylkemuseum)
12.00 - 13.00	Lunch
13.00 - 17.00	EXKURSION. Vi besöker två värmländska herrgårdar av olika typer: En jordbruksherrgård och en bruksherrgård (Barbro Mellander, Värmlands museum)
17.00	Middag
18.30	Konsert med svensk och norsk herrgårdsmusik
24 januari	
8.00 - 8.30	Frukost
9.00 - 10.00	Konsert med musik ur musikaliseringen från övre Kolsätters herrgård, Långserud s:n, Värmland kommentarer: Jan Ling, Göteborgs Universitet
10.00 - 11.00	De häandskrævene notebøkene som kilde for oppførelses- praksis av 17-1800-talls musikken (Hans-Olav Gorset, Universitetet i Oslo)
11.00 - 12.00	Lunch
12.00 - 16.00	Allmän diskussion kring projektets framtid mellan norska och svenska representanter för förvaltning, massmedia och kulturinstitutioner.
16.00	Middag
19.30	I AFTON DANS. Konsert och dans med UTEDANSBANDET. (Anders Rosen, Marie Selander, Kjell Westling m fl)

25 januari

- 9.00 - 9.30 Frukost
- 10.00 - 11.00 Norsk musikhistorie på 1800-tallet - noen hovedlinjer og hva vi ennå ikke vet
(Arvid O Vollsnes, Universitetet i Oslo)
- 11.00 - 12.00 Lunch
- 12.00 - 13.00 E G Gustaf Geijer och musiken
- 13.30 - 14.30 Herrgårdsmusikens förhållande till den värmländska folk-musiken. Några valser genom olika stilar och miljöer.
(Leif Stinnerbom, Värmlands museum)
- 15.00 - 16.00 Herrgårdskulturens förhållande till folkmusik i Norge
(Atle Lien Jensen, Oslo)
- 16.00 Middag
- 18.00 Herrgårdsdanser - Vi lär ut och diskuterar några typiska danser från 1800-talets salonger

26 januari

- 8.00 - 8.30 Frukost
- 9.00 - 10.00 Kvinnorna och musiken under 1800-talet
(Eva Öhrström, Göteborgs Universitet)
- 10.00 - 10.30 Kaffe
- 10.30 - 11.30 Två stationer
a/ Om databaser: Hvordan gjøre materialet tilgjengelig for almenheten
(Tellef Kvifte, Universitetet i Oslo)

b/ Vi analyserar musik ur olika herrgårdsarkiv
(Jan Ling, Göteborgs Universitet)
- 11.30 - 12.00 Avslutande diskution
- 12.00 - 13.00 Lunch

Välkommen till ett unikt seminarium som vi hoppas skall leda till ett givande utvecklings- och forskningsarbete på musikens område i Norge och Sverige!
Anmälan och förfrågningar till musikantikvarien Leif Stinnerbom, Värmlands museum 054/11 22 35.
God Jul och Gott Nytt År !

Leif Stinnerbom

DELTAGARFÖRTECKNING

Nils Aasheim
Taitveien 8
N- 1940 Björkelangen
Tel: 06 - 85 64 75

Gunnar Ahlmark
(Ingesunds Musikhögskola)
Tranbärsvägen 44
S- 671 00 Arvika
Tel. privat 0570 - 1 41 79
Tel. arbetet 0570 - 1 46 00

Harry Andersen
Losbyvn 7 F
N- 1475 Finstadjordet
Tel. privat 02 - 70 99 97
Tel arbetet 02 - 20 80 55

Martha Batie
Östra Esplanaden 12
S- 671 00 Arvika
Tel. privat 1 13 87

Dagmar Bejbom
(Torsby kommun)
Box 504
S- 685 00 Torsby
Tel. arbetet 0560 - 1 10 80

Mats Berglund
Elgestad
S- 670 40 Åmotfors
Tel. 0571 - 1 40 11

Liv Hilde Boe
(Forbundsmuseet)
Postboks 168
N- 2011 Strømmen
Tel. 00947 - 06 -81 40 20

Hanne Bråten
Thv Meyersgatan 26
N- 0555 Oslo 5

Lena Carlsson
(Ingesunds Musikhögskola)
Glasbergsgatan 8
S- 314 00 Hyltebruk
Tel. privat 0345 - 1 12 46
Tel. skol 0570 - 1 35 84 (elevhem B)

Catharina Dyrssen
(Musikvetenskapliga Inst)
Karl Gustavsgatan 19
S- 411 25 Göteborg
Tel. privat 031 - 13 76 65
Tel. arbetet 031 - 63 18 97

Anon Egeland
Kringstjå studentby
7 B - 369
N-0864 Oslo 8
Tel. 02 - 18 88 85

Bo Emanuelsson
(Høgskolan Karlstad)
Båvervågen 8
S-654 68 Karlstad
Tel. privat 054 - 13 21 87
Tel. arbetet 054 - 13 00 20

Johan Forssblad
SVT
Box 437
S-651 07 Karlstad
Tel. privat 054 - 13 44 13
Tel. arbetet 054 - 15 04 00

Olaug Fostås
Brobekkvyn 26
N-0583 Oslo 5
Tel. 02 - 64 05 19

Hans Olav Gorset
Ekebergvyn 54
N-1181 Oslo 11

Helene Grønqvist
Melilqvistvågen 14
S-663 00 Skoghall
Tel. privat 054 - 2 92 30

Johan Gotlind
c/o Nilsson
Linneegatan 7
S-413 04 Göteborg
Tel. 031 - 42 10 82

Lennart Hall
Varvsgatan 27
S-671 00 Arvika
Tel. 0570 - 1 63 11

Atle Lien Jensen
Bergensveien 68
N-0963 Oslo 9
Tel. 00947 - 02 - 25 29 57

Maria Koziomtzis
Sjøvik
P1 6085 B
S-440 06 Gråbo
Tel. 0302 - 4 20 32

Ingemar Liman
(Värmlands museum)
Svalgången 14
S- 654 65 Karlstad
Tel. privat 054 - 18 99 79
Tel. arbetet 054 - 11 14 19

Jan Ling
(Musikvetenskapliga Inst)
Änggårdsgatan 31
S- 413 19 Göteborg
Tel. privat 031 - 41 80 89
Tel arbetet 031 - 63 18 96

Musikvetenskapliga Institutionen
Viktor Rydbergsgatan 24
S- 412 56 Göteborg

Barbro Mellander
(Värmlands museum)
Älvsbacka prästgård
S- 660 60 Molkom
Tel. privat 0553 - 3 00 05
Tel. arbetet 054 - 11 14 19

Karin Nilsson
(Torsby kommun)
Box 504
S- 685 00 Torsby
Tel. arbetet 0560 - 1 10 80

Ann-Marie Ohlsson
(Ingesunds musikhögskola)
Ingesund
S- 671 00 Arvika
Tel. privat 0570 - 1 00 96
Tel. arbetet 0570 - 1 46 00

Gert Ohlsson
(Rikskonsorter)
Ingesund
S- 671 00 Arvika
Tel. privat 0570 - 1 00 96
Tel arbetet 054 - 10 22 75

Kajsa Paulsson
Nordhemsgatan 50
S- 413 06 Göteborg
Tel 031 - 24 67 44

Lars Persson
Kölnagatan 27
S- 681 00 Kristinehamn
Tel. 0550 - 8 18 03

Egil Rundberget Lillebergsvingen 9
N- 0662 Oslo 6
Tel. 02 - 63 06 73

Leif Stinnerbom
(Värmlands museum)
Box 335
S- 651 05 Karlstad
Tel. privat 0570 - 1 39 68
Tel. arbetet 054 - 11 14 19

Gunborg Strömdahl
(Värmlands läns landsting)
S- 651 07 Karlstad
Tel. privat 054 - 16 07 08
Tel. arbetet 054 - 19 40 00

Maud Sundqvist
(Arvika kommun)
Christian Erikssons väg 53
S- 671 00 Arvika
Tel. privat 0570 - 1 04 25
Tel. arbetet 0570 - 1 60 40

Anita Vannevik

(Torsby kommun)

Box 504

S- 685 00 Torsby

Tel. 0560 - 1 10 80

Arvid O Vollines

Inst för musikkvit, U:0

Boks 1017

Blindern

N- 0315 Oslo 3

Tel. privat 02 - 24 42 52

Tel. arbetet 02 - 45 47 50

Eva Öhrström

(Musikvetenskapliga inst.)

Göteborg

Tel. 031 - 63 18 94

De kartlägger vårt musikaliska arv

Att bevara gränstrakternas musikaliska arv är målet med det nystartade forskningsprojektet. Helgens seminarium av (nedre raden från vänster) rektor Gunnar Ahlmark, professor Jan Ling, musikantikvarie Leif Stinnerbom, lektor Arvid O Vollnes och landsantikvarie Ingemar Liman.

Norsk och värmländsk musik genom tiderna är temat för ett nystartat forskningsprojekt. Riksgränsen har aldrig varit ett kulturellt hinder och nu kartlägger man det musikaliska arv som finns i trakterna.

—Vårt mål är inte bara att dokumentera musiken utan även att levandegöra den, berättar musikantikvarie Leif Stinnerbom vid helgens seminarium på Ingesunds musikhögskola i Arvika.

Svensk och norsk herrgårdsmusik har stått i centrum under seminariedagarna.

Landsantikvarie Ingemar Liman gav en historisk bakgrund till det värmländska kulturlivet och berättade om herrgårdarnas betydelse som plantskola för dikt och musik under 1700- och 1800-talet.

Professor Jan Ling från Göteborgs universitet berättade om det stora forskningsarbetet och poängterade att allt material skall användas och komma medborgarna till nytta, inte bara arkiveras.

Se artikel sid. 5

Tioårigt projekt om herrgårdsmusik över gränsen

Musikforskning över gränsen är ett tioårigt projekt som just tagit sin början. Under helgen har ett seminarium om norsk och värm-ländsk herrgårdsmusik pågått på Inge-

sunds musikskola i Arvika. Landsantikvarie Ingemar Liman inledde med en historisk översikt av det kulturella livet som gång fanns på de värmländska herrgårdarna.

Ingemar De Geer, HSF:s Uppsala och landsföreståndare Gunborg Ström Dahl, (s), lyckte att projektet låt mycket intressant och vart att satsa pengar på.

Musik är i många avseenden en förbjuden verksamhet. Forskningsprojekt av den sorten är därför ovanliga. Ett seminarium över gränsen har ofta diskuterats, men först i fjol har idén om verkligt utövande av att kartlägga all den musik som funnits och i viss mån finns ännu i gränstrakterna. Samarbetet sker inte bara över gränsen utan också mellan olika universitet, musikskolor, museer och genom intresserade privatpersoner. Musikantikvarie Leif Simonsen är en av de ansvariga i de stora forskningsprojekten.

—Vi vill påverka framtidens och låta den historiska gränstrakterna bli levande, menar han och påpekar forskningens betydelse för musiken.

Politikerlöfte om pengar till bortglömd musikskatt

Det finns bortglömd musik i gränstrakterna. En musikskatt som aldrig presenteras och som bara någgra få känner till. Riksgårdsstyrelsen har aldrig varit ett fullt utvecklat hinder, snarare tvärtom.

Jan Lång, professor i musikvetenskap vid Göteborgs universitet har tillsammans med norska och svenska kollegor startat en omfattande kartläggning av musiken i Värmland och Akershus fylke i Norge.

Den pågående arbetet har hela arbetsgruppen varit samlat vid Ingensunds musikskola för att dra upp de första riktlinjerna för arbetet. På kvällen diskuterades även politiker och ansvariga personer för att informera om gränstrakterprojektet.

—Vi kommer att dela upp den här forskningen, som kan jämföras med grundforskning i tre delar. Herrgårdsmusik, dansmusik och bröllo- eller hörmusik. Det tredje valet är inte riktigt klart, berättade professor Jan Lång. Vi har räknat med att planeringsår och sedan skall själva arbetet pågå under tre år.

Över gränsen utan också mellan olika universitet, musikskolor, museer och genom intresserade privatpersoner. Musikantikvarie Leif Simonsen är en av de ansvariga i de stora forskningsprojekten.

—Vi vill påverka framtidens och låta den historiska gränstrakterna bli levande, menar han och påpekar forskningens betydelse för musiken.

ens praktiska betydelse för musiken i gränstrakterna. Levande musik

Målet är inte bara att dokumentera och pedagogiska musiken utan även att levandegöra den. Bland annat genom konsorter, skrivspelningar och samarbete med skolor hoppas man på utövande musik.

skrivtliga utan även i form av föreläsningar och video. De tre rapporterna skall ses som en kartläggning av värmländsk herrgårdsmusik. Professor Lång påpekar att kartläggningen aldrig kan bli avslutad fullständigt, därför är kartläggningen alltid i pågående skede. Man vet inte vilka förteckningar som finns på herrgårdarna i Värmland. Kartläggningen har alltså varit ett hinder för musiken. Den nordiska musiken har grabbats av "svenskt imperialisistiskt" musikaliskt uttryck. Detta uttryck är från Norge uttrycket det som man kan spela opera på dragspel. Fågarnas art är väl bekant hos alla vid vilken tid han vet han visade vid vilken tid han skulpterade Akershus fylke i Norge. Kartläggningen har alltså varit ett hinder för musiken. Den nordiska musiken har grabbats av "svenskt imperialisistiskt" musikaliskt uttryck. Detta uttryck är från Norge uttrycket det som man kan spela opera på dragspel. Fågarnas art är väl bekant hos alla vid vilken tid han vet han visade vid vilken tid han skulpterade Akershus fylke i Norge.

med den musiktradition som hör oss till sen Arundaröden tillstå. —Vi vill att resultatet av vårt arbete skall användas och komma medborgarna till nytta, säger Jan Lång, professor i musikvetenskap vid Göteborgs universitet.

Finansieringen sker främst med hjälp av stiftsmedel men även kommuner och landsting bidrar. På den norska sidan är det enhetligt landsting som står för kostnaderna.

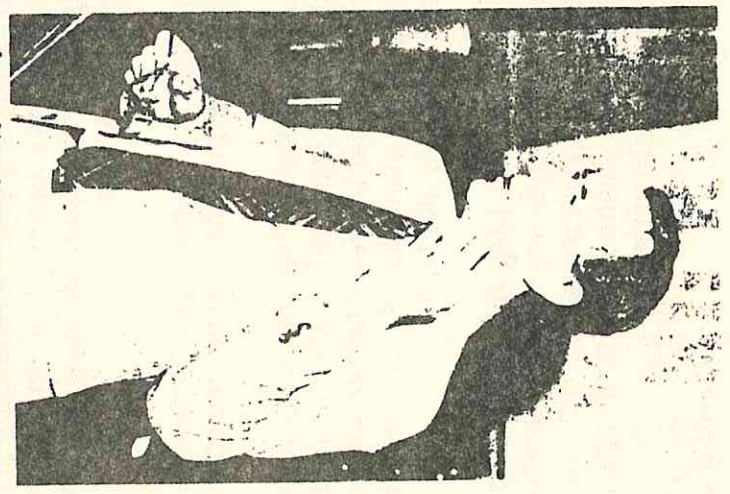
—Det här är ett stralande exempel på hur ett bra samarbete fungerar, menar Arvid O Vollnes från Oslo's universitet. Landsantikvarie och läsningschef Ingemar Liman som inledde helgens seminarium betonar vikten av att intressera sig för livet i gränstrakterna, fjärran från statsburekratin. Han menar att det finns en tendens att tro att livet avsnarar i och med en gräns, att det är ett sågts ingångsland.

—Projektet är det här slaget vi ser isället att det är både värderna hand, sa Liman.

Blomstrande kulturer

Värmland är känt för att vara ett landstap rik på kultur. Under 1700 och 1800-talet blomstrade det så kallade herrgårdslivet. Det värmländska brölloret hade sin egen profil och kan nästan jämföras med begravningens och begravningens i östra Sverige. I Värmland var formatet mindre men det musikaliska och litterära livet blomstrade.

Ingemar Liman berättade om de tryckbara herrgårdarna för att ge en historisk bakgrund till helgens seminarium om norsk och svensk herrgårdsmusik. Genom de regelbundna affärskonferenserna med kändiserna och det hantverksmässiga uttrycket över gränserna skapades en kulturell vidensgräns. Kultur var någorlunda naturligt och en uttryckligt viktig del av vardagen. Utbytet med Europa öppnade många dörrar och påverkade både musik och dikt.

Ingemar Liman berättar om det litterära och musikaliska livet som en gång blomstrade på de värmländska herrgårdarna.

—Jag önskar att vi kunde återuppliva den intertextuella vid-skrivelsen som fanns i Värmland på 1700 och 1800-talet, sa Liman och rikade sig till de politiker som fanns i församlingen.

Berara avret

Dagens herrgårdar fyller helt andra funktioner och kan knappast kallas kulturs fästegropp längre. De flesta har förmått till kursgårdar och representativt.

—Vi vill påverka framtidens genom att frätgas till vad vi egentligen vill med vår kultur, menar Arvid O Vollnes.

Helena Söderqvist

Det här kommer att kräva en hel del pengar, men landsföreståndare Gunborg Ström Dahl (s), förordade, att Värmlands läns landsting kommer att ställa upp. Ingemar de Geer, Uppsala, representant för Humanistisk-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet, (HSFR), och även om hon inte kunde lovsa ställningstagning över projektet goda ord som man kommer i i med oss, så skulle HSFR ha redan beviljat 100 000 kronor i planeringsbidrag och det menade Ingemar de Geer, är en stor summa pengar mått med rådets mått. Han påpekar att det är många som lockas till och vill ha forskningspengar.

Kravet på projektet av den här typen är mycket stora och de skall utformas av kvalificerade personer.

—Vi behöver en forskningsassistent som kan arbeta brett. De andra tjänsterna blir tre halvtider som skall arbeta inom olika specialområden. Totalt krävs projektet ca 500-600 000 kronor per år, sa professor Jan Lång.

Fotogram och video

Samarbetet av projektet skall vara tre riktlinjer, inte bara

—Det här kan få stor betydelse även för vår underenhet. Våra studenter får tillfälle att lära sig mera om det landstap där de studerar, sa rektor Gunnar Aldmark.

—Det här projektet har ett mycket bra utgångsläge. Det finns alltid en risk, att man står hoppandes i luften med för stora förhoppningar, men här i Värmland är det högt i tak, sa projektledaren, professor Jan Lång, avslutningsvis. Spegelade symboliskt mot landsantikvarie Ingensunds musikskola.

ARVIKA I syfte att få bortglömd musik spelad igen och för att få kunskap om hur musiken påverkas av gräns-samarbetet pågår sedan ett år tillbaka ett forskningsprojekt kallat "projekt gransland Sverige-Norge".

I helgen har ett 30-tal svenska och norska deltagare i projektet träffats på Ingesunds Musikhögskola i Arvika och syftet har varit att samlas kring Herrgårdsmusik i Sverige och Storgårdsmusik i Norge.

Vi dokumenterar herrgårdsmusiken i Värmland och storgårdsmusiken i tre norska fylken för att få grepp om hur musiken präglas av ländernas närhet till varandra, säger musikanthistoriker Leif Stinnerbom som arbetar på halvtid med projektet.

Vi vill bilda oss en uppfattning om musiken från historisk tid fram till våra dagar - och vi har naturligtvis även ett framtidsperspektiv, säger Leif Stinnerbom och betonar att projektet rör alla genrer. Fyra hornpelare finns och det är Värmlands Museum, Ingesunds musikhögskola och de musikvetenskapliga institutionerna vid universitetet i Göteborg och Oslo.

Det är viktigt att Ingesunds Musikhögskola är med eftersom det betyder att musiken kan levandegöras, framhåller Leif Stinnerbom som hoppas att

projektet ska bli mångårigt. Han arbetar som bäst på ett underlag till en riktig ansökan för mer forskningspengar och tänker sig projektet i trettioårsperioder.

HERRGÅRDSKULTUR

Helgens seminarium har tagit upp herrgårds- och storgårdsmusiken i Sverige och Norge och inledningsvis talade Inge-Mar Liman om herrgårdskulturen i Värmland förr och nu. En motsvarande beskrivning för norska förhållanden gjordes av Liv Hilde Boe från Askershus Fylkesmuseum.

Konserter har också avverkats och en av dessa, som innehöll musik från Övre Kolsäters herrgård i Långserud, kommenterades av Jan Ling från Göteborgs Universitet.

Hans-Olav Gorset från Universitetet i Oslo har presenterat handskrivna notböcker och Arvid O Vollnes från samma universitet har talat om norsk musikhistoria på 1800-talet där han presenterat några huvudlinjer.

GEIJER OCH MUSIKEN

Geijer och musiken var ett avsnitt där Göran B Nilsson medverkade och Leif Stinnerbom redogjorde för herrgårdsmusikens förhållande till den värmländska folkmusiken.

Lördagen bjöd på en diskussion kring projektets framtid varvid bl a politiker medverkade. Lördagskvällen avslutades med i ston dans med Utedansbandet med bl a Anders Rosén,

Marie Selander och Kjell Westling m fl.

Dansmusiken, och dansbanden, är också det avsnitt som projektet närmast ska arbeta med, från 1900-talets början och till våra dagar.

Det ska bli intressant att se vad som hänt sedan Folkets husföreningarna växte upp och hur det är idag. Inte minst ur ett gränsperspektiv där utbytet mellan länderna är av särskilt

intresse, säger Leif Stinnerbom.

Gränslandet är ofta ett vitt fält men i musiken har det gett upphov till både ny musik och nya dansformer.

Här är det av särskilt intresse eftersom vi har Kungsvägen, Eda och Eda Skans alldeles i närheten, understryker Leif Stinnerbom.

ROBERT SANDSTRÖM

NWT — MÅNDAGEN DEN 26 JANUARI 1987

Musikaliskt triangelprojekt

Finns det en musikskatt i Värmland, som helt enkelt aldrig presenterats? Visor och musik, som bara ett fåtal människor hört?

Det tror professor Jan Ling, specialist på musikvetenskap vid Göteborgs universitet. Han har tillsammans med norska och svenska kollegor startat ett omfattande projekt, som går ut på en noggrann kartläggning av musiken i Värmlands län och Akershus fylke i Norge.

Den gångna helgen har hela arbetsgruppen varit samlad vid Ingesunds musikhögskola för att dra upp de första riktlinjerna i arbetet. På lördagen inbjöd man även politiker och andra berörda personer för att informera om gränsmusikprojektet.

Vi kommer att dela upp den här forskningen, som kan jämföras med grundforskning i tre delar. Herrgårdsmusik, dansmusik och bruks- eller körmusik. Det tredje valet är inte riktigt klart, berättade professor Jan Ling. Vi har räknat med ett planeringsår och sedan skall själva arbetet pågå under tre år.

□ Pengar och pengar

Det här kommer att kräva en hel del pengar, men landstingsrådet Gunborg Ström Dahl, (s), lovade, att Värmlands läns landsting kommer att ställa upp. Ingrid De Geer, Uppsala, representerade Humanistiskt-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet, (HSFR), och även om hon inte kunde lova statligt bidrag gav hon projektet goda odds om man kommer in med en ansökan.

HSFR har redan beviljat 100 000 kronor i planeringsbidrag och det menade Ingrid De Geer, är en stor summa pengar nätti med rådets mått. Hon påpekade att det är många som konkurrerar och vill ha forskningspengar. Kraven på projekt av den här typen är mycket stora och de skall utifrån av kvalificerade personer.

Vi behöver en forskningsassistent som kan arbeta heltid. De andra tjänsterna blir tre halvtider, som skall arbeta inom olika specialområden. Totalt kräver projektet ca 500-600 000 kronor per år, sa professor Jan Ling.

□ Tre rapporter

Slutprodukten av projektet skall bli tre rapporter, inte bara skriftliga utan även i form av fonogram och video. De tre rapporterna skall, som en kartläggning av värmlands musikhistoria. Professor Ling påpekade att kartläggningen aldrig kan bli absolut fullständig, där till är källmaterialet alldeles för omfattande, men ett viktigt första steg, som kan byggas på i framtiden.

Riksgränsen har aldrig varit ett hinder för musiken. Den norska musiken har drabbats av "svensk imperialistisk musik", som dragpelaren Harry Anders-

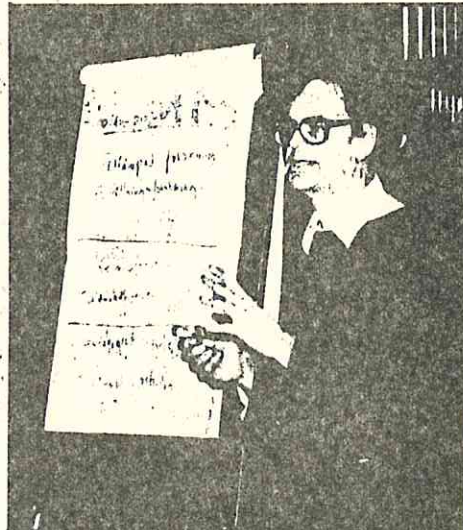

Foto: HSS ERIC ERIKSSON

Professor Jan Ling, Göteborgs universitet hoppas få ut mycket av det stora musikprojektet som ska förankras i Oslo, Göteborg och Karlstad, men där Ingesund i Arvika också får en viktig roll.

Foto: HSS ERIC ERIKSSON

Kulturchefens sekreterare Harry Andersen kunde verkligen bantera ett "trekantspel" dragspel. Åhöraren heter Johan Forsblad, Sveriges Television.

son från Norge uttryckte det. Denna man kan spela opera, på dragspel Figaros aria till A, vilket inte bara är en utmärkt tillägg till Ingesund. I sin dagliga gärning är han sekreterare åt Akershus fylkes kulturchef Lars Hauge, som är en framstående tolkare av Alf Prøysens viskonst. Dessa två berättelser kommer att medverka i projektet både med pengar och genom personliga insatser. Musikforskare vid Oslo universitet är också starkt involverade.

Normannen erkände att i Norge har man liten erfarenhet

av den här typen av musikalisk grundforskning. De tyckte det var värdefullt att få ta del av de erfarenheter som man fått vid Göteborgs universitet vid liknande projekt. Samtidigt har svensk och norsk musik mycket gemensamt när det gäller så korta geografiska avstånd.

Karlstad blir det tredje viktiga hörnet i projektets triangel. Här kommer Rikskonserter, som skall avvecklas under 1987 för att återupplå i en annan skepnad, att få en central roll. Här i Karlstad kommer man även att upp-

rätta högkvarter för den värmländska delen av musikforskningen. Ingesunds musikhögskola har genom rektor Gunnar Ahlmark lovat, att ställa alla resurser man kan erbjuda till förfogande. Här finns lämpliga lokaler och möjligheter att testa det material, som kommer fram under projektets gång.

Det här kan få stor betydelse även för vår undervisning. Våra studenter får tillfälle att lära sig mera om det landskap där de studerar, sa rektor Gunnar Ahlmark.

Det här projektet har ett mycket bra utgångsläge. Det finns alltid en risk, att man står huvudet i taket med för stora förhoppningar, men här i Värmland är det högt i tak, sa projektledaren, professor Jan Ling, avslutningsvis och sneglade symboliskt mot taket i Kammarmusiksalen vid Ingesunds musikhögskola.

